8645
U 520
U 520

Slovanská knihovna

SLOVANSKÁ KNIHOVNA
3186280642

3186280642

Digitized by Google

864.5

Digitized by Google

Digitized by Google

Гамлетъ
Принцъ Данський

Трагедія въ V діяхъ

В. Шекспіра

Пер. на українську мову

М. П. Старицький

Зъ прилогою музики М. Лисенка

Кіевъ

Лит. Г. Т. Корчакъ Новицкаго соб. Домъ.

1882 г.

Digitized by Google

Digitized by Google

Розов
18 20/VI 93.
№100.

Изъ библіотеки Шевченка

ГАМЛЕТЪ

ПРИНЦЬ ДАНСЬКИЙ.

8645

Трагедія въ V діяхъ.

В. Шекспіра.

ZÁHRANIČNÍCH VĚCÍ REPUBLIKY ČESKOSLOVENSKÉ MINISTERSTVO

Лер. М. П. Старицькій.

Зъ прилогою музики М. ЛИСЕНКА.

КІЕВЪ.

Типографія Г. Т. Корчакъ-Новицкаго, Михайл., ул., соб. домъ.

1882.

Digitized by Google

Дозволено цензурою. Кіевъ, 4 Ноября 1881 г.

Digitized by Google

Еще 1873-мъ году задумалъ я перевести на малорусскій языкъ лучшія произведенія Шекспира, съ цѣлью—какъ популяризаціи произведеній великаго серцевѣда и драматурга, такъ и обработки родного языка на высшихъ классическихъ образцахъ. Меня ободряло въ этомъ смѣломъ трудѣ то обстоятельство, что языкъ у самаго Шекспира, будучи образнымъ и могучимъ, вмѣстѣ съ тѣмъ, и въ высшей степени простонароденъ, иногда даже до вульгарной грубости, такъ какъ драматическія произведенія того времени еще не занимали мѣста въ литературѣ, но служили лишь для зрѣлищъ, для забавы всякаго рода публики. Для перваго опыта взялъ я одну изъ лучшихъ трагедій „Гамлета“, хотя и труднѣйшую по языку: въ героѣ ея сосредоточивается необыкновенно высокое нравственное и философское значеніе человѣка, одареннаго организаціей тонкой, чуткой къ рефлексамъ, человѣка съ раздвоенной душой, колеблящейся, но способной дѣйствовать беззавѣтно,—даже до жестокости. Рѣчь Гамлета полна и

Digitized by Google

бурной стремительности страсти, и тонкаго анализа малѣйшихъ движеній души; если добавить сюда полный поэтическихъ образовъ и красотъ языкъ Офеліи, витіеватую рѣчь отца ея Полонія, тонкости оборотовъ придворныхъ льстецовъ и торжественность королевскаго слова,—то тогда только можно понять необычайную трудность задачи, которая мнѣ предстояла. Хотя въ моемъ распоряженіи былъ языкъ и чрезвычайно богатый лексически, способный передавать и бурю страстей, и нѣжную пѣсню любви, но все-же это былъ языкъ раздольныхъ степей и луговъ, а не королевскихъ палатъ, языкъ, чуждый напыщенности придворнаго этикета, чуждый искусственной тонкости метафоръ и другихъ риторическихъ украшеній. Вслѣдствіе отвычки употреблять родное слово для выраженія высшихъ понятій, каждая Шекспировская фраза такого порядка могла звучать въ украинскомъ переводѣ неестественно и натянуто, и требовала неимовѣрныхъ усилій, чтобы, не отступая отъ подлинника, придать ей *возможно* большую окраску украинской рѣчи.

Я задался цѣлью не отступать въ переводѣ ни на йоту отъ подлинника, вступая съ душевнымъ трепетомъ въ борьбу съ художественнѣйшимъ произведеніемъ высочайшаго генія, сохраняя вполнѣ даже внѣшнюю его форму, т. е. и прозу, и бѣлые, и рифмованные стихи, и даже размѣры. Въ

Digitized by Google

тонѣ рѣчи я стремился достигнуть *возможной* простоты и народности оборотовъ, прибѣгая къ лексическому матеріалу, патентованному уже этнографіей и литературой, за ничтожнымъ исключеніемъ общепринятыхъ словъ, напр. *формы, парадоксъ, терраса, сцена...*, которыя я оставилъ безъ перемѣны, или такихъ, вмѣсто точнаго перевода которыхъ я поставилъ однозначущія, напр., мѣсто „сандаліи“ — *постоли*, вмѣсто „жезлъ“ *патерица* и т. д. Въ витіеватыхъ фразахъ Полонія и Озрика я допустилъ напыщенную искусственность, которая подчеркнута и самимъ Шекспиромъ, а въ стихахъ, произносимыхъ актерами, согласно подлиннику, — нѣкоторую схоластическую дубоватость. Приходилось мнѣ по нѣсколько разъ съизнова передѣлывать все и провѣрять мои переводы; приходилось еще изучать Шекспира по трудамъ талантливѣйшихъ переводчиковъ, какъ иностранныхъ, такъ и славянскихъ, для чего кромѣ подлинниковъ (изданія—Кембриджскаго, напечатаннаго Кларкомъ и Рейтомъ, и Кольеровскаго), пользовался слѣдующими переводами: превосходнѣйшимъ и точнѣйшимъ французскимъ F. W. Hugo, нѣмецкимъ, стихотворнымъ, Heise, и славянскими—польскимъ Paschkowskiego, и русскимъ Кетчера, сдѣланнымъ хотя и тяжолой прозой, но очень близкимъ. Что-же касается до русскаго перевода

Digitized by Google

Кронеберга, то онъ, не смотря на блестящій, торжественный стихъ, менѣе близокъ къ подлиннику, а потому въ помощь служить мнѣ не могъ; о переводѣ Полеваго, до сихъ поръ держащагося у насъ на сценѣ, я не говорю, такъ какъ онъ черезъ-чуръ самостоятеленъ: достаточно указать на пѣсню Офеліи, начинающуюся у Шекспира буквально слѣдующими строфами:

„По какимъ признакамъ могу я узнать твоего любовника?

— По шапочкѣ въ раковинахъ, по посоху и по сандаліямъ!“

Пѣсню эту Полевой перевелъ такъ:

„Моего-ль вы знали друга?
Онъ былъ бравый молодецъ;
Въ бѣлыхъ перьяхъ, статный воинъ,
Первый въ Даніи боецъ!“

Не могу при семъ не высказать моей благодарности слѣдующимъ многоуважаемымъ лицамъ, сердечно отнесшимся къ моему труду, и бывшимъ полезными мнѣ то указаніями, то совѣтами, то глубокими знаніями родного языка — О. П. Косачъ (Пчілка) и М. Ф. Комарову, а по изученію и провѣркѣ съ подлинниками, знатокамъ англійскаго языка—О. П. Цвѣтковской и А. П. Гешвендъ.

Digitized by Google

Въ настоящее время П. А. Кулишъ, славный „ратай“ нашего слова, знаменитый переводчикъ псалмовъ Давида, книги Іова и св. Писанія, приступилъ къ печатанію за границей въ своемъ переводѣ на украинскій языкъ всего Шекспира; тѣмъ не менѣе я счелъ нелишнимъ напечатать и мой переводъ „Гамлета“, такъ какъ чѣмъ болѣе окажется работъ въ этомъ направленіи, тѣмъ результатнѣе будетъ движеніе въ разработкѣ языка. Если переводъ мой выйдетъ и невполнѣ удаченъ, то пусть „выбачать“ мнѣ дорогіе мои земляки; пусть помнятъ о необычайной трудности передачи художественныхъ, тонко-отдѣланныхъ оригиналовъ на нашъ, хотя и богатый, но *крайне мало разработанный литературно* языкъ. Я буду счастливъ, если найду товарищей, желающихъ работать въ одномъ со мною направленіи, и если даже мои ошибки послужатъ имъ въ пользу,—такъ сказать отрицательнымъ примѣромъ,—я буду тѣмъ не менѣе счастливъ.

Digitized by Google

Digitized by Google

ДІЄВІ ЛЮДЕ:

Клавдій, король данський.
Гамлетъ, синъ покійного короля і небіжъ Клавдіївъ.
Горацій, другъ Гамлетівъ.
Полоній, старший вельможа.
Лаэртъ, ёго синъ.
Вольтманъ,
Корнелій,
Розенкранцъ,
Гільденштернъ, } Царедворці.
Озрикъ, придворець.
Другій придворець.
Священникъ.
Марцело,
Бернардо, } Охвицери.
Франциско, служивий.
Рейнальдо, слуга Полоніївъ.
Копитанъ.

Digitized by Google

Посланці.

Тінь Гамлетоваго батька.

Фортинбрасъ, принць Норвежський.

Гробарі, могильники.

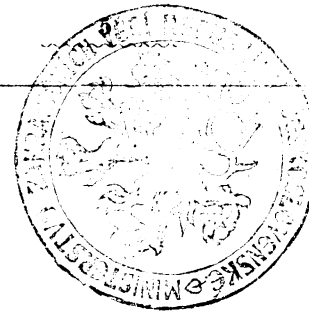
Гертруда, королева Данська, Гамлетова мати.

Офелія, Полоніева дочка.

Придворці, охвицери, військо, актёри, моряки, вістуни, прислужники й инші.

Діеться въ Эльзінорі.

Digitized by Google

Дія I.

СЦЕНА 1.

Эльзіноръ. Терраса передъ замкомъ *).

Франціско *на варті. Увіходить* **Бернардо.**

Берн. Хто тутъ?
Франц. Стій! Самъ перше озовися;
Слово якъ?
Берн. «Нехай король цануе!»
Франц. Панъ Бернардъ?
Берн. Вінъ са́мий.
Франц. Дуже справні,—
Ходите у-пору.
Берн. Продзвонили,
Оце півночъ. Йди собі вже спати!

---

*) Въ старихъ виданнях Шекспіра майже ніде не визначено місця, де діеться дія, та і сама справа не ділиться на дії. Але сучасні перекладчики і видавці визначають місця по призна́кахъ і ділять на дії до потреби сцени: ми тежъ додержувались такої думки. *Пер.*

Digitized by Google

Франц. Щира дяка, що змінили заразъ,
Бо пронявъ до серця прикрий холодъ.
Берн. Чи спокійно пройшла варта?
Франц. Й миша
Не шурхнула.
Берн. Ну, й гараздъ. Добранічъ!
Якъ Марцела і Горація стрінешъ,
Що на сю нічъ вартові чергóві,
То скажи, щобъ не барились.

(*Ввіходять* **Марцелъ и Горацій.**)

Франц. Добре.
Та оце либонь я йіхъ і чую.
Стій, хто йде тамъ?
Горац. Сёму краю друзі.
Марц. Й королеві данському пілданці.
Франц. На добранічъ!
Марц. А! Служивий бравий,
Прощавай; а хто змінивъ?
Франц. Бернардо.
Ну, щасливо! (*Йде геть.*)
Марц. Гей, Бернарде?
Берн. Ось я!
Чи Горацій то зъ тобою?
Горац. Трохи
Щось на ёго схоже.
Берн. А, панове,
Здоровенькі! Просимо до гурту!

Digitized by Google

Марц. Чи зъявлялося жъ і сю нічъ тее? *)
Берн. Я не бачивъ а ні же.
Марц. Горацій
Каже, ніби все те намъ ввижалось;
Не йме вірп вінъ страшній прояві,
Що ажъ двічі ми уже вбача́ли;
Такъ оце я й ублагавъ невіру,
Щобъ вінъ сю нічъ пантрувавъ тутъ зъ нами,
І, якъ часомъ та мара ізнову
Сюди прийде, то щобъ самъ допевнився,
Що не дурять насъ маною очі,
Та шобъ зъ нею й забалакавъ навіть.
Горац. Этъ! Не прийде!
Берн. Сядь на часъ: ми ще разъ
Опануемъ твої ву́ха: міцно
Затуляешъ йіхъ, аби не чути
Про ту річъ, що двічі ми вбача́ли.
Горац. Добре, сядьмо; ну, нехай Бернардъ ще
Намъ роскаже.
Берн. Въ нічъ минулу, вчора,
Якъ та зірка, що іде на за́хідъ
Одъ півно́чі, стала тамъ на небі,

---

*) Видання 1604 р. ці вірші надае Горацію, а видання 1603 и 1623 р.—Марцелу. В. Гюго дае перевагу послідньому, бо й справді, якъ Горацій зовсімъ не вірить мані, то й не мігъ такъ запитати. По *Кольеру* жъ знову таки це говорить Горацій. *Пер.*

Digitized by Google

Де й теперъ зоріе,—я й Марцело,
Ледве дзвінъ ударивъ першу.....

Марц. Тихо!
Онъ-онъ-онъ лився, надходять знову.

(*Зъявляеться мара.*)

Берн. Та-жъ і постать, якъ король покійний.

Марц. Ти промовъ, Горацію, до ёго:
Адже вчений *).

Берн. Придивися пильно,
Чи не схоже зъ королемъ?

Горац. Дві краплі!
Я не зтямлюсь зъ переляку й дива.

Берн. Воно хоче, якъ мині здається,
Щобъ до ёго обізвався хто словомъ.

Марц. Ну-жъ, Горацію! Спитай ёго бо!

Горац. Що ти, хто ти, що на зле вживаешъ
Глупу нічъ, на себе взявши постать
І вояцьку лепську зброю, въ котрій
Тутъ хожáвъ король покійний Данський?
Озовися—заклинаю Богомъ!

Марц. Вінъ образився.

Берн. Глянь, пішовъ якъ гордо!

Горац Стій, промовъ, озвися—заклинаю!

(*Мара зника.*)

---

*) Простóлюдъ у ті часи вірив, що тільки вчені люде можуть розмовляти зъ нечистою силою (байка про Фауста); а розмовляти зъ нею можна було тільки по латинському,—се-бъ-то на мові церковній, на якій ксёндзи заклинали і одмолювались одъ бісовиня. *Пер.*

Digitized by Google

Марц. Геть пішло, не хоче одмовляти.
Берн. Ну, Горацій! Сполотнівъ, тремтишъ такъ?
Не химера це, либонь шось більше:
Якъ ти мислишъ?
Горац. Присягаюсь Богомъ,
Не повірившъ-би тому я зроду;
Одже въ тімъ мене переконали
Явні, певні свідки —власні очі.
Марц. І чи тожъ на короля не схоже?
Горац. Якъ ти самъ на себе! Тажъ і зброя,
У якій вінъ бився зъ Норвегомъ гордимъ,
Такъ і брови вінъ насупивъ саме,
Якъ колись середъ палкóі сварки
Швергонувъ на лідъ ляха ізъ сáнокъ.....
Дивна річъ.
Марц. Отакъ же само й перше,
І якъ разъ въ такую глупу добу,
Вінъ проходивъ повузъ варту двічі
Грізною лицáрською ходóю.
Горац. Я не знаю, що й до чого все це,
Але такъ здебільша, то здається,
Що се намъ сумне пророкування
На тяжкі нещастя у державі.
Марц. Сядьмо; хай хто знае, мині скаже,
Нá-що пильна та сувора варта
Всіхъ піддáнцівъ въ королевстві нашімъ
Потомля́е, знужуе що-ночі?
Нà-що ллють що-дня гармати мідні,

Digitized by Google

По чужихъ скуповують краінахъ
Військовую зброю? Задля-чóго
Силоміццю звідусіль зганяють
Теслярівъ, майстрівъ на корабля́рні,
Де й неділя кожному за будень?
На який бісъ ці кгвалтовні спіхи,
Що і нічъ рівняють зъ днемъ у праці?
Хтобъ мині це вияснивъ?

Горац Я мóжу,
Хочъ принаймні, якъ говорють люде:
Фортинбрасъ, норвежський той державець,
Якъ відóмо, зъ заздрости лихоі,
Визвавъ разъ на герць смертельний на́-самъ
Нашого покійного державця,
Що ось заразъ ёго тінь зъявлялась:
У цімъ герці нашъ Гамлетъ славетний,
А такимъ вважали ёго всюди,
Вбивъ на смерть Норвега-Фортинбраса;
І по силі певноі умови,
Що вони зложили проміжъ себе,
За печаттю й радою лицáрства—
Усі власні Фортинбраса землі
Мали впасти королю Гамлету;
Также само й нашъ король покійний
Мавъ програти таку-жъ панства частку
Фортинбрасу, якъ би той подужавъ:
Такъ ото-жъ всі Фортинбраса зèмлі,
Якъ мовлявъ, по силі тіі вмови,

Digitized by Google

Прийшли въ спа́докъ королю Гамлету.
А теперъ, бачъ, синъ вже Фортинбрасівъ,
Запальни́й, одвагою завзятий,
Назбиравъ по за̀куткахъ грянични́хъ
Гольтіпакъ-бурла́кивъ цілу зграю,
Що майнуть за хлібъ самі́й готові
Куди хочъ, аби йімъ здо̀бичъ мріла;
І не инче що собі наважив,—
(Такъ принаймні нашъ урядъ міркуе)
Якъ зненацька, силоміць, оружно
Одібрать одъ насъ назадъ всі землі,
Що згубивъ бувъ ёго батько въ бо́ї.
Такъ ото здається і причина
Головнійша за̀ходамъ всімъ нашимъ;
Черезъ те й сторо́жа у насъ пильна,
Й всюди рухъ, та метушня́, та кло́піть.

Берн. Либонь такъ,—це справді не що инше,
І теперъ намъ зъясувати може,
За-для-чо́го ця мара вічлива
Появилась у вояцькій збро́ї,
Ще й зовсімъ до короля подібна?
Бо зза ёго були й будуть звади.

Горац. Це пилинка, а й вона здолае
Зпорошити розуміння око.
Въ славнімъ Римі, въ найпишні́шу добу,
Незадовго передъ тимъ, якъ вбито
Цезаря могучого держа́вця,
Всі могили роззіпля́ли па́щі

Й мертвяки по вулицяхъ у Римі
Геть блукали въ покривалахъ білихъ,
Квилючи, та скиглючи страшенно;
А на небі проявились мітли
Ізъ хвостами вогневими; рóси
Стали падать кровъянì; на сонці
Уявились якись темні плями:
Навіть місяць, світище холодне, *)
Що панує въ Нептунóвімъ царстві,
Помінився і погасъ въ темнóті,
Немовъ бувъ то день страшнóго суду.
Такі жъ саме й це знаки пророчі,
Вістуни пригодъ тяжкихъ і смутку,
Попередні посланцì недолі,
Зáспіви до злúгоднівъ ідучихъ;
Посилае йіхъ земля і небо
Землякáмъ у край нашъ на увáгу.
(*Мара ввіходить.*)
Але гляньте! Онъ, вернулось знову!
Хай теперъ хочъ громомъ мене вдаритъ,
А ёму я заступлю дорогу.
Стій, маро! Якъ-що ти маешъ голосъ,
Коли словомъ володіешъ—мовъ намъ!
Може маю що вчинити добре

*) У Шекспіра—„вохкс“. Въ старовину ще завважили, що місяць мае силу на море; для того й наддали ёму силу надъ всіма водами, прозвали Нептуновимъ світищемъ. *Пер.*

Digitized by Google

Тобі въ спо́кій, а собі въ рятунокъ,—
То кажи! Або тобі свідоме
Якесь лихо, що надъ краемъ висить,
Котре-бъ можна й одвернуть, дізнавши,—
То кажи! А може закопавъ хто
Въ земне надро скарбъ, надба̀ний здирствомъ,
Бо й за те, мовлявъ, ви духи часто
Мусите по смерти сновигати,—
То кажи! Зъясуй мині! Стрівай-бо!!

(*Півень крикнувъ.*)

Стій! Промовъ!!... Спинн ёго, Марцеле!

Марц. Чи не вдарить келепомъ у ёго?

Горац. Э-жъ! Ударь, якъ-що не схоче стати!

Берн. Ось вінъ!

Горац. Ось де! (*Мара зника.*)

Марц. Зникъ; пішовъ! Недобре,
Що ёго спиняли силоміццю:
Вінъ такий величній, невразливий,
Мовъ та пара. Ці зама́хи марні—
Тільки глумъ та зла надъ нимъ зневага.

Берн. Вінъ уже наважився бувъ мовляти,
Якъ въ ту мить десь кукурікнувъ півень.

Горац. А здрігнувсь вінъ, мовъ злочинець лютий
Відъ страшного по́клику. Чува́въ я,
Ніби півень, цей ранко́вий су́рмачъ,
Своїмъ крикомъ голоснимъ, горластимъ

Digitized by Google

Розбужа̀ денного бога зъ сону,
Й на те гасло вся нечиста сила,
Де бъ на той часъ не була—чи въ морі,
Чи въ огні, чи на землі, чи въ вітрі—
Мерщі никне по таємнихъ схо́вахъ:
Якъ оце ми й бачили тутъ заразъ.

Марц. Справді зникъ вінъ, ледве крикнувъ півень.
Кажуть люде, що въ святъ-вечіръ саме,
Цілу нічъ передъ Різдвомъ Христовимъ,
Кукуріка досвіткóвий птахъ той,
І тоді зовсімъ вже не насміе
Й потикну́тись де нечиста сила;
Ночі ті здорові і немае
Злихъ планидъ, ні чарівниць, ні відёмъ,—
Чари їхъ тоді не мають сили:
Така нічъ то доброчинна й гожа!

Горац. Чувъ і я те-жъ, та щось трохи й вірю.
Але он-де, на східсонця гляньте:
Уже ранокъ у рожевій ризі
До насъ плине по росі перлистій
Зъ того кря́жу. Часъ скінчити варту.
Ну, ходімо! Й моя рада, друзі,
Щобъ про все, що сеі ночі здріли,
Сповістить Гамлету молодому,
Бо въ закладъ я й голову заставлю,
Що мара була німою зъ нами,
А зъ нимъ певно розмовляти стане.

Digitized by Google

Що жъ, чи згода, щобъ ёму сказати,
Якъ велить повинність намъ і прúязнь?
Марц. Раскажімъ! Я знаю, де Гамлета
Цёго ранку можно швидче й здибать.
(*Виходють.*)

СЦЕНА 2.

Тамъ-же. Пишна світлиця у Замку.

(*Сурмлять сурми. Увіходють:* **Король, Королева Гамлетъ, Полоній, Лазртъ, Вольтімандъ, Корнелій, вельможне панство й придворці.**)

Король, (*сідаючи на троні*):
Хочъ ще памъять про сконання брата
Дорогого у насъ надто свіжа,
Хоча намъ-би подобало краще
Въ своімъ серці тугу-жаль носити,
Та й усімъ підданнимъ нашімъ рівно
Тимъ-же смуткомъ оповити чòла;
Але розумъ супроти природи
Повстає і намъ велить у міру
Сумувати, та й про себе дбати.
Ото-жъ тимъ свою сестру спочатку,
А тепера королеву нашу—
Володáрьку вдовиного паю
Въ нашімъ славнімъ і войцькімъ панстві—

Digitized by Google

Узяли собі ми за дружину.
Нашу радість притиснýла туга:
Одно око тéмрилось слёзою,
А другее втіхою світилось;
При труні гули пісні весільні,
А при шлюбі—похоронні співи:
Щастя зъ горемъ важили ми рівно.
Ми схилились на пораду мудру,
Яку вільно ви есте давали
У цімъ ділі. Всімъ за те спасибі!
А теперъ річъ поведу про дрýге:
Знайте ви, що молодий норвежинъ
Фортинбрасъ, щось важучи вже лехко
Наші сили, взявъ собі у думку,
Нібъ, за смертю любого намъ брата,
Наше царство розійшлось на скрепахъ,
Розхиталось і валитись мае;
Такъ ото химерою завзявшись,
Що ёму бъ то все оте спріяе,
Образа́ насъ посланця́ми й править
Черезъ нихъ кгвалтовно усі землі,
Котрі батько ёго стративъ въ боі,
А нашъ братъ одержавъ по закону.
Оттака́ про ёго річъ. Тепера
Третя річъ про насъ і це зібрання.
Королю Норвежському і дядьку
Молодого Фортинбраса ми ось
Пишемо, що хворий, ветхий деньми,

SLOVANSKÁ KNIHOVNA V PRAZE
Digitized by Google

Не встає вінъ певно зъ свого ліжка
І не зна про за́міри небожі;
То нехай ті розпочи́нки спинить,
Бо вербунки й узброєння війська—
Куються въ ёго державі власній.
Такъ ото-жъ на те ми посилаємъ
Васъ, Вольтманде й васъ, Корнеле любий,
Одвезти старому королеві
Ці листи шано́бні та ласка́ві,
А въ умовахъ зъ королемъ величнімъ
Ви повинні поважатись згодно
Отцёму окре́мному нака́зу (*подає папери*).
Прощавайте-жъ; нехай пильність ваша
Намъ досвідчить і прихильність вашу!

Корн. | Цимъ, королю, якъ і иншимъ завжди
Вольт. | Ми докажемъ нашу щирість.

Король. Певенъ.
Ну, щасливо-жъ! (**Корн.** і **Вольт.** *виходять.*)
А теперъ, Лаэрте,
Що новóго намъ сказати маешъ?
Ти хотівъ чогось у насъ прохати,—
Щожъ такéе? Ти самъ добре знаешъ,
Що до діла виречене слово
Передъ данськимъ королемъ не гине;
Я не знаю, щобъ ти й змігъ бажати,
На що я ранішъ іще-бъ не згóдивсь:
Голова не такъ до серця щира,
І рука не такъ до вустъ услужна,

Digitized by Google

Якъ до батька твого данське берло.
Чого-жъ хочешъ ти, кажи, Лаерте?

Лаэрт. Я бажаю тільки ласки й згоди
Вашої, величній Господа́рю,
Щобъ мині до Франціі вернутись:
Я звідтіль у Данію спішився,
Аби вамъ засвідчити шанобу
При вінчанні; але ту повинність
Учинивши, мушу я признатись,
Що моі думкй, і всі бажання
Линуть зновъ до Франціі й благають
Вашого дозволу.

Король. А відъ батька
Е дозвілъ вже? Що Полоній скаже?

Полон. Вінъ ёго, королю, намаганнямъ
Таки вирвавъ, і я врешті зъ жалемъ
На ёго хіть ізгодитись мусивъ,
Проти волі притиснувъ печатку;
То дозвольте, хай вже зъ ласки йіде!

Король. Йідь, Лаерте, куди хочешъ вільно
І орудуй своімъ власнимъ часомъ;
Користуйсь, втішайсь нимъ до вподоби!
Ну, Гамлете, мій небоже й сину?

Гамлетъ (*на бікъ.*) Більшъ чимъ небіжъ, трохи меншъ
відъ сина.

Король. Невже й досі тебе криють хмари?

Гамлетъ. Навпакй, мій Господа́рю: сонце
Біля мене надто сяйвомъ грае.

Digitized by Google

Королева. Скинь, Гамлете любий, чорне вбрання *),
Та поглянь на короля приязно.
Годі вже, втопивши въ землю очі,
Все шукати батька постать славну.
Самъ ти знаешъ,--це всесвітня доля:
Що живе, те й помирати мусить,
Перейти звідсіль у віковічність.

Гамлетъ. Такъ, це річъ звичайна, королево.

Королева. А якъ такъ, то для чого-жъ въ цімъ разі
Це тобі здається чимсь непевнимъ?

Гамлетъ. Якъ здається, королево? Ні бо!
Не здається, а й на всправжки е такъ:
Я не знаю жодного »*здається*«....
Добра мамо! Ні оцей плащъ чорний,
Ні звичайне це смутко́ве вбрання,
Ні зітхання, ні протяжний сто́гінъ,
Ні зъ очей джере́ла слізъ несхничихъ,
Ні усі озна́ки ті й прикраси,
У які вбиратись любить туга,
Не зъясують, якъ я й чимъ болію....
Оте все й »здаваннямъ« може бути,
Бо всімъ тимъ і личкуватись можна;
Але те, що я на серці маю,
Не здавання, а истота щира:
Воно більшъ за всі оздоби туги!

---

*) По Кольйеру: cast thy *nightlike colour* off:..... нічнянный коліръ.

Digitized by Google

Король. Це, Гамлете, і хвалебно й гарно,
Що про батька ти ховаешъ памъять,
Ёму смутний обовъязокъ чинишъ;
Але все-жъ згадай: твій батько, дідъ твій,
Прадідъ—тежъ батьківъ своіхъ ховали.
Для нащадківъ е пакъ обовъязокъ,
Який часъ за батькомъ потужити;
Але такъ журитись черезъ міру—
Це вже е упертість. Така туга
Виявляе неосвітний розумъ,
Горду волю, лехкодухе серце,
Непокіръ до Бога, та.... нарешті—
Чоловіку й не пристала навіть:
На-що тимъ у край вражати серце,
Що звичайне і щоденне всюди,
Що відоме і малому навіть,
Одчого ніхто втекти не може?
Та це й гріхъ великий передъ Богомъ,
І мерцеві, і природі кривда,
І самому розуму образа,
Бо для ёго смерть е річъ звичайна,
І вінъ намъ одноконвіку навіть
Промовля надъ кожнимъ трупомъ грізно:
»Такъ повинно бути!« Ми прохаемъ,
Кинь ти геть оту журьбу нікчемну,
Та вважай за рідного насъ батька!
Хай увесь світъ зна, що ти найблизчий
До престолу нашого і серця,

Digitized by Google

Що тебе кохаемо ми щиро,
Якъ кохати сина батько зможе.
Твоя жъ думка въ Віттінбергъ вернутись
Въ перекіръ бажаннямъ нашімъ стала,
І тебе ми просимо зостатись—
Намъ на радість та на втіху—тута;
Зроби ласку, перший нашъ вельможцю,
І небоже, і коханий сину!

Королева. Хай, Гамлете, й неньчине жадання
Не йде марно: я прошу, не їзди
Въ Віттенбергъ, а зъ нами тутъ зостанься.

Гамлетъ. Ваша воля: я корюсь їй завжди.

Король. Отъ одповідь і шанобна й гожа!
Будь, Гамлете, зъ нами рівнимъ тута!
Часъ намъ, Пані! Ця слухъяність добра
Твого сина ажъ на серці въ мене
Усміхнулась радістю. За ласку
Я бажаю, щобъ гармати грубі
Сповіщали ажъ до хмаръ високихъ
Кожний кубокъ, що сёгодня буде
Король данський за здоровья пити:
Хай і въ небі грімъ зємний лунае,
І воно хай відгукне громами
На гукання наші! Ну, ходімо!

(*Всі, крімъ* **Гамлета**, *виходять.*)

Гамлетъ (*самъ собі.*) О! Коли-бъ це вельми тяжке тіло
Та могло розпастись, разтопитись
І росою, чи туманомъ взятись!

Digitized by Google

Коли-бъ Вічний не каравъ на небі
Самогубця!.... Боже, милий Боже!
Які бри́дкі, знівечені, марні,
Та мізерні, на мій поглядъ, втіхи
На цімъ світі! Охъ, якъ гидко жити!
Це життя—немовъ садокъ здичалий,
Де буръянъ порозростався буйно....
І для чого сталось те? Заледве
Вісімъ тижнівъ, якъ умеръ вінъ, вийшло....
Ні, не такъ! Не буде навіть вісімь!
І такий же ще король величній!
Адже вінъ, якъ порівнять до цёго,—
Аполонъ передъ гидки́мъ Сатіромъ!
А кохавъ якъ мою матіръ чуло,
Навіть вітру не дававъ дихнути
Вінъ на неі..... Святе небо й земле!
На́-що все я памъятати мушу?
Я́къ вона до ёго пригорталась!
Та, здавалось, зъ поцілункомъ кожнимъ
Въ неі хіть до любощівъ зростала....
А проте за місяць тільки..... годі!
Бодай краще це забуть на віки!
Лехкодушність—твое ймення, жінко!
За одинъ пакъ той недовгий місяць.....
Черевиківъ не зтоптала навіть,
У якихъ за біднимъ тіломъ батька
Вона йшла въ слёзахъ, мовъ Ніобея;
І теперъ, та са́ма..... Сила Божа!

Digitized by Google

Звірь бездушний сумувавъ би довше!
Повінчатись зъ моімъ дядькомъ, братомъ
Мого батька? Але вінъ до ёго,
Наче я до Геркулеса схожий!
Черезъ місяцъ! Ще зъ тихъ слізъ брехливихъ
Сіль йій ятрить зчервонілі очі,
А вона вже й шлюбъ узяти встигла!
О, квапливість сороміцька! Бігти
Зъ такимъ спіхомъ въ кровомісне ліжко!
Ні, крий Боже! Це погане діло
До добра не доведе ніколи!
Ний же серце, надривайся зъ болю,
Бо язикъ я затримати мушу!
(*Увіходютъ* **Горація, Бернардо й Марцелло.**)

Горац. Шанування Принцю!

Гамлетъ. Дуже радий,
Що здоровимъ бачу васъ..... Горацій,
Якъ-що памъять не ледачу маю?

Горац. Такъ, вінъ саме, ясноможний принце,
І назавжди вашъ слуга покірний.

Гамлетъ. Скажіть краще—добрий другъ; зміняймось
Цимъ прозваннямъ зъ вами! Що-пакъ робишъ
Ти оттутъ одъ Віттенберга подаль?
А, Марцелло?

Марц. Такъ, мій принце добрий.

Гамлетъ. Дуже радий бачить васъ. Добридень!
(*До Горація*) Але справді, черезъ-що ти кинувъ
Віттенберга?

Digitized by Google

Горац. Зъ лодарства, мій принце.
Гамлетъ. Я не давъ би ворогові навіть
Такъ про тебе обізватись; самъ ти-жъ
Не образишъ мого вуха більше,
Не примусишъ ёго—няти віри
Отій кривді, що на себе зводишъ!
Ти не лодарь, це я добре знаю;
Яке-жъ діло въ Эльзінорі маешъ?
Тутъ тебе, поки повернешъ звідціль,
Навчимо ми попивати тяжко....
Горац. Я прибувъ на похоронъ, мій принце,
Вашого родителя.
Гамлетъ. Не смійся,
Не кепкуй, мій товари́шу, зъ мене:
Моя думка—ти хапався певно
На весілля до моеі неньки?
Горац. Воно правда, що й весілля, принце,
Після того незабаромъ сталось....
Гамлетъ. По хазяйськи, по хазяйськи, друже!
Зъ похоронъ лишилося нечене—
За холодне на весіллі стало.
Я бъ, мій друже, бувъ раднійший стрітись
Зъ найлютішимъ ворогомъ, на небі,
Ніжъ дожитись тутъ до дня такого!
Батько, батько! Я ёго мовъ бачу!
Горац. Де-жъ то?
Гамлетъ. У душі передъ очима,
Друже.

Digitized by Google

Горац. І мині траплялось бачить—
Бувъ король величній та прекрасний!
Гамлетъ. Чоловікъ вінъ бувъ цілкомъ у всёму;
Не побачу я такого ввіки!
Горац. Я, здається, його бачивъ, принце,
Цеі ночі.....
Гамлетъ. Якъ? Кого ти бачивъ?
Горац. Короля й отця вашого, принце.
Гамлетъ. Короля й отця мого ти бачивъ?
Горац. На хвилинку дивування втиште,
Та вважайте, про якее чудо
Я вамъ, принце, росказати хочу,
А допевнять мое слово свідки.
Гамлетъ. О, росказуй, Бога ради, швидче!
Горац. Оце буде вже дві ночі пóрядъ,
Якъ Бернарду і ёму (*на Марцелло*) на варті,
Сáме въ північъ непроглядну, глупу,
Ось-що сталось: їімъ зъявилась пóстать,
Мовъ отець вашъ—такъ на ёго схожа,
Вся у зброі, зъ голови до пъяти,
Й повузъ їіхъ величнёю ходою
Пройшла тихо та поважно тричі,
Близько такъ, що ледве не черкала
Булавою, що въ рукахъ держала,
А вони-жъ-то вирячили очі,
Похололи на драглі *) одъ ляку

*) По Калйеру *bechill'd* almost to jelli.. ..

Digitized by Google

Й не насміли пари зъ вустъ пустити.
Про страхи́ ці повістили нишкомъ
Мині вчора і на цю нічъ третю
До сторожі ставъ я зъ ними разомъ....
Одже й справді, якъ вони казали,
Въ тужъ годину і въ такій поставі-жъ
До краплини зновъ воно зъявилось;
Вашого родителя пізнавъ я:
Дві руки ці такъ не будуть схожі!

Гамлетъ. Де-жъ було це?

Марц. На террасі, принце,
Де въ ночі ми завжди держимъ варту.

Гамлетъ. І до ёго не озвавсь ти словомъ?

Горац. Озивався, але тінь мовчала;
Тільки разъ мині здалося, ніби
Підвело привідця вгору чоло
Й повернулось, мовъ промовить хтіло;
Але саме тоді крикнувъ півень,
І воно на голосний той пóкрикъ
Полину́ло і туманомъ зникло....

Гамлетъ. Дивне диво!

Горац. Але правда щира,
Якъ живий стою я, ясний принце....
Ми вважали обовъязкомъ нашимъ
Васъ про це освідоми́ти.

Гамлетъ. Такъ, такъ!
Це не певне щось: мині ажъ сумно....
Чи на варті й сю нічъ ви?

Digitized by Google

Всі. Ми, принце.

Гамлетъ. І оружний, кажите?

Всі. Оружний,
Ясний принце.

Гамлетъ. Зъ голови до пъяти?

Всі. Зъ пъятъ до тімъя, велеможний принце.

Гамлетъ. Ви про те не бачили обличчя?

Горац. Якъ же, принце: у ёго причілля
Було зняте.

Гамлетъ. Ну, а видъ мавъ грізний?

Горац. Ні, не гнівъ, а швидче вже скорбота
Одбивалась на виду.

Гамлетъ. Червоний,
Чи блідий бувъ?

Горац. О, блідий страшенно....

Гамлетъ. І на васъ дивився все вінъ пильно?

Горац. Разъ-у-разъ.

Гамлетъ. Чомъ я не бувъ при тому?!

Горац. Ви бъ на місці зкамъяніли.

Гамлетъ. Може,
Може бути. І вінъ бувъ такъ довго?

Горац. Такъ, якъ можна налічити сотню,
Не хапавшись.

Берн. і Марц. Довше, довше.

Горац. Той разъ,
Якъ я бачивъ, то не довше буде.

Гамлетъ. Борода була, пакъ, трохи сива?

Digitized by Google

Горац. Така сама, якъ въ живого бачивъ,—
Мовъ соболь, по чорному сріблята.

Гамлетъ. Я всю нічъ цю пропильную; може,
Вінъ ще прийде?

Горац. Запевняю, прийде.

Гамлетъ. Якъ-що візьме воно видъ шанобний
Мого батька, то нехай хочъ пекло
Свою пащу роззіхне й накаже,
Шобъ мовчавъ,—я говорити буду!
Я прохаю всіхъ васъ, коли й досі
Про це диво таїну́ ховали,
То мовчіть, будь ласка, і на-далі....
Не звіряйте язику нічого,
Щобъ не сталось сеі ночі зъ нами,
А міркуйте тільки въ думці тихо:
Я оддячу вамъ за вашу при́язнь.
Прощавайте-жъ! Опівно́чі близько
Самъ прийду до васъ я на террасу.

Всі. Ваші слуги, ясноможний принце.

Гамлетъ. Ні, мині ви друзяка́ми будьте,
Якъ і я до віку вамъ. Прощайте!

(**Горац.**, **Марц.** і **Бернард.** *виходютъ.*)

Мого батька духъ озбройний..... все це
Негараздъ: я прочуваю серцемъ
Тутъ якесь-то лиходійство ги́дке.....
О, коли бъ вже швидче нічъ настала!
Поки-жъ що,—душе моя, спокойся:

Digitized by Google

Хай прикрие вся земля злий вчинокъ,
А вінъ вирне передъ очі миру!
(*Виходять.*)

СЦЕНА 3.

Кімната въ господі у Полонія.

(*Вѣходять* **Лазртъ і Офелія.**)

Лазртъ. Мое збіжжа уже все въ пакунку;
Прощай, сестро! Якъ зъ погожимъ вітромъ
Корабель бува росправить крила,
То не сни, а дай про себе звістку.
Офелія. Чи ти-жъ можешъ зневіряти въ тому?
Лазртъ. Ну, гаразд. А отъ, що до Гамлета,
І до ёго залицяннівъ марнихъ,
То вважай йіхъ за одну химеру,
За збуріння запальнóі крови:
Це хвіялка, прóвесни первоцвітъ,
Ранія квітка, але й вутла дуже:
Гарна, пишна, та не довговічня;
Запашнà на коротеньку хвилю—
Й більшъ нічого.
Офелія. Більшъ нічого, справді?
Лазртъ. Більшъ нічого, вірь мині вже, сестро:
Бо природа у зростанні ширить
Не одно пакъ наше верхнье тіло;
Але въ міру, якъ ця постать бíльша,

Зноситься і духъ нашъ у святині,
Обовязки розума зростають.
Може вінъ теперъ тебе й кохае,
Може справді жодна пляма, кривда
Не брудніть ёго бажання досй;
Але бійся, при ёго величчі,
Не належить ёму власна воля;
Та вінъ самъ невільникъ свого роду,
І ёму невільно, якъ отъ другимъ,
Простімъ людімъ, собі вибрать пару,
Бо одъ цёго вибору залежить
Всёго царства і добро, і сила;
Въ ділі цімъ вінъ самъ підлеглий раді
Своіхъ слугъ, того, мовлявъ би, тіла,
Котрого вінъ голова. Ото-жъ-то,
Коли знову про палке кохання
Зніме річъ, то будешъ недурною,
Якъ-що йій на стільки діймешъ віри,
Скільки самъ вінъ, въ своімъ стані вільний
Свое слово спевнити, справдити:
Бо надъ ёго волею панує
Спільний голосъ данського народа.
Ти зміркуй-но, яка втрата буде
Твоій честі, коли станешъ слухать
Ёго співи іймовірнимъ вухомъ,
Коли згубишъ свое серце чуле,
Або часомъ скарбъ дівочий чесний
Оддаси ёго бурхливій хіті?

Digitized by Google

Стережись, Офеліе, будь-ласка,
Стережися, моя сестро люба!
Ухиляйся одъ палкихъ жаданій,
Не звіряйся небезпешнимъ мріямъ:
Найбезвинша дівчина вже плямить
Соромливість, коли часомъ навіть
Місяцю покаже свої ва́би.
Сама святість не втіка одъ бре́хень;
Робакъ точить на весні перво́цвіть
Часто перше, ніжъ брунькй розпукнуть;
Въ молодощахъ, въ той росистий ранокъ,
Більшъ усёго труйні вітри шкодють.
Будь обачна-жъ: страхъ — найкраща варта.
Молодо́щі й безъ другихъ напастей
Мають досить боротьби зъ собою!

Офелія. Я сховаю про ці ради памъять,
Якъ сторо́жу до моёго серця.
Але й ти, одначе, милий брате,
Не чини такъ, якъ чернець-лукавець,
Що усіхъ насъ наставля суворо
На крутий, колючий шляхъ до неба,
А проте, розпустникъ ненажерний,
Топче самъ перво́цвіти хороші
У зала́ссі та сваволі любій,
І не дбае про свою пораду.

Лаэртъ. Ну, за мене ти не бійся, сестро.....
Але я барюся..... Ось і батько.

(*Вѣиходитъ* **Полоній**.)

Digitized by Google

Благословіть мене, тату, вдруге—
Хай мині подвійне й щастя буде:
Таки доля поспріяла зъ ласки
Попрощатись зъ вами, тату, ще разъ.

Полоній. Ти ще тутъ, Лаэрте? Гайда, гайда!
У дорогу! Вже напруживъ вітеръ
Парусисті щогли: тебе ждуть тамъ.
Ось мое благословенія, сину!
(*Кладе руку на его голову.*)
А тепера закарбуй на спóминъ
Ти одъ мене де-які накáзи:
Не розбовкуй, що на мислі маешъ,
І не зважуйсь учинить нічого,
Наперед не зміркувавшись добре.
Прòстимъ будь, не будь за панібрата.
Коли знайдешъ, випробуешъ друга,
То прикуй его до серця сталлю;
Але рукъ ти не мозоль стисканнямъ
Зъ першимъ птахомъ, що на стежці стрінешъ.
Стережися пакъ заходить въ сварку;
Скоро-жъ встрявъ, то такъ уже поводься,
Щобъ тебе оберігався ворогъ.
Слухай всіхъ, а говори не зъ всякимъ;
Уважай на міркування кожне,
Але власне ти ховай про себе.
Одягайся, якъ кешеня тягне,—
Пишно, але не химерно надто:
По одежі чоловіка важуть.

Digitized by Google

А въ Парижі найзначніші люде
Дуже добре знаються въ одежі.
Не боргуй і не роби позичокъ:
Поборгуешъ—стратишъ зъ грішми й друга,
А позички—господарство нищуть.
Щонайперше до себе будь правдивимъ,
І якъ нічъ нехибно йде по дневі,
Такъ і ти не будешъ неправдивимъ
До другихъ ніколи. Ну, щасливо!
Хай мое благословення, сину,
У тобі зміцнить оці поради! *)

Лаэртъ. Бъю чоломъ, шановний батьку й пане!

Полоній. Часъ, пора: тебе чекають слуги.

Лаэртъ. Прощай, сестро! Памъятай же добре,
Що тобі казавъ я.

Офелія. Все замкнуто
Въ моіхъ думкахъ; ключъ візьми до себе!

Лаэртъ. Прощавайте-жъ! (*Виходить.*)

---

*) Багато критиківъ дорікало Шекспіру, що вінъ такому пришелепуватому і смішному дідугану, якъ Полоній, якого Гамлеть не разъ узива і брехуномъ, і старимъ дурнемъ, надавъ у цімъ місці чимало практичнёго розуму; але це велика помилка критиківъ: Полоній—живий типъ; вінъ хвилозофъ, тільки за старістю змалівсь до дитини. Гукго навіть дума, що Полонія змалювавъ Шекспиръ зъ живого чоловіка, і е причина думати по де-якимъ джереламъ, що це чи не Бурлейгъ, порадникъ-міністръ, бувший правою рукою у Елисавети? *Пер.*

Digitized by Google

Полоній. Що казавъ вінъ, доню?

Офелія. Не у гнівъ вамъ, про Гамлета де-що.

Полоній. А! До речі. Я чувавъ, дитино,
Що Гамлетъ оце зъ якого часу
Ізъ тобою бачиться самъ-на́-самъ,
І що ніби ти сама, ласкава,
На те згоду подаешъ моторно?
Якъ що такъ (а казано мині те,
Щобъ я мавъ пересторогу пильну),
То вже, дочко, я сказати мушу,
Що сама не розумієшъ добре,
Якъ повинна свою честь і ймення
Шанувати. Ну, признайсь по правді,
Що міжъ вами?

Офелія. Вінъ знедавна, тату,
Й не одинъ разъ признавався щиро
І доводивъ про свою прихильність.....

Полоній. Про прихильність? А? Ти такъ говоришъ,
Якъ мале дівчатко нерозумне,
Що не віда і страху́ ні въ чому!
Що-жъ ти зразу поняла і вірн
Тимъ признаннямъ, якъ сама говоришъ?

Офелія. Я не знаю, шо й подумать, тату.....

Полоній. Ну, такъ я навчу, шо думать треба:
Ти, дитнно, вважила за злото
Обіця́нки ті дешеві, мідні!
Шануйсь краще, а не то бувае—

Digitized by Google

Ну, вже слова викида́ти ніде—
Іще батька ти пошлешъ въ дурні...

Офелія. Вінъ мині надокучавъ коханнямъ,
Але такъ поштиво.....

Полоній. Такъ поштиво!
Роскажи пакъ! Знаю!

Офелія. Але, тату,
У річахъ усимъ святимъ вінъ клявся.

Полоній. Этъ! Це сільця на курінокъ! Знаю,
Коли кровъ шумуе въ насъ, то серце
Наділя язикъ клятьба́ми щедро;
Блискавкій це, моя доню, бистрі;
Не вважай йіхъ за вогонь правдивий—
Вони сяють, та не гріють зроду
Й на самихъ-но обітніцяхъ гаснуть.
Напере́дъ скупішъ, моя дитино,
Ти даруй размовоньки дівочі;
Не біжи на перше закликання,
А шануй, цінуй себе дорожче.
Шо-жъ до принця, то ти май на мислі,
Що вінъ хлопець, і ёму на жарти
Орчикъ довший, ніжъ тобі. Ну, врешті,
Не звіряйсь, Офеліе, на клятби:
Вони тільки видаються зверху
За шановні та ласкаві,—зъ-споду-жъ
Притаілись у нихъ грішні хіті;
Йімъ здалась на те божба та святість,
Аби краще заманити нею.

Digitized by Google

Досить буде, кажу разъ на-завжди:
Зъ гуляно́къ не крадь мині й хвилини
На зустрічі і розмови зъ принцемъ!
Гляди-жъ добре й памъятай це слово!
Теперъ—зъ Богомъ!

Офелія. Ваша воля, тату!

(*Виходить.*)

СЦЕНА 4.

Терраса.

(*Ввіходють* **Гамлетъ, Горацій і Марцелъ.**)

Гамлетъ. Зімно страхъ. А вітеръ такъ і ріже.

Горац. Справді, холодъ ажъ проймае на́скрізь.

Гамлетъ. А яка теперъ година?

Горац. Певно
До півночі близько.

Марц. Ні, вже била.

Горац. Справді? я не чувъ: якъ такъ, то швидко
Уже часъ, коли мара блукае.
(*Чуть здалі сурми і гукання гармать.*)
Шо за знакъ це, велеможний принце?

Гамлетъ. Це король пъе, бенькетуе сьо́нічъ,
Скаженіе въ сороміцькихъ танцяхъ;
І що-разу, якъ вінъ чашу зъ реньскимъ
Вихиля, то бубни і гармати
Воздають ясу ёму.

Digitized by Google

Горац. Це звичай
Тутъ такий?

Гамлетъ. Та звичай-же. На мене,—
Хоча я й родився у цімъ крáі
І до цёго призвичаівсь зъ-малку,—
Було бъ краще оттакі звичáі
Поламати, ніжъ ховати. Отъ-такъ,
За пъяництва та розпусти дикі
Насъ, відъ сходу й до заходу сонця
Всі народи зневажають, ганють,
Гультяями, піякáми кличуть
І валяють наше ймення въ сміття.
Та й по правді,—ці непутства можуть
Обернути въ нівець усю славу
Нашихъ кращихъ, найславнішихъ вчинківъ.
Такъ бува і зъ кожнимъ чоловікомъ,
Якъ-що ма хто прирожденну ваду,—
Чи жагу наприкладъ яку буйну,
Що лама всі розума твердині,
А чи звичку, шо иржою крпе
Усі цноти найхвальніші наші:—
(Хоча ми въ рожденні неповинні,
Бо не власні виберать породи)
А проте, коли такимъ вродивсь хто,
То вже люде, хай здоровъ самъ знае,
Зауважуть оту ваду тільки,
Що ёму природа, чи пригода
Наділила; инші-жъ усі цнóти,

Digitized by Google

Бодай сяли-бъ, якъ сама святиня,
І були незмірні, яко благо—
Підуть всі ні-за́-що черезъ пляму.
Одна цята, одна крапля бруду
Запсуе велебнішу исто́ту *).

(*Мара вѣходить.*)

Горац. Подивіться, ось воно вже, принце!

Гамлетъ. Крийте насъ, святі небесні сили!
Хто-бъ не бувъ ти—духъ благий, чи клятий,

---

*) Такі непутства й піяцтва поправді велися у ті часи при дворі данськімъ; Шекспіръ певно читавъ описъ одного бенькета секретаремъ посланця лорда Лейчестера, що бувъ вирядженій до Данії учановати Христіана IV: той, між иншимъ, пише, що на бенькеті король самъ вихиливъ заздравних тридцять пять кубківъ, ажъ поки ёго не винесли въ креселку; що сливе цілу добу пили всі й непутствовали до непритомности. Але треба йте додати, що такі нетребства не въ одній тільки Данії водились; але й въ самій Англіі, при Якові I, коілось бодай чи не гірше. Гарингтонъ описуе, що коли Данський король приіхавъ до Англіі навідати короля Якова I, то й тамъ були такі піяцтва, що королі валялися пъяні по килимахъ долі; що на бенькетахъ тихъ вельможні леді не бувають, але за те красунь усякихъ сила.... Просто думаешъ, що въ магометовімъ раі опенився: одъ дурману і запасся не знаешъ, якъ і духъ держиться въ тілі. Ці, додае далі вінъ, обичаі переняли ми зъ Данії, і вони насъ до добра не доведуть.

Въ другому місці той самий Гарінгтонъ описуе одну учту, на якій давали якусь комедію „царицю Сабу і Соломона“; такъ тамъ усі актёри до того напились, що на но-

Digitized by Google

Чи пахучі повівання зъ неба
Ти несешъ, чи чадні бурі зъ пекла,
Чи зъ благимъ замiромъ, а чи зъ лютимъ—
Твоя постать такъ привабно-дивна,
Що зъ тобою говорити мушу.—
Тебе кличу: батьку мій, Гамлете,
І корóлю найясніший данський!
Озовися до мене, благаю!
О, не дай въ слiпóті погибати!
Повісти, чого святі кістки ці
Розірвали покривало смертне?

гахъ встояти не могли: царица Саба несла Соломонну дарунки, але донести іхъ не здолала і впустила до-долу; царь уставъ, щобъ піднять, сама й самъ гепнувъ... Другі тежъ не могли ходити: іхъ въ облитихъ, оплёваныхъ одежахъ виносили і клали нечуствéнныхъ на ліжки.

А въ одному місці той же Гарінгтонъ пише про бенькетъ, який задавъ міністеръ Цéніль обомъ королямъ. Яківъ І такъ опився, що придворці винесли мертвячимъ на рукахъ і одвезли до дворця, а короля Данського не сила була й рушити зъ місця; ледве, ледве допхали ёго до ліжка княгині Нотингамської, де й звалили ёго трупомъ. Ми, каже, живемо просто на якійсь мині: того й дивись, або грець забере усіхъ, або скоїться іще щось гірше.

Таке видовище уявлявъ Якова І двіръ, того самого Якова, кого прозвали Соломономъ зъ півночі. Такимъ то родомъ король цей, синъ Марії Стюартъ, готувавъ своему сину Карлу І кару смертельну, після кари своеі матері. Такъ що у іхъ віршахъ Шекспіра річами Гамлета вінъ пророкувавъ немилучі злигодні... *Пер.*

Digitized by Google

І чого труна та, де сховали
Тебе въ мпрі, роззіхнула страшно
Свою тяжку, мармороóву пащу,
І тебе на цей світъ повернула?
Що то значить, повісти намъ, трупе,
Шо виходишъ ти закутий въ сталі
Підъ бліде́ це місячне проміння
І страха́ми наділяешъ ночі?
Задлячо́го намъ, слінимъ та темнимъ,
Ти бентежишъ і морозишъ мозокъ
Недосяжнимъ для душі гаданнямъ?
Одповідай, шо віщуе все це,
Чого треба, що чинити маемъ?

Горац. Воно манить васъ до себе, принце,
Ніби хоче щось сказать самъ-на́-самъ.

Марц. Гляньте, принце, якъ маха ласкаво
Вамъ рукою, щобъ пішли въ окреме
Яке місце; але ви не йдіть зъ нимъ!

Горац. Стережіться, не ходіть!

Гамлетъ. Не хоче
Говорить вінъ тутъ; за нимъ піду я.

Горац. Не робіть того, мій любий принце!

Гамлетъ. Чомъ? Чого боятись? Я життя це
І на шпильку не вважаю навіть;
А душі, що вінъ вчинити зможе,
Коли та, якъ самъ вінъ, есть безсмертна?
О, зновъ манить! Вслідъ за нимъ іду я!

Digitized by Google

Горац. А що, принце, якъ бува затягне
Васъ у хвилі, чи на страшне тімъя
Тіі скéлі, що надъ моремъ звисла?
Та ще прийме тамъ страшну личúну,
Аби розумъ вамъ знесилить, принце,
Й довести до божевілля навіть!
Зважте те, що саме місце зможе
Въ кожнімъ мозокъ огорнуть страхáми
До одчáю, коли хто погляне
Звідтіля на неосяжне море,
Що внизу десь гоготить і стогне.

Гамлетъ. Зновъ махае.... (*до Мари*) Йди; я за тобою!

Марц. Не повинні ви іти, мій принце!
(*Хвата* **Гамлета** *за руку.*)

Гамлетъ. Пусти руку!

Горац. Майте розумъ, принце!
Ми не пустимъ....

Гамлетъ. Мене доля кличе
Й моімъ жилямъ наддае потугу,
Яку мае тільки левъ немейский.
(*Мара манить*)
Манить знову.... (*вирiвается*) Гей, пустить, панове!
Йій же Богу, хто мене зупинить,
То зъ того я самъ зроблю привіддя!
Гетьте на-бікъ... (*до Мари*) Йди, і я вслідъ заразъ.
(**Мара і Гамлетъ** *виходють.*)

Горац. Зъ дивовúжі вінъ мовъ зсунувсь зъ глузду!

Digitized by Google

Марц. Доженімо; то повинність наша
У цёму не слухать.
Горац. Ну, ходімо
Вслідъ мерщі. Охъ, чимъ скінчиться все це!...
Марц. Щось непевне въ королевстві данськімъ:
Завилася якась нéчисть.
Горац. Небо
На те згляне.
Марц. Ну, за принцемъ швидче!

СЦЕНА 5.

Дальня сторона платформи.

(*Ввіходить* **Мара**, *за нею* **Гамлетъ**.)

Гамлетъ. Куди хочешъ завести, повідай?
Ні ступня вже не зроблю я далі!
Мара. Вважай добре.
Гамлетъ. Слухаю.
Мара. Отъ-отъ вже
Настае часъ, що вернутись мушу
Я въ кипъячу, ту пекельну сірку.
Гамлетъ. Охъ, манó нещастная!
Мара. За мною
Не жалкуй, а вельми вважно слухай,
Що тобі я повістити маю.
Гамлетъ. Повіщай—я слухати повиненъ.
Мара. І помститись те-жъ, коли почуешъ.
Гамлетъ. Якъ? Помститись?

Digitized by Google

Мара. Твого батька—духъ я:
По прису́ду який часъ ще мушу
Ніччю тутъ блукати, а що-дня тамъ
У вогні жерущімъ брать покуту,
Ажъ поки геть полумъя не злиже
Плямъ зъ гріхівъ, що за життя вчинивъ я.
Коли бъ смівъ я росказати тільки
Про всі тайни у моій темни́ці,—
Тоді бъ кожне що-найменше слово
Роздавило-бъ тобі душу зразу,
Застудило-бъ молоду кровъ въ жилахъ,
Потягло бъ і вирвало зпідъ лоба
Твої очі, якъ зорі дві ясні,
Розвило бъ всі кучери хвилясті,—
Догори піднявши коженъ волосъ,
Якъ голки на йіжаку сердитімъ!
Але вухо ізъ креви та тіла
Не здолае вічнихъ тайнъ спізнати
Зъ того світу.... Слухай, слухай, слухай!
Якъ-що батька ти любивъ хочъ трохи....

Гамлетъ. Світе-Боже!

Мара. То помстись за гидке
Душогубство....

Гамлетъ. Якъ? За душогубство?

Мара. Такъ, усяке душегубство гидке;
Але це було надъ все мерзіше—
Нечува́ле, надзвичайно люте....

Гамлетъ. О, повідай Бога-ради швидче:

Digitized by Google

Въ ту-жъ хвилину я на крилахъ прудкихъ,
Якъ та думка, якъ кохання мрія,
Полечу до помсти.

Мара. Бачу, бачу,
Що готовий; та инакъ ти бувъ би,—
Якъ би й це не запалило гнівомъ,—
Ще въялішимъ за рогізъ негідний,
Що росте і зъ супокою трюхне
Понадъ Лети кручі. Ну, Гамлете,
Слухай добре: розпустили чутку,
Шо коли я спочивавъ въ садочку,
Нібъ мене ґадюка укусила,—
І брехня та про мое сконання
Одурила данські вуха хитро;
Але відай, мій юначе славний:
Та гадюка, шо на смерть вкусила
Твого батька,—у ёго короні
Ходить ниньки.

Гамлетъ. О, душе віщлива!..
Дядько мій?

Мара. Вінъ самий, звірь ярливий,
Кровомішникъ! Розумомъ лукавимъ,
А чи словомъ чарівнимъ, облеснимъ,
(Будьте кляті ці знадні кебети,
Відъ якихъ бува одна покуса!),
Кажу, звабивъ до гріха стидкóго
У моеі королеви волю....
А була-жъ на взіръ свята та божа!

Digitized by Google

О, Гамлете, яка гидка зрада!
Отого, хто ії вірно й чесно
Такъ кохавъ, хто живъ зъ нею въ законі—
На таку мізерію зміняла,
Що до мене і рівняти—годі!
Якъ чисто́ту не спокусить зроду
Ніякий гріхъ, хочъ-би въ сяйві райськімъ,
Такъ розу́сту хочъ зъ небеснимъ духомъ
Поєднай, а йій святого ложа
Буде мало й заманéться гною.
Одже стій! Здается уже ранокъ
Подиха́. Хапаюсь докінчити.
По обіді мавъ я звичку завжди
Спочивати у своімъ садочку;
Такъ ото въ годину ту безпешну
Дядько твій підкравсь до мене тихо
Зъ пляшкою, повнісенькою соку
Блекоти проклятоі, і вливъ вінъ
Мині въ ухо отіі отрути.
Крові нашій вона згубу діе:
Живимъ срібломъ пробіга по жилахъ
Та проводахъ въ нашімъ тілі, й зразу
Кваситъ кровъ чистійшу й червонійшу,
Якъ отъ оцетъ—молоко. Це взнавъ я
На собі, і вмить, неначе Лазарь,
Ввесь покрився смертельнимъ, гидкимъ
струпомъ.
Такъ у сні рука братерська вкрала

Digitized by Google

Въ мене жизнь, корону й королеву;
Підносила на роскóшахъ грішнихъ,
Й одіслала до Судді святого
Мене зразу, неготовимъ къ смерти,—
Безъ собору, спóвіді й причастя,
Зъ усіма на голові гріхами!
Страшно, страшно, невимóвно страшно! *)
Якъ-що ти душею не-каліка,
Не дозволь, не попусти до того,
Аби данське королевське ложе
Стало кубломъ кровомíству й блуду.
Але слухай: хочъ якимъ би робомъ
Не захтівъ ти за ці вчинки мститись,
А душі і розуму ясно́го
Не заплямъ замíромъ проти неньки:
Залиши ії святому небу
Й колючка́мъ, що завелись íй въ грудíхъ,—
Хай мордують! Прощавай на віки!
Вже свíтлякъ вíщує близькій ранокъ,
Бо ёго холодне свíтло блíдне.....
Прощавай же, прощавай, Гамлете,
Прощавай і памъятай про мене! (*Зника.*)

Гамлетъ. О, небесні сили всі! О, земле!
Ще кого, пакъ, саме пекло кликать?
О, мерзота! Здержся, стишся серце,

*) Цей остатній вíршъ по першихъ виданняхъ даденний бувъ Гамлету. Славетний Гарíкъ завжди ёго промовлявъ. *Пер.*

Digitized by Google

І ви, жили, не драглійте зразу,
А держіть цупкіше мое тіло!
Памъятать мині про тебе, кажешъ?
Такъ, мано несчасна! Доки памъять
Въ черепку оцімъ шаленімъ буде!
Памъятать про тебе? Я зітру до цяти
На листкахъ у памъяти моеі,
Всі знаття, оповідання зъ книжокъ,
Всі звичайні та мізерні мислі,
Всі враження, спочування, мріі,
Які склали молодощі й знання,—
І самий-но заповітъ твій буде
Панувати у порожнімъ мозку...
Такъ, хрестомъ клянуся передъ небомъ!
О, зрадни́це! О, невірна жінко!
О, злочинце про́клятий, ненатлий,
Душогубе зъ усміхомъ гадючимъ!
Де́ моя граматка? Треба, треба
Записати, що сміятись можна,
Усміхатись і чинить злочинство,—
Хочъ принаймні въ Данії, я певенъ. (*Пише.*)
Ось ви, дядьку, перші тутъ. Тепера
Заповітъ ще: »прощавай, мій сину,
Прощавай і памъятай про мене!«
Я поклявся.

Горац. (*Зза кону.*) Принце, принце! Де ви?
Марц. (*Зза кону.*) Гей!—Гамлете-принце!
Горац. (*Зза кону.*) Зборонь, Боже!

Digitized by Google

Марц. (*Зза кону.*) Крий Господь ёго!
Горац. Та де ви, принце?
Гамлетъ. Ось! Сюди, мій соколе, мій джуро!

(*Вѣходютъ* **Горацій і Марцелъ.**)

Марц. Що було тутъ, ясний пане-принце?
Горац. Що дізнали, ясний пане?
Гамлетъ. Диво
Нечувале!
Горац. Раскажіть же, принце.
Гамлетъ. Ні, ёго разнесете ви всюди.
Горац. Я? Нікóли, заклинаюсь Богомъ.
Марц. І я тежъ, мій принце.
Гамлетъ. Якъ на васъ це?
Кому бъ спало ізъ людей на думку...
Але крийте таїнý!
Горац. і Марц. О, певно!
Клянемося святимъ небомъ, принце!
Гамлетъ. Якъ що е у Данії злочинець...
То вінъ певно і паскудний злодій.
Горац. Ну, не вартъ було й зъ труни вставати,
Аби намъ оце тільки сказати...
Гамлетъ. Такъ, це правда; ви у тому певні...
А для того, безъ розмовъ даремнихъ,
Подамо одинъ другому руки,
Бо вже часъ намъ розійтися, друзі:
Въ васъ свої суть пожадання й трéби
(Бо, звичайно, коженъ мусить мати

Digitized by Google

Свої трéби і діла), а въ мене,
Бідолахи..... я піду молитись.

Горац. Ваші речі і чудні й непевні.

Гамлетъ. Мині шкода, що вони вражають
Тебе, друже; далебі, що шкода,—
Кажу щиро.

Горац. Тутъ нема образи,
Принце.

Гамлетъ. Е, клянусь святимъ Патрикомъ,
Ще й страшенна! Такъ! Що жъ до привіддя,—
То мана ця чесна, вамъ кажу я;
Коли-жъ вамъ це заманулось знати,
Що і якъ отутъ було міжъ нами,—
То вгамуйте свою хіть, якъ мóга.
А тепера-жъ, моі добрі друзі,
Якъ що справді ви для мене друзі,
Товарйші, й побратими давні,
По зоружжю,—то зробіть-но ласку
Невелику.

Горац. Раді щиро, принце.
А яку-жъ?

Гамлетъ. Нікому не кажіте,
Що видали сю нічъ тутъ.

Горац. і Марц. До віку,
Ясний пане.

Гамлетъ. Але въ тімъ кляніться!

Горац. Йій-же Богу, а ні слова, принце,
Не промовлю.

Digitized by Google

Марц. І я тежъ, йій Богу!
Гамлетъ. Присягайтесь на мечі!
Марц. Уже-жъ ми
Побожились, ясномożний принце.
Гамлетъ. На моімъ мечі ще покляніться!
Мара. (*Знідъ земли.*) Покляніться!
Гамлетъ. А, це ти, мій бідний
Небораче, обізвавсь знідъ низу?
Ну, ви чули, якъ гультяй ізъ лёху
Васъ прохавъ поклястися? Чи згода?
Горац. Прокажіть-же, въ чімъ і якъ, мій принце?
Гамлетъ. Щобъ до віку не пробовкнуть слова
Про дива́ ті, що видали тута;
Присягайтесь на мечі!
Мара. (*Знідъ земли.*) Кляніться!
Гамлетъ. Тутъ і всюди? Ну, змінімо місце:
Сюди, друзі! Простягніть зновъ руки
На мій мечъ і покляніться щиро,
Що довіку будете мовчати,
Про все те, що чулисьте ви тута....
Покляніться-жъ на мечі!
Мара. (*Знідъ земли.*) Кляніться!
Гамлетъ. Річъ до діла, мій старезний кроте!
Хутко риешъ підъ землею ходи;
Добрий грабарь! Ну, ще разъ, панове,
Станьмо далі!
Горац. Світе, Боже милий!
Щось непевне....

Digitized by Google

Гамлетъ. Привітай же серцемъ
Ту непевність, якъ мандрівця-гостя....
Е богато на землі й на небі
Ще такого, до чого й не снилось
Твоій школі досягнути знаннямъ.
Ну, ходіть-же, покляніться заразъ,
Якъ і перше,—хай Господь споможе!
Якъ-би я химерно не поводивсь,
(Мині може буде треба часомъ
Зъ себе вдати чударя́ якого),
Присягніть, що, дивлячись на мене,
Ви й знаку́ не подасте нікому,—
Чи зложивши на́-хрестъ руки вважно,
Чи хитнувши головою на-бікъ,
Чи моргнувши, чи сказавши слово
Наздога́дъ непевне, отъ приміромъ:
»Добре, добре! Ми дещицю знаемъ!«
Або: »ми змогли-бъ, коли-бъ хотіли!«,
Або: »дай намъ волю розказати!«,
Або: »якъ-би сміли«... чи й що инше,
Що могло бъ чужому натякнути
На якусь то таіну́. Отъ въ чому
Покляніться мині Богомъ вічнимъ,—
Хай вамъ буде ёго ласка въ нужді!

Мара. (*Зпідъ земли.*) Покляніться!

Гамлетъ. О, спокойся, стишся,
Душе бідна та стражденна! Друзі,
Я звіряюсь вашій ласці щиро,

Digitized by Google

І що' може оттакий бідáха,
Якъ Гамлетъ, любови й дружби дати—
Вінъ докаже вамъ, якъ Богъ споможе.
Ходімъ разомъ; але пальці завжди
На вустахъ, панове.... Доба наша
Розчахнулась въ скрепахъ. Горе, горе,
Що родився я владнувати нéладъ!..
Ну, ходімо-жъ, товарúші, вкупі!

(*Виходють.*)

(**Завіса.**)

Дія II.

СЦЕНА 1.

Кімната въ господі Полонія.

(*Входють* **Полоній і Рейнальдо.**)

Полоній. Отдаси ёму, Рейнальде, гроші
І листи ці.
Рейнал. Добре, пане.
Полоній. Дуже
Було-бъ мудро, мій Рейнальде щирий,
Коли-бъ перше ніжъ побачишъ сина,
Розпитавсь, якъ вінъ себе поводить?
Рейнал. Я й самъ, пане, те на мислі маю.
Полоній. Гаразднъ кажешъ, йій же Богу, добре.
Одже слухай, голубе:—провідай
Ти спочатку, хто въ Парижі зъ данцівъ—

Digitized by Google

Якъ вони, і де живуть, і зъ чо̀го?
Зъ кимъ знаёмі, куди тратють гроші?
І коли ти, здáлека завівши,
Манівцями таки дійдешъ справи,
Що вони і мого сина знають,—
То вже близче підступи. Одначе
Все не просто, а закинь імъ здáлі,
Що ти чувъ про ёго стороною,
Чи приміромъ: »батька ёго знаю,
І сімъю, та і ёго щось трохи.....«
Розуміешъ, мій Рейнальде вірний?

Рейнал. Розумію, пане.

Полоній. Такъ: »щось трохи
І ёго; але (додай ти далі)
Дуже мало; та якъ це той самий,
Про кого я говорю, то зъ ёго
Гультіпака на все лихо здатний....«
Та й приший тоді ёму на спину
Скільки хочешъ тихъ квітóкъ... Звичайно,
Не такихъ, щобъ увели въ неславу,—
Ти цёго обережися, конче!—
Набреши про гулянки, пустоти
І бешкéти, що на волі хлопці
Всюди чинють...

Рейнал. Отъ, напри́кладъ, пане,
До гри зáпалъ?

Полоній. Такъ, або до чарки,

Digitized by Google

Чи до герцівъ, чи до звадъ і лаёкъ,
А чи за́палъ до дівчатъ,—то можна.....
Рейнал. Й цёго, пане, для зневаги досить.
Полоній. О, далеко, якъ що ти зъуміешъ
Про все це оповістити вміру,
На ёго не кладучи дога́ни,
Що розпустний зроду; не про тее
Я й кажу: а ти, дивись, злегенька
Обмалюй усі оті пустоти,
Щобъ у йіхъ завважили небільше,
Якъ завзяття молодої волі,
Мозку запалъ, серця порывання
І збуріння вогнёвої крови,
Що належить молодимъ всімъ хлопцямъ.
Рейнал. Але-бъ хтівъ, добродію.....
Полоній. Для чого,
Ти питаешъ, те робити треба?
Рейнал. Такъ, хотівъ-би я це знати, пане.
Полоній. Ось мета, і на мій по́глядъ, серце,—
Пастка добра. Коли ти на сина
Наплетешъ про ті легкі пустоти,
Котрихъ коженъ, хто потерся въ світі,
Не втече, то ти завважъ-но добре:
Якъ що той, зъ кимъ ти ведешъ розмову
І въ кого випитувати маешъ,
Коли небудь самъ вбачавъ у хлопця
Хочъ одинъ зъ отихъ грішківъ подобнихъ,—
То тобі вінъ певно такъ одкаже:

Digitized by Google

»Друже мій,« »добродію«, чи »пане,«—
Дивлячись, якъ вінъ привикъ вітати,
Чи якъ мова і звичайність въ краї
Потребує....

Рейнал. Розумію, пане.

Полоній. Ну, тоді вже певно..... конче..... Що-пакъ
Я хотівъ сказати? Не згадаю.....
Я про щось мавъ довести.....

Рейнал. Ви, пане,
Щось казали: »вінъ одкаже, певно«....

Полоній. Вінъ одкаже такимъ словомъ: »Знаю
І я хлопця; вчора, чи коли тамъ,
Його бачивъ тамъ-то, зъ тимъ, чи зъ инчимъ;
І до правди, якъ казали сами,
Вінъ гравъ въ карти..... чи піячивъ добре...
Чи змагався при гранні въ опуку«.....
Може й те: »що здибавъ, якъ вступавъ вінъ
У господу непотрібну«, й инше.
Теперъ бачишъ, що ти правду-рибку
На гачокъ зъ брехенькою і зловишъ:
Такъ-то ми, народъ розумний, зъ глуздомъ,
Викрутасомъ, хитрощю,—й стежками
Вміємъ вийти на шляхъ рівний, битий:
Такъ і ти розвідаешъ про сина,
Коли вважишъ мій наказъ і раду.
Ти, надісь, урозумівъ?

Рейнал. Такъ, пане.

Полоній. Ну, щасливо! Вирядайся зъ Богомъ!

Digitized by Google

Рейнал. Прощавайте...
Полоній. Придивися й самъ ти
До ёго всіхъ поведе́нцій.
Рейнал. Добре.
Полоній. Та нехай не залиша музики!
Рейнал. Чую, пане.
Полоній. Ну, бувай здоровий!
(**Рейнальдо** *виходить.*)
(**Офелія** *ввіходить.*)
А! Що скажешъ, дочко?
Офелія. Тату, тату!
Я злякалась оце такъ!
Полоній. На Бога,
Чого й якъ?
Офелія. Я шила у світлиці,
Коли це Гамлетъ—сусіль у хату!
Въ каптані розхрістанімъ на о́пашъ;
Безъ бриля, чи хочъ шлика на чо́лі;
Безъ завъя́зокъ, у брудныхъ панчохахъ,
Що зовсімъ на щиколотки звпсли;
Самъ блідий, якъ полотно сорочки;
Тремтять ноги, ажъ коліна бьются,
І такий видъ жалібний бувъ въ ёго,—
Отъ, немовъ допіру впрвавсь зъ пекла,
Щобъ повідать про страхи́..... Ото-жъ вінъ
Ставъ край мене.
Полоній. Закохавсь у тебе
Й зсунувсь зъ глузду?

Digitized by Google

Офелія. Охъ, не знаю, тату,
А того боюся.

Полоній. Що-жъ казавъ вінъ?

Офелія. Вінъ здавивъ мині страшенно пальці,
Одхилився пóтімъ геть на цілу
Свою руку, а другу ще зверху
Положивъ оттакъ на мое чóло
Й ставъ мене пронизувать очима,
Ніби мавъ патрета змалювати.
Такъ стоявъ вінъ таки довго; врешті,
Потиснýвъ злегенька мині руку,
Похитавъ внизъ головою тричі
І зітхнувъ такъ жáлібно, такъ тяжко,
Що здавалось зъ тимъ зітханнямъ разомъ
Душа злине й роспадеться тіло.
Вінъ на тімъ лишивъ мене і тихо,
Повернувши голову за плечі,
Та очей не зводючи все зъ мене,
Ставъ назадъ собі виходить óсліпъ:
І поки не зникъ вінъ за дверима,
Ёго поглядъ все зоривъ на мене....

Полоній. Ходімъ заразъ короля шукати.
Се не що, якъ не кохання зáпалъ:
Самъ себе вінъ у завзятті губить,
Манить волю до шаленихъ вчúнківъ
Ще частішъ, а ніжъ загáра инша,
Що мурдуе насъ на сёму світі.

Digitized by Google

Шкода, шкода!..... Чи ёму ти врешті
Не сказала прикрихъ слівъ, бувае?

Офелія. Ні, татуню; але я вертала
Геть листи ёго, якъ ви казали,
Й не пускала самого́ до се́бе.

Полон. Такъ одъ цёго-жъ вінъ і зсунувсь зъ глузду.
Дуже жаль, що надто уже зле́гка
Й необачно я Гамлета важивъ!
Я боявсь, що то хлопъячі жарти
І що вінъ твоеі згуби хоче.
Будь ти клята, ця лиха зневіра!
Ми, старі, здається также здатні
Черезъ край буть сторожкими въ думкахъ,
Якъ то молодь черезъ край ймивірна.
Ну, ходімъ до короля; вінъ муситъ
Все те знати: більше лиха буде,
Коли ми затаімо́ кохання,
А ніжъ гніву, коли ми объявимъ...
Ходімъ заразъ! (*Виходютъ.*)

СЦЕНА 2.

Світлиця въ замці.

(**Король, Королева, Розенкранцъ, Гільдштернъ і придворці.**)

Король. Пріймітъ наше привітання щире,
Гільденштерне й Розенкранце любі!

Digitized by Google

Прічъ бажання бачить васъ, ще й нужда
Въ вашій службі змусила найхутче
Васъ, панове, викликать до дому.
Чули ви: Гамлетъ переиначився?
Такъ кажу я, бо таки вінъ справді
Ставъ оце і тіломъ і душею
Зовсімъ инчимъ. Що за прúвідъ тóму,
Хіба опрічъ ёго батька смерти,—
Шо зовсімъ вінъ добрий розумъ стративъ...
Просто я домислитись не можу!
Я благаю васъ обохъ, панове,
На який часъ при дворі зостатись:
Ви зъ нимъ вчились і водились змáлку,
То повинні ёго добре й знати;
Постарайтесь товариськимъ впливомъ
Замануть до зáбавокъ Гамлета.
Може вамъ і пощастить случáемъ,
Чимъ не чимъ а вивідать причину:
Щó смутить ёго, намъ невідоме?
Тоді, взнавши, звідкіль лихо йдется,
І хворобі-бъ засобити лехко...

Королева. Вінъ тутъ часто згадувавъ васъ, любі,
І я певна—ні до кóго въ світі
Не прихильний такъ вінъ, якъ до васъ двохъ.
Будьте-жъ ви ввічливі та уважні—
Докажіть намъ привелику ласку
І зостаньтесь кілька часу зъ нами,
Бо на васъ—одна у насъ надія.

Digitized by Google

Ми вшануемъ васъ за цю послугу,
Зложимъ щиру королевську дяку.

Розенкр. Найяснішій і преможній владі
Не просить, а загадати личить:
Намъ законъ—ваша шановна воля!

Гільден. Ради слухать і до нігъ державськихъ
Кладемо ми свою службу вірну
Щиросердно—на звоління ваше.

Король. Дяка вамъ обомъ за те відъ мене,
Розенкранце й Гільденштерне добрий.

Королева. І відъ мене вамъ обомъ спасибі,
Гільденштерне й Розенкранце добрий;
Поспішіть, благаю, оце заразъ
Ви до сина: якъ змінивсь вінъ бідний!

(*До придворнихъ.*)

Провидіть, будь ласка, хто панівъ цихъ
До Гамлета.

Гільден. Хай Господь даруе,
Аби наші піклування й прияснь
Ёму стали на добро та втіху.

Королева. Амінь!

(**Гільденштернъ, Розенкранцъ** *і де-хто зъ* **дворовиківъ** *виходють.*)

(*Ввіходить* **Полоній.**)

Полоній. Заразъ, мій королю-пане,
Посланці зъ Норвегіи вернулись,
Дуже раді.

Digitized by Google

Король. Ти бувъ завжди батькомъ
Добрихъ звістокъ.
Полоній. Справді? Вірьте щиро,
Мій державцю, милости́вий пане,
Що цілкомъ моя душа і служба
Богові і вамъ належить разомъ.
(*На бікъ королю.*)
Я, здається,—хіба мозокъ більше
На тропу но попадае вірно
Въ хитрихъ справахъ,—я, здається, втрапивъ
На причину, що зъуми́ла принця...
Король. О, повідай! Я жадаю вчути.
Полоній. Перш королю, посланцівъ прийміте,
А моя нови́нка за присма́ки
Буде вамъ до бе́нькету.
Король. Вчести-жъ їіхъ
І до насъ самъ приведи! (**Полоній** *виходить.*)
Гертрудо
Моя мила! Вінъ казавъ мині це,
Що дізнавсь про джерело й причину
Божевілля зъ твоімъ синомъ.
Королева. Певна,
Що другоі тутъ нема причини,
Якъ смерть батька і нашъ шлюбъ квапливий.
Король. Ну, побачимъ, роспитаюсь добре.
(**Полоній** *вертается зъ* **Вольтемандомъ і Корнелемъ.**)
А, здорові, моі друзі щирі!

Digitized by Google

Ну, кажи, що ти привізъ, Вольтманде,
Намъ одъ брата, короля-норвега?

Вольтмандъ. Найзичливші у-замінъ вітання.
Зъ первихъ слівъ казавъ спинити заразъ
Вербування вояківъ небожемъ.
Вінъ спочатку покладавъ, що західъ
Цей ідé супроти Польщи; пóтімъ
Розібравши уже певно діло,
Що замíри проти васъ, королю,
Й уразившись, що такъ зле жартують
Зъ ёго літъ, несíли та хвороби,—
Вінъ звелівъ арештувать небога.
Фортинбрасъ покірно заразъ здався;
Вислухавъ всі дядькові докори,
Й передъ нимъ заприсягнувся врешті,
Що війни вінъ не підніме зроду
Проти васъ, королю. Старий дядько
Зрадівъ дужé відъ того й небогу
Призначúвъ три тисячі дукатівъ
По-що-рочне, ще ёго наставивъ
Верховодцемъ зібраного війська,
Щобъ ёго повівъ вінъ проти Польщи.
Разомъ тежъ вінъ просить васъ въ листахъ
цихъ, (*подає пакета*)
Аби ви зволяли пропустúти
Черезъ данські володіння військо,
На умовахъ і зарукахъ певнихъ,
Які суть тутъ зложені.

Digitized by Google

Король. Що-жъ? Згода.
Ми цей листъ розберемо на волі
І одмовимъ, зміркувавши діло.
А тимъ часомъ вамъ за добру справу
Щира дяка; йдіть теперъ спочити,
А въ ночі побенькетуемъ разомъ:
Будьте намъ гостями дорогими!
(**Вольтімандъ і Корнель** *виходють.*)
Полоній. Ну, ця справа закінчилась щасно.
Мій королю й королево пані!
Тутъ розводить—въ чімъ царська величність,
Въ чому суть підданнихъ обовъязки,
Для чого день днемъ есть, нічъ есть ніччю,
А часъ часомъ,—це бъ було не що, якъ
День, і нічъ, і часъ промарнувати.
По-за-якъ-же коротість і стислість—
Душа мови, а розводи й ляси—
Тільки тіло і покраси зверхні,
То і я короткимъ буду въ річі.
Вашъ велебний синъ—теперъ шалений;
Ошалівъ, кажу, бо въ чімъ шаленість?
Въ тімъ, що справді чоловікъ шаліє....
Але річъ ще не про те; це на-бікъ....
Королева. Діла більше, а покрасівъ менше.
Полоній. Присягаюсь, пані-королево,
Про покраси я не дбавъ; що синъ вашъ
Божевільний, то це правда; правда,
Що се жалко, й жалко, що се правда.

Digitized by Google

Дурний ви́разъ; на-бікъ штучні фрази!
Буду просто говорити. Всі ми
На тімъ стали, що вінъ зсунувсь зъ глузду;
Теперъ треба розшукати привідъ
До причинку (краще—до злочи́нку),
Бо зъ причинку того йде злочи́нокъ:
Оце й край. На скільки-жъ певна річъ ця,
Ви розважте мое слово добре:
Маю дочку (бо моя ще по́ки);
Якъ слухъяна й любъязна дитина....
Уважайте добре!—вона ось-що
Отдала мині. Теперъ чувайте
І виводьте зъ того розумъ певний.

(*Чита:*)

»Идолові неба і моеі душі, принадливій панні Офелііі«,—поганий виразъ, скверний: »принадливій панні«,—паскудний виразъ; але слухайте: »На ii біле, чудове лоно« *).

Королева. Якъ? Гамлетъ Офеліі писавъ це?

Полоній. Потривайте, королево пишна,
Я нічого не втаю. (*Чита:*)

»Зневіряй, що е въ цихъ зоряхъ сяння,
Зневіряй, що сонце ходить кола,
Зневіряй, що е де правда гола,
Але вірь по-вікъ въ мое кохання!«

*) За часівъ Елисавети й пізнішъ у сукняхъ панянськихъ спереду, коло грудей саме, робилась маненька кешенька на гроші й на листи відъ коханцівъ. *Пер.*

Digitized by Google

»О, найлюбіша Офеліе! Я не меткій віршописець, не маю я хисту зітхаиніъ моіхъ до міри зложити; але, що тебе дуже кохаю, мое серденько,—вірь цёму надъ усе. Прощай! Твій до віку, моя крале кохана, ажъ поки належатиме мині оця снасть смертельна.

Гамлетъ«.

Ось мині що, ізъ слухъянства, доня
Лала въ руки і призналась щиро
Про всі чисто залицяння принця,—
Якъ, і де, й въ яку годину навіть.

Король. А дочка́ якъ прийняла кохання?

Полоній. Ви мене вважаете за ко́го?

Король. Чоловікъ ти вірний, гоноровий.

Полоній. Я нимъ завжди хтівъ принаймні бути.
Що́-жъ би ви подумали про мене,
Коли-бъ взнали, що въ мене на очіхъ
Зайнялося те кохання? (Треба
Вамъ признатись, що ще перш'ъ, ніжъ дочка
Росказала, запомітивъ самъ я).
Що́-бъ про мене думали тоді ви
І шановна королева-пані,
Коли-бъ я, зробивши зъ свого серця
Спільника глухого та німого,
Ставъ би самъ бюрцемъ або пакетомъ,
Й на кохання позиравъ крізь пальці?
За кого́-бъ мене вважали? Ні-пакъ!
Я пішовъ навпереймй до справи

Digitized by Google

І казавъ красуні моій ось-що:
»Панъ Гамлетъ есть принць коронний, доню;
Ти не пара,—то цёму й не бути!«
Й наказавъ їій, щобъ одъ ёго двері
Зачиняла й не приймала більше
Ні листівъ, ні подарунківъ. Такъ-то,
Вона раду зажила слухъяно;
А Гамлетъ—коротче вамъ сказати—
Зажурився, втративъ хіть до їжі,
Пóтімъ—сонъ, знемігся въ силахъ, потімъ
Непритомнимъ ставъ і—крокъ за крокомъ,
Такъ дійшовъ до божевілля навіть,
Що теперъ ёго мурдуе прикро,
А намъ жалю завдае та смутку.

Король. Якъ ти мислишъ, чи се такъ?

Королева. Можливо.

Полон. Радъ-би знати, чи хочъ разъ траплялось,
Щобъ сказавъ я: »оце такъ, напевно«,—
А проте насправді вийшло-бъ инче?

Король. Ні, такого не згадаю.

Полоній, (*показуючи на голову і плечи*). Цее
Здійміть зъ плічъ, якъ що не такъ. Коли я
На тропу ставъ, то дійду вже правди,
Хочъ би тая заховалась въ самімъ
Осередку у землі!

Король. Але-жъ бо,
Якъ у тімъ досвідчитися?

Digitized by Google

Полоній. Звісно
Вамъ, що часомъ принць гуляе
Въ галереі тутъ годинъ чотирі?
Королева. Такъ, це правда.
Полоній. Коли вінъ тутъ буде,
Я въ той часъ дочку до ёго вийшлю;
Вп-жъ і я сховаемось за килимъ.
Зауважте йіхъ спіткання пильно:
Коли що йіі вінъ не кохае,
Коли вінъ не стративъ зъ того глузду;
То нехай я радцемъ більшъ не буду,
Хай я стану селяниномъ прóстимъ,
Чи погонцемъ!
Король. Спрóбуемо й цее.
(*Ввіходить* **Гамлетъ** *зъ книжкою.*)
Королева. Подивись, який смутний іде вінъ
І чита, сердешний, щось.
Полоній. Ідіть-же
Ви обое, ясноможні, звідціль,
Я благаю: самъ тутъ зъ принцемъ заразъ
Перекинусь словомъ я. Дозвольте!
(**Король, Королева і придворці** *виходють.*)
(*До* **Гамлета.**) Якъ ся маете, ласкавий принце Гамлете?
Гамлетъ. Хвала Богові, добре.
Полоній. Ви мене знаете, принце?
Гамлетъ. Якъ-же, досконально: ви—рибалка.
Полоній. Ні, принце!

Digitized by Google

Гамлетъ. Такъ я хотівъ би, щобъ ви були чеснимъ, якъ вонп.

Полоній. Чеснимъ, принце?

Гамлетъ. Такъ, пане. Щобъ знайти чесного чоловіка на цімъ грішнімъ світі, треба вибирати зъ десятёхъ тисячъ.

Полоній. Щира правда, мій принце.

Гамлетъ. Коли вже сонце святе заплюжує робаківъ у дохлій собаці, скоро поцілуе падло, то.... чи маете дочку?

Полоній. Маю, принце.

Гамлетъ. Бороніть-же їй ходити по сонцю; бо хоча плодючість і е ласка Божа, але якъ-що такої ласки доскочить ваша дочка, то—стережіться, друже!

Полоній. Про що це ви закидаете, принце? (*На бікъ*). Все про мою дочку провадить!... А проте, не пізнавъ мене зразу; сказавъ, що я рибалка. Зайшовъ за край! За край зайшовъ! Правду кажучи, і я въ парубоцьтві зъ тимъ коханнямъ трохи не дійшовъ такого-жъ кінця. Побалакаю ще зъ нимъ. (*Въ голосъ.*) Що ви читаете тамъ, принце?

Гамлетъ. Слова, слова, слова.

Полоній. Про що-жъ тутъ річъ іде, принце?

Гамлетъ. Зъ кимъ?

Полоній. Я питаю, принце, що тамъ та книжка провадить?

Digitized by Google

Гамлетъ. Наговóри, пане, чисті обрéхи! Цей шельма сатирикъ провадить, що у дідівъ борода сива, а лице въ зморшкахъ; що зъ очей йіхъ тече амбра густа, якъ вишневий клей; що вони слабі также на розумъ, якъ і на жижкй. Хоча я всёму тому найдужче і найщирше вірю, але, здається мині, про це-бъ друковати не слідъ. Ви сами, пане, могли-бъ порівнятись літами зі мною, коли-бъ здолали, якъ ракъ, назадъ рачкувати.

Полоній (*на бікъ*). Хочъ це і божевілля, але въ розмові е звязокъ. (*Въ голосъ*). Чи не бажаете, принце, зійти зъ повітря?

Гамлетъ. Куди? въ могилу?

Полоній. Це-бъ справді було зійти зъ повітря.... (*На бікъ*). А якъ часомъ одповідае вінъ спритно! І це часто божевіллю щастить, а розуму і здоровому стямку не дуже. Лишу ёго і поміркую заразъ, якимъ-би способомъ моя дочка зъ нимъ стрілася? (*Въ голосъ*). Ясний принце! Покірно прошу дозволу, лишити васъ.

Гамлетъ. Нічого зъ більшою охотою не дамъ я вамъ, пане,—опрічъ ще життя мого, прічъ життя мого, прічъ життя.

Полоній. Прощавайте, принце.

Гамлетъ. Які нудні оці старі дурні!

(*Вваходютъ* **Резенкранцъ і Гільденштернъ.**)

Полоній. Ви шукаете принця Гамлета? Ось вінъ.

Digitized by Google

Розенкр. (*Полонію*) Спасибі, пане.

(**Полоній** *виходить.*)

Гільденшт. Вельможний принце!

Розенкр. Дорогий нашъ принце!

Гамлетъ. Щирі моі друзі, кохані! Якъ ся маешъ, Гільденштерне? А, Розенкранцъ! Якъ поживаете, хлопъята?

Розенкр. Звичайно, якъ пасинки у ціеі земли.

Гільденшт. Щасливі й тимъ, що не надто щасливі. Ми не вершокъ у фортунинного шлика.

Гамлетъ. Надісь, і не підошва у йіі черевика?

Розенкр. Ні те, ні друге.

Гамлетъ. Себъ-то ви мешкаете коло йіі пояса, въ самімъ осередку йіі пестощівъ?

Гільденшт. Такъ, такъ; ми йіі близькі приятелі.

Гамлетъ. Въ потайнихъ справахъ? О! Правда, правда—вона потіпаха. Які новини?

Розенкр. Ніякихъ, принце; хиба, що світъ ставъ чеснимъ.

Гамлетъ. Знати, близько вже день страшного суду; але новина ваша неправдива. Дозвольте мині васъ розпитать нарочито: чимъ ви, друзі, скривдили фортуну, що вона васъ заслала сюди, у тюрму?

Гільденшт. Въ тюрму принце?

Гамлетъ. Данія—тюрма.

Розенкр. То і ввесь світъ—тюрма тежъ.

Гамлетъ. Ще й величезна; у неі багато е закоморківъ, пастокъ і ямъ. Данія—найгірша зъ нихъ.

Digitized by Google

Розенкр. Ми зъ цимъ, принце, не згодні.

Гамлетъ. Значить, для васъ вона не тюрма. Нема на світі по собі ні доброго, ні лихого, а якъ що кому видається. Для мене Данія—тюрма.

Розенкр. Нехай. Такъ це ваша амбиція зъ неї робить тюрму: тутъ тісно для вашої душі.

Гамлетъ. Господи! Я-бъ зачинився у лушпайці зъ оріха, і лічивъ би себе королемъ неосяжнихъ просторівъ, коли-бъ мині не лихі сни.

Гільденшт. Ці сни і суть справжня амбиція, бо истóта йіі не що, якъ тінь одъ сновіддя.

Гамлетъ. Самé й сновіддя е тільки тінь.

Розенкр. Невно; тимъ бо то я й важу амбицію за таку химерну легесеньку річъ, що тільки здатна бути тінню одъ самої тіні.

Гамлетъ. Въ такімъ разі, наші хрістарадники—тіла, а наші державці й славутні лицарі—тіні відъ нихъ..... Чи не піти-бъ намъ до двору? Бо признатись, я не здатний теперъ мізкувати.

Розенкр.
Гільден. Ми обидва—до послугъ вашихъ, принце.

Гамлетъ. Не въ тімъ річъ: я не хочу мішати васъ до инчихъ моіхъ прислужниківъ; бо, вірьте слову, прислужують вони мині прикро. Ну, йіхъ! Скажіть мині щиро, якъ друзі, чого ви прийіхали въ Ельзіноръ?

Розенкр. Васъ бачити, принце, та й годі.

Digitized by Google

Гамлетъ. Такий нищий, якъ я, і на вдяку навіть убогий; але я дякую васъ, моі друзі, і вірьте, що мое спасибі не варть і шелята! Но васъ посилано, чи ви сами просто своею охотою прибули мене бачити? Ну-жъ-бо, кажіть по правді, зъ щирого серця, друзі! Ну?

Гільденшт. Що-жъ казати намъ, принце?

Гамлетъ. Ну, що-нéбудь, аби до речі. Но васъ посúлано: бачу въ очахъ вашіхъ якесь признання і ваша затáйливість не здатна єго заховати. Я знаю, добрий король і королева ласкава по васъ посилали?

Розенкр. Для чого-жъ, принце?

Гамлетъ. То-жъ бо то й мусите мині ви сказати. Заклинаю васъ правами нашого товариства, спілкою въ молодощахъ, обовъязкомъ нехибної, вічної приязни і всімъ найдорожчимъ, чимъ зрушивъ би ваше серце ліпший красномовець,—будьте отверті зі мною, не кривдіть душею. Но васъ посилано? Такъ, чи ні?

Розенкр. (*Гільденштерну*). Що ти скажешъ?

Гамлетъ. (*Тихо*). Ну, ну! я зъ васъ не зведу ока. (*Вголосъ*). Не крийтесь ні въ чімъ, коли мене любите.

Гільденшт. Правда, принце: по насъ посилано.

Гамлетъ. Такъ я вамъ скажу, на́ що. Мое пречуття запобіжить вашій зраді і такимъ робомъ ваша вірність не втратить і піръіни передъ королемъ і

королевою. Зпедавна я, не знаю зъ чого, втративъ усю свою веселість, занедбавъ усі мої звичайні діла і забави, і, справді, такий тяжаръ налігъ на мою душу, що земля—це хороше творивo—мині видается за дику скелю, а небо, гляньте,—ота роскішна оболонь, ота чудова стеля, чарівний наметъ, затканний золотими вогнями,—що жъ? воно видаеться очамъ моімъ тільки чорнимъ хмарищемъ зъ отрутної пари! Чоловікъ—яке доскональне створіння! який вінъ величній по розуму, безкраій по кебеті! який виразний, чудовний по силі, по руху! до янгола подобний по діяхъ, по думкахъ—подобний до Бога! краса зъ цілого миру, чудо-диво зъ усёго живого! А про те, що для мене оцей глини щирець? Земли сини не до вподоби мині.... ані дочки тежъ.... хоча твоя ухмілка й зневіря цёму.

Розенкр. У мене і въ голові не було того, принце.

Гамлетъ. А для чого-жъ ти засміявся, коли я сказавъ: земли сини не до-вподоби мині?

Розенкр. Мині спалось на думку, що коли вамъ не до-вподоби люде; то яке пісне вітання знайдуть въ такімъ разі у васъ, принце, актёри, що здибали ми на дорозі?

Гамлетъ. Той що гра королівъ, буде дорогимъ гостемъ; ёго величність одбере належну шанобу одъ мене. Подорожній лицарь матиме на що орудовати мечемъ і заслоною; коханець не буде дарма зіт-

Digitized by Google

хати; пройдисвіть спокійно скінчить свою ролю; дурникъ розсмішить тихъ, у кого легкі до реготу лехкі, а красній кралі вільно буде вилити свою душу словами, коли не спіткнеться бувае на вірші.... Які-жъ то актёри?

Розенкр. Ті самі, що колись васъ такъ поривали: міськскі трагики.

Гамлетъ. Зъ якоі-жъ речі вони мандрують по-світу? Стале місце сприяло-бъ йімъ більшъ і для слави, і для кешені?

Розенкр. Певно йіхъ примусили до того остатні нові постанови.

Гамлетъ. Що? Чи й тепера йіхъ такъ поважають, якъ тоді, коли я бувъ у місті? Вчаща до нихъ людъ?

Розенкр. Ні, тепера не дуже.

Гамлетъ. Звідкіля-жъ це? Хіба вони почали ледачіти, чи що?

Розенкр. Ні, вони працюють незгірше; але знаете, принце, до насъ прибуло тутъ ціле гніздо дітвори, прюсто писклять-голопуцьківъ; *) вони цвірінькають усе зъ викриками і за те йімъ ляскають кгвал-

*) Річь про хлопячий хоръ при церкві св. Павла, якому Елисавета дозволила граги театральні справи. Вони представляли між иншимъ утвори піти Ліли, і „Індиміономъ“ зажили собі великоі слави. Въ 1591 р. за скандали йімъ заборонена була сцена; а въ 1600 р.—знов дозволено.

Пер.

Digitized by Google

товно. Теперъ вони въ славі і такъ ганютъ прості театри (якъ вони йіхъ узивають), що людъ навіть шаблёваний боіться гусиного пера і не насміе туди ходити.

Гамлетъ. Якъ? Діти? Хто-жъ йіхъ одержуе? Звідъ кого беруть вони плату? Чи-жъ вони покинуть і справу, якъ стратятъ свій писк? А якъ-що пізніше доростуть вони до звичайнихъ актёрівъ (що дуже можливо, коли не матимуть нічого насущника), чи не обвинують вони тоді тихъ писакъ, що заставляли йіхъ неславити свій будущий хлібъ?

Розенкр. Далебі, зъ обохъ боківъ було галасу досить; а юрба іще призводила йіхъ до сварки. Бувъ який часъ, що неможна було за утворъ і шага заробити, коли тамъ не чубились писаки, поэти й актёри.

Гамлетъ. Чи може бути?

Гільден. Багато й головъ уже доскочило лиха.

Гамлетъ. І гору взяли писклята?

Розенкр. Эге-жъ, принце; подужали навіть самого Геркулеса зъ ёго ношею! *)

Гамлетъ. Це ще не надто і дивно:—ось дядько мій ставъ королемъ данськимъ, і що-жъ? Ті, що ёму, за батька мого, показували язика, тепера пло-

---

*) На вивіскі театра „Globe“ бувъ Геркулесъ зъ земною кулею (globe) на плечіхъ. *Пер.*

Digitized by Google

тють двадцять, сорокъ, пьятьдесять і сто дукатівъ за ёго поличчя манесіньке. Сто лихъ, коли тутъ нема чого надзвичайнаго! Коли-бъ филозофія розмірkувать те здолала!

(*За конома чути бубни і сурми.*)

Гільденшт. То актёри.

Гамлетъ. Панове, ви будете дорогими гостями въ Ельзинорі. Дайте ваші руки. Звичай потребу́е гостей приймати ввічливо, такъ дозвольте-жъ мині і васъ, якъ слідъ, привітати: иначе моя поведенція зъ актёрами,—а я йіхъ мушу ласкаво зустріти,—ще була вамъ щирішою вйдасться. Ну, дуже радий васъ бачити; але мій дядько-батько і тітка-матірь ошукалися.

Гільденшт. Въ чімъ-же, дорогий принце?

Гамлета, Я тільки шалений при вітрі північно-західнімъ; а коли вітеръ зъ полудня, то я ще сокола відъ чаплі зможу одрізнити.

(*Вйходитъ* **Полоній.**)

Полоній. Здорові були, панове!

Гамлетъ. Слухай, Гільденштерне.... і ти, Розенкранце! На кожне вухо по слу́хачу. Цей старий бельбасъ ще не вийшовъ зъ пелюшокъ.

Розенкр. А може улізъ у нихъ знову; бо кажуть, що старі люде роблються дітьми у-дру́ге.

Гамлетъ. Я вамъ пророкую, що вінъ прийшовъ звістить про актёрівъ.... побачите!... Правда, правда, панове, це було въ понеділокъ рапкомъ....

Digitized by Google

Полоній. Добрі новйни е, принце.

Гамлетъ. І у мене, пане, е новина; зъ того часу, якъ Россій бувъ въ Римі актёромъ....

Полоній. Актёри прибули до насъ, принце.

Гамлетъ. Эть! Що ви?

Полоній. Вірне слово, принце.

Гамлетъ. »І кожепъ плуганивсь на власнімъ ослі.«

Полоній. Це найліпші въ світі актёри, здатні до всякихъ дій: трагічнихъ, комічнихъ, селянськихъ, исторично-селянськихъ, комічно-селяньскихъ, трагічно-историчнихъ, селянсько-трагічно-комічно-историчнихъ; чи до неподілениxъ дій, чи до безкрайіхъ поэмъ. Про нихъ—Сенека не дуже сумний, а Плавтъ не дуже веселий. Ні въ вивченімъ, ні въ вільнімъ немае йімъ рівні!

Гамлетъ. »О, судіе ізраільскій, Іефае! Якимъ володівъ же ти скарбомъ!«

Полоній. Якимъ скарбомъ, принце?

Гамлетъ. Ба!

»Вінъ кохавъ, милувавъ
Свою дочку—красу.«

Полоній (*тихо*). Все про мою дочку.

Гамлетъ. Чи не правда-жъ моя, старий Іефае?

Полоній. Ви мене, принце, зовете старимъ Іефаемъ тимъ, що я маю дочку, котру щиро кохаю.

Гамлетъ. Ні, зъ того виходить не це.

Полоній. А що-жъ виходить, принце?

Digitized by Google

Гамлетъ. Ба!... »Але, Бозна зъ чого,
Прилучилась біда...«
І далі, знаете:
»Зъ нею сталося те,
Що часами впада...«
А решту можете сами дочитати въ святковій пісеньці; *) але гляньте, річъ мою зривають прихожі.

(*Входить чотирі або пять актёрівъ.*)
Здорові були, добродіи; всіхъ васъ вітаю. (*Одному*). Дуже радий, що бачу тебе здоровимъ.... Дорогі, дорогі гості. (*Другому*). А! старий друже! Якъ же лице твое заросло зъ того часу, коли я тебе бачивъ! Чи не приіхавъ ти въ Данію, щобъ і мене бородою подратувати?.. **) А ви, панночко, моя крале? Мати божа, звідколи не бачивъ васъ, краса ваша на цілий венеційський черевичокъ зблизилась до неба. ***) Моліть Бога, щобъ тільки голосокъ вашъ не надтріснувъ въ горлянці, якъ стара негідна грошина.... ****) Панове, всімъ щи-

---

*) Якъ наші колядки. Простолюдъ співа йіхъ святками по вулицяхъ і збіра гроші.

**) Beard по аглицькі значить і борода, і храбрувати.

***) У тогочасныхъ венеціанокъ бувъ звичай, ходити по вулицяхъ у деревьяныхъ черевикахъ зъ високезними закаблуками.

****) На золотихъ і срібныхъ грошинахъ бувъ викарбований патретъ короля у ободі; коли надколювалась грошина

Digitized by Google

ро радий. Нумо-жъ мерщі, якъ французькі мисливі, кинемось на перше, що трапиться! Преставте що заразъ; дайте глянуть на вашу кебету. Ну, завзяту яку промову!

1-й актёръ. Яку зволите, принце?

Гамлетъ. Я чувъ, ти промовлявъ одну, що не була на кону ще ніколи, чи найбільше тільки разъ, бо справа, якъ памъятаю, юрбі не вподобалась: це бувъ не до йіхъ рота кавъяръ; *) але на мое здання і на другихъ судцівъ, що въ такихъ справахъ тямлють більшъ мене, це була дія добірна, добре скомпанована въ сценахъ, написана зъ такимъ же розумомъ, якъ і зъ таланомъ. Памъятаю, казавъ хтось, що віршамъ бракуе перцю для додачі смаку і що въ вправахъ писака поскупивсь на прикраси; але проте вінъ важивъ йіі за чесний здоровий утворъ, просто написаний і більше гарний, аніжъ прикрашений **). Тамъ надто подобавсь мині одинъ уривокъ, оповідання Енея Дідоні, а надто ще те місце, де вінъ говоритъ про смерть Пріяма. Коли

за обідъ, то вона вже була негідною. Ото-жъ і Гамлетъ турбуеться за голосъ, бо въ ёго часи жіночі ролі грали хлопъята.

*) *Кавъяръ* тоді бувъ найдорожчою стравою.

**) Попе, Дріденъ думаютъ, що ці похвали Гамлетові не-щирі, і вінъ ці вірші, якъ зразокъ стародавнёго *велеречія*, бере на глумъ. Ми те-жъ додержуемось тіеі думки. *Пер.*

Digitized by Google

памъятаешъ, то начни зъ цёго вірша... заразъ... заразъ...

»Зле-лютий Пирръ, немовъ той звірь Гіркань-
ский... «

Ні не такъ; але починалося Пирромъ...

»Зле-лютий Пирръ усю мавъ зброю чорну,
Якъ задумъ свій і самъ подобний бувъ
До півночи, коли лежавъ вінъ скрито
У череві зловісного коня;
Теперъ ёго страшенна постать чорна
Обарвилась ще въ колірь більшъ страшний:
Зъ чола до пъятъ зробився вінъ червоннымъ,
Убравсь увесь страшенно въ людську кровъ—
Батьківъ, неньокъ, синівъ, дочокъ і внуківъ;
Закурявись, запікся на вогні,
Що готівъ пекельнымъ сяйвомъ въ місті
І звірячимъ забійствамъ посвічавъ.
Посатанілий зъ гніву і пожежі,
У пасоці, засохлій на губахъ,
Зъ пекельними очиськами на-вирячъ,
Звірюка Пирръ по місту все шука
Пріяма свого... «

Мовляй далі.

Полоній. Далебі принце, нишно промовили; роскішний вигодось і міра!

1-й актёръ. Й знаходить швидко.
Одъ грековъ той борониться безсило;
Старезний мечъ не слухае руки,—
Куди впаде й лежить тамъ проти волі.
Нерівний бой! Пирръ на Пріяма йде.
Въ скаженості вінъ схибивъ мечемъ на бікъ;
Але самъ махъ і свистъ страшний меча

Digitized by Google

Звалили діда дряглого на землю;
Здавалось, Троя мертва затряслась
Одъ тяжкого злочинного замаху,
Чоломъ полумъяннимъ додолу полягла
І застогнала у руіні страшно;
Ажъ скамъяніевъ, почувши тее Пирръ!
Тяженний мечъ, отъ-отъ готовий впасти
На голову, мовъ влиту молокомъ,
Поважного Пріяма,—зупинився
І въ воздусі здавалося повисъ:
Якъ камъяна фигура бога помсти,
Збезволений учинокъ докінчить,
Стоявъ той Пирръ, нічого не чинивши.
Але, якъ часто помічаемъ ми,
Коли до насъ наближуется буря,
Що небо все заниикло, а ні гу!
Заснувъ вітрець, спинилась грізна хмара,
І заніміла, наче смерть, земля,
А потімъ вразъ страшенна блискавіця
Розшарпае заслону нічняну:—
Такъ лютий Пирръ, після хвилини спіну,
Разсатанівъ до помсти навісно,
Й ніколи такъ тяжкий ціклопівъ молотъ
Не падавъ страшно на блескучу мідь,
Куючи Марсові ёго довічню зброю,
Якъ Пиррівъ мечъ крівавий, смертовий,
Упавъ теперъ на голову Пріяму.
Геть далі, згинь, Фортуно-потішахо!
А ви, богй, Олимпська радо вся,
Здійміть зъ неі ній могучу владу,
На колесі побийте шпиці въ шматъ,
А обідъ ихніть зъ вершинъ въ пекельну прорву!

Полоній. Це дуже довге.

SLOVANSKÁ KNIHOVNA
Digitized by Google

Гамлетъ. Якъ ваша борода; треба обохъ підголити. Будь ласка, мовъ далі: ёму треба чого-небудь негожого, або сороміцького, иначе засне. Ну, далі тамъ, про Гекубу.

1-й актёръ. Але хто зрівъ розхрістану царицю?

Гамлетъ. Розхрістану царицю?

Полоній. Це добре! »Розхрістана царицяс—дуже добре.

1-й актёръ. Босовіжъ бігае по вулицяхъ бліда,
За слізьми ревними не бачить бідна сліта
Й погрожуе залить ними вогонь;
На голові замість вінця ганчірка;
На плечіхъ, що зъ біди змарніли і звелись,
Замісто шатъ—поношена рядниа,
Яку вона въ страху десь підняла.
Хто бачивъ це, проклявъ би страшнимъ словомъ
Фортуну злу, яка зрадницю бридку.
Якъ би й боги тоді зирнули зъ неба,
Коли вона страшенно заячала,
Одъ болещі, побачивши, що Пирръ
Зъ ненатлою мечемъ січе, карбуе
Дружини вірної кріваий трупъ;
То бъ і зъ очей немрущихъ променистихъ
(Коли вража хочъ трохи горе йіхъ)
Скотилися бъ росою дрібні слёзи,
І жаль, і гнівъ у нихъ би занялись!

Полоній. Гляньте-бо, вінъ змінився на виду, плаче! Бога ради—годі!

Гамлетъ. Добре; кінчитъ иичимъ часомъ. (*Полонію.*) Догляньте, будь ласка, пане, щобъ йіхъ прийняли гойно. Чуете? Щобъ йіхъ привітали га-

Digitized by Google

раздъ; бо вони дзеркало і коротка літопись часу. Легше для васъ буде здобути негожий написъ по смерти, а ніжъ почути одъ нихъ ганьбу за життя.

Полоній. Я ушаную йіхъ принце, по йіхъ заслузі.

Гамлетъ. Куди тамъ! Краще, друже, краще! Коли кожного честить по заслузі, то хто втече і відъ ляпаса?... Ні, приймітъ йіхъ згодно вашому власному стану, вашій власній шанобності. Чимъ менше вони вартъ, тимъ більше вамъ шани буде за вашу ввічливість. Проводіть йіхъ!

Полоній. Ходімо, панове.

(**Полоній** *зъ де-якими актёрами виходить.*)

Гамлетъ. Ідіть за нимъ, друзі; завтра намъ що небудь преставите. (**1-му актёру** *дае знакъ остатись*). Слухай, старий друже! Чи не зміг би ти завтра преставити смерть Гонзага?

1-й актёръ. Можна, принце.

Гамлетъ. Ну, такъ завтра въ вечері ви ёго преставите. А чи не мігъ-би ти, въ потребі, вивчити дванадцять чи пъятьнадцать віршівъ, котрі я напишу й приточу до твоеі ролі? Правда, можна?

1-й актёръ. Можна, принце.

Гамлетъ. Гараздъ. Ну, йди-жъ за тимъ паномъ, тільки не кепкуй зъ ёго, будь ласка. (**Актёръ** *виходить*). (*До* **Розенкранца і Гільденштерна**). Кохані друзі, я васъ лишаю до вечора. Прощавайте! Дуже, дуже радий васъ бачити въ Ельзінорі.

Digitized by Google

Розенкр. Щасливо, добрий принце!

(**Розенкр. і Гільденштер.** *виходять.*)

Гамлетъ (*самъ*). Господь зъ вами! Зновъ я самъ тепера...

О, який зъ мене невольникъ гидкий,—
Непотріба! Чи не дивно-чудно,
Що оцей комедіянщикъ тута,
Въ байці простій, при одній-но згадці
Про страждання, а свою змігъ душу
Підклонити такъ слухъяно мрії,
Що лице все ажъ світилось нею,
Грали слёзи, рвався голосъ, жахъ бувъ
Въ кожній жильці і цілкомъ вся постать
Одбивала ёго думку! Й все те
По дурному! Для Гекуби, маешъ!
Що ёму Гекуба та, що вінъ йій,—
Аби вартъ по неі слёзи лити?
Що-жъ би вінъ на моімъ місці вдіявъ,
Коли-бъ мавъ ті приводи й скорботи,
Які въ мене на душі? Вінъ певно
Затопивъ би цілий конъ слёзами,
Роздавивъ би всіхъ страшеннимъ словомъ,
Показивъ би виноватцямъ розумъ,
Настрашивъ би безневиннимъ душу,
Замутивъ би несвідомімъ серце,
Й скамъяниввъ би очі й вуха люду!
А я самъ, набитий клоччамъ бовдуръ,
Страхопудъ і мародумець подлий,

Не здолаю въ своїй власній справі
Навіть слова вимовить за того,
У кого въ злочинстві лютімъ взято
І добро все, і життя кохане!
Чи-жъ я погань полохлива? Хто́ пакъ
Мене ланцемъ назове? Хто черешъ
Мій розсаде? Хто́ волосся вирве
Зъ бороди у мене й кине въ вічі?
Хто́ зачепить видъ мині? Хто́ скаже,
Привселю́дно мині слово: »брешешъ?«
Хто́ насмі́е? О! я певно-бъ зтерпівъ
Оте все! У мене мусять бути
Печінкй не людські—голубячі,
І бракує жовчи, щобъ оддячить
За гірку обра́зу; бо иначе
Я-бъ давно нагодувавъ шулікъ всіхъ
Тельбухами зъ отого паскуди!
О, харцизе кровопійний, зрадний!
Ласолюбе, ба́хуре зводли́вий!
Душогубе безсумлінний, клятий!
Гей, до помсти!... Охъ, я дурень, дурень...
Зза кутка, мовлявъ, хоробрий зъ біса!
Мене, сина дорогого батька,
Що забито, саме небо й пекло
Зве до помсти..... а я тутъ, мовъ хлёрка,
Словомъ марнимъ розважаю серце,
Мовъ сидуха, куховарка пъяна,
Лайками задовольняю душу!

Digitized by Google

О, стидóта! Ні, вагàтись годі:
Часъ до діла! Гмъ.... я чувъ що часто
Лиходіі, бачучи въ тіятрі
Щось подобне, такъ вражались серцемъ,
Що въ злочинстві признавались зразъ;
Бо розбійство, хочъ і вустъ не мае,
Але часомъ чудодúвнимъ робомъ
Сповіща про себе. Я заставлю
Передъ дядькомъ щось преставить схоже
До забійства мого батька. Пильно
На ёго видъ я дивитись буду,
Пронижу ажъ до живого окомъ,—
І якъ що вінъ затремтить хочъ трохи,
То вже знаю, що мині чинити.
Духъ отой, що бачивъ я, мігъ бути
Й сатаною, бо нечиста сила
Взять на сéбе чарівний видъ зможе:
Я слабúй, мене журьба звъяллила;
Таку ржаву та стрáженну душу
Злій личині і подужать лехко,
Підвести омáною до згуби.....
Такъ я хочу кращий дóказъ мати
І певніщий. Оця сцена конче
Въ короля ёго сумління зловить.

(*Виходить.*)

(Завіса.)

Digitized by Google

Дія III.

СЦЕНА 1.

Кімната въ палаці.

(*Вѣходютъ* **Король, Королева, Полоній, Офелія, Розенкранцъ і Гільденштернъ.**)

Король. І нілкъ вп не могли дізнатись,
На-що вінъ вдае себе шаленимъ,
І бентежить свій душевний спокій
Божевіллямъ небезпешнимъ, дикимъ?

Розенкр. Вінъ одъ насъ не крие, що зпричинивсь;
Але чимъ—не сила допитатись.

Гільденшт. Не охочий показать вінъ душу:
Ледве ми схиляли ёго злехка,
Щобъ признався у своій причині,
Якъ вінъ заразъ зъ божевіллямъ хитримъ
Ухилявся одъ розмовъ про тее.

Королева. Чи гараздъ прийнявъ васъ?

Розенкр. Дуже гречно.

Гільденшт. Такъ; але немовъ-би то зъ принуки.

Розенкр. На питання бувъ скупимъ, а щедримъ
На одмови тільки.

Королева. А вп часомъ
До забавъ ёго не призволяли?

Розенкр. Сюди йдучи, королево ясна,
Ми случаемъ тутъ актёрівъ стріли;
Росказали про це принцю, й звістка
Ця прийшлась по мислі ёму дуже.

Digitized by Google

Вони тутъ теперъ, въ дворцѣ де-нѣбудь,
І либонь у вечері сёгодні
Преставляти казано йімъ.

Полоній. Правда,
Принць благавъ, щобъ запрошивъ я конче
Вашу можність подивитись нинькн
І послухать театральну справу.

Король. Съ щирим серцемъ. Дуже, дуже радий,
Що охоту вінъ до того мае.
Моі друзі, підшаліть ще більше
Ёму душу до потіхъ подобних.

Розенкр. Будемъ дбати. (**Розенкр. і Гільденшт.** *виходять.*)

Король. Ти, Гертрудо люба,
Насъ лишн тутъ: ми послали по́тай
За Гамлетомъ; вінъ ніби случа́емъ
Здибa тутъ Офелію самъ-на́-самъ.
Йіі-жъ батько й я,—законні шпиги—
Станемъ такъ, щобъ бачить невиди́мо
Йіхъ спіткання, і на тімъ, якъ буде
Нашъ Гамлетъ пово́дитись въ розмові.—
Вже себе переконаемъ певно,
Чи ёго кохання жаль згризае,
А чи инше?

Королева. Добре. Зарязъ вийду.
(*До* **Офеліи**). Що до васъ, то я бажала-бъ, серце,
Аби бувъ въ вашій красі вабли́вій
Щасний прйвідъ божевіллю спна.

Digitized by Google

Сподіваюсь, що доброти ваші
Його знов на шляхъ прямий повернуть,
Вамъ обомъ на шану.

Офелія. І сама я
Те бажаю, королево. (**Королева** *виходить.*)

Полоній. Дочко,
Ти гуляй тутъ, ми-жъ, ясний королю,
Заховаймось, якъ-що ваша воля. (*До* **Офеліи.**)
На ось книжку! Ти читай для виду,
Щобъ правдивішъ самоту зъяснити.
Такий гріхъ бувае зъ нами часто:
Ми часами такъ зъуміемъ вдати
На обличчі і покору й святість,
Що підласимъ навіть чорта медомъ.

Король (*на бікъ*). О! то правда, щира правда. Тяжко
Слово те, мовъ канчукомъ вразило
Мою совість. У діптянки щоки,
Для прикраси вимащені хитро,
Не суть гидші за мій вчинокъ чорний,
Котрий крию я лукавимъ словомъ.
О, яка вага тяжка на серці!

Полоній. Ось іде вінъ—чую; заховаймось,
Мій королю! (*Обидва ховаються.*)

Гамлетъ (*ввіходить замисленій*). Жити чи не жити?*)
Ось въ чімъ річъ. Бо що е благороднішъ,—

*) У Шекспіра: „To *be*, or no to *be*," себъ-то, по англійскі, *бути, существовати, пробувати въ життї.*—Я перевагу давъ слову „жити", бо тутъ про це саме йде річъ. *Пер.*

Digitized by Google

Чи приймати і каміння й стріли
Одъ лихої-навісної долі,
Чи повстати на те море туги
Й тимъ повстаннямъ покінчить все разомъ?
Вмерти—сномъ заснути, й більшъ нічого.
І сказать, що отой сонъ одразу
Намъ урве усі душевні болі,
Силу мукъ, що спались нашій плоті,—
То такий кінець це прехорошій,
Що ёго повинні ми жадати.
Вмерти—спати.... спати? Може снити?
Ось въ чімъ клопітъ! Бо які сни можуть
Завітать до насъ въ спанні тімъ мертвімъ,
Коли ми тісне це тіло скинемъ?
Ось що мусить зупинити руку.
Такъ! Ця думка, ця непевність тільки
Намъ і чинить довговічнимъ горе!
Адже справді, хто-бъ схотівъ терпіти
Цёго світу нáпади й зневаги,
Мóжнихъ кривди, гордихъ дукъ обрáзи,
Въ погордованімъ коханні муки,
Владъ славольства, судівъ нашихъ кривди,
Та наруги, що найщиршимъ людямъ
Оті гúдкі недолюдки чинють—
Хто схотівъ би, коли-бъ знавъ напевно,
Що цимъ шиломъ *) йіхъ позбутись можна?

*) Річъ про кинджалъ, який зъ призирствомъ назива Гамлетъ шиломъ. *Пер.*

Digitized by Google

Хто-бъ схотівъ въ цёму ярмі вікъ пріти,
Ни́діть тяжко підъ життямъ злиденнимъ,
Коли-бъ страхъ іще чогось по смерти,
Невідомість тамъ-тіі краіни,
Звідкіля ніхто ще не вертався,
Не збивали боязькóі волі?
І радніші ми терпіть тутъ лихо,
Ніжъ порватись до краівъ незнанихъ!
Такъ зъ насъ совість полохливихъ робить,
Такъ одваги прирожденний коліръ,
Полотніе відъ блідóі думки;
Такъ завзяті й запальні заміри
Въ свого шляху вмить звертають на́-бікъ
І втрача́ють самихъ вчинківъ мення
Передъ тею-жъ гадкою.... Цссъ! тихо!
Ось краса-Офелія.... О, зірко!
Помъяни гріхи моі въ моли́твахъ!

Офелія. Добрий принце, якъ ся мали ці дні?

Гамлетъ. Дякую покірно вамъ, —нічого.

Офелія. Въ мене есть одъ васъ дарунки, принце;
Я давно йіхъ повернути мала,
Такъ тепера ось, візьміть, будь ласка.

Гамлетъ. Я вамъ зроду не дававъ нічого.

Офелія. Принце ясний, ви сами свідомі,
Що се такъ. При нихъ ще свої речі
Ви пахтили такимъ любимъ духомъ,
Що дарункамъ втроювали ціну;
А тепера духъ пахучий витхнувсь,—

Digitized by Google

То й візьміть назадъ свое, бо серцю
Чесному убóжіють одразу
Найдорожчі подарунки въ світі,
Коли той, хто йіхъ дае, не любить.
Нате, принце!

Гамлетъ. Ха! Ви чесні, панно?

Офелія. Принце!

Гамлетъ. І гарні?

Офелія. Що ви хочете сказати, принце?

Гамлетъ. А те,—що коли ви чесні й хороші, то чесність ваша не повинна товаришувати зъ красою.

Офелія. Хиба, принце, чесність не ліпша по́друга для краси?

Гамлетъ. Далебі ні: бо краса зможе швидче зробити зъ чесности зводню, а ніжъ честність—переробúть красу на свій штибъ. Це було колись *парадоксомъ*, а тепера певнякóмъ стало. Я кохавъ васъ колись.

Офелія. Справді, принце; ви заставляли мене тому вірити.

Гамлетъ. А вамъ то і нетреба було мині няти віри, бо я́къ не щепи до нашого дупла щирість, а вінъ все буде одгóнити гниллю. Я не любивъ васъ.

Офелія. Тимъ гірше; ви мене дурили.

Гамлетъ. Іди въ манастирь! На́-що тобі плодить неприка́янних? Я самъ хочъ трохи поштивий, а проте можу себе обвинуватити въ такихъ вчин-

Digitized by Google

кахъ, що краще-бъ моій матери було й на світъ мене не родити! Я надто гордий, мстивий, пихлівий; та я въ собі зворушити можу стільки гріхівъ, що і въ думці їхъ не зміркуешъ, у гадці їхъ не змалюешъ, та на всіхъ і часу до вчинку не стане. На-віщо-жъ оттакимъ блазнямъ, якъ я, плазувати міжъ землею і небомъ? Ми всі дурисвіти; не звіряйся нікому. Одинъ тобі шляхъ въ манастирь... Де вашъ батько?

Офелія. Дома, принце.

Гамлетъ. Замкніть за нимъ двері; хай вінъ удае дурня въ власній хаті. Прощавайте!

Офелія. Світе-Боже! Зглянься надъ нимъ!

Гамлетъ. Коли йтимешъ ти заміжъ, то візьми одъ мене въ посагъ оцю зачумлену правду: будь ти чиста, якъ лідъ і біла, якъ снігъ, а не втечешъ одъ поговору. Іди въ манастирь! Прощавай! А якъщо конче хочешъ ти заміжъ, то вибирай дурня: бо розумні дуже добре знають, у якихъ гаспидівъ пошніте їхъ! Въ манастирь іди швидче! Прощай!

Офелія. О сціліть ёго, сили небесні!

Гамлетъ. Начувсь я й про ваші підмалёвування *) добре. Вамъ Богъ давъ одно лице, а ви съ ёго робите друге: ви прискакуете, дрібочите ніжками; шепелявите, припиваете квітки до Божихъ ство-

---

*) У виданні in quarto: j hore heand of your *paintigs* tvo... По каліору: *patteings* tvo... *Пер.*

Digitized by Google

ріннівъ і вдаете ваші свавольства за безневинність. Гетьте; буде вже, годі! Це мене сказило. Я вамъ кажу—у насъ більше шлюбівъ не буде; ті що побралися, хай живуть всі, *прічъ одного*; решта зостануться, якими перше були. Въ манастирь, гайда! (*Виходить.*)

Офелія. О, яка душа оце величня
Затлумилась! Царедворця поглядъ,
Мудреця розмова і вояки
Славний мечъ! Краса, надія, квітка
Королевства цілого! Звича́ївъ
Дзеркало, зразокъ освіти, моди,
Въ добірнихъ найдобірний—й все те
Геть зовсімъ загибло! Боже, Боже!
Хто надъ ме́не нещасливішъ въ світі?
Кому спалось таке горе люте,
Щобъ гараздъ насмакувавшись меду—
Одъ ёго тихъ обітни́ць співучихъ,
Теперъ бачить, якъ славетний розумъ
Стративъ голосъ, ніби дзвінъ розбитий;
Теперъ бачить, якъ цей дивний образъ,
Краса пишна молодощівъ краснихъ,
Въяне, сохне въ божевільній мрії!
Лихо тяжке! Що́ я перше зріла—
Й що́ тепера довелося бачить!

(**Король і Полоній** *ввіходють.*)

Король. Не коханнямъ, ні, не тимъ вінъ хворий!
Въ ёго речі е якийсь-то не́ладъ,

Digitized by Google

А не мае божевілля. Правда,
На душі щось завелось у ёго,
Що гризе журбою; я боюся,
Щобъ зъ того не виплодилось лиха.
Аби тее запобігти, ось-що
Порішивъ я на-швидку́: Гамлета
Заразъ вислать въ Англію,—хай править
Зъ·агличанъ данину, намъ належну.
Може море і краіни инші,
Різні змінн поведенцій, звичокъ—
Проженуть зъ душі ёго щось тее,
Надъ чимъ вінъ натужить прикро мозокъ,
Що й на себе уже ставъ тепера
Непохожимъ.... А твоя якъ думка?

Полоній. Це обачно і гаразд; проте я
Таки мислю, що ёго гризóті
Привідъ е зневажене кохання.....
Ти, Офеле, намъ не переказуй,
Що Гамлетъ тутъ говоривъ зъ тобою,
Бо ми й сами чули.... Ваша можність,
Ви чиніть, якъ вамъ завгодно буде,
А моя, зъ вашоі волі, рада:
Хай сама ще королева-мати
У ночі, по театровій справі,
Поговорить зъ своімъ синомъ на́-самъ,
І нахилить, йій одкрити тугу?
Я-жъ би, пане, зъ вашого дозволу,
Тамъ підслухавъ всю розмову йіхню.

Digitized by Google

Якъ-що й мати не розвіда сина,
То тоді хай въ Англію береться;
А чи й въ инче запакуйте місце,
Яке вкаже ваша мудрість славна.

Король. Бути такъ! бо і въ вельможнихъ дурість
Не повинна безъ сторожі бути.

(*Виходють.*)

СЦЕНА 2.

Велика світлиця въ палаці.

(*Вѣходить* **Гамлетъ** *і кілько* **Комедіянщиківъ.**)

Гамлетъ. Прокажи-жъ монолога, будь ласка, якъ я вимовлявъ тобі,—лехко і вільно; бо якъ-що почнешъ галасувати, якъ здебільша нашихъ актёрівъ, то краще нехай вйгука моі верші вулёшний горлань. Та не рубай повітря руками оттакъ, а поводь себе въ міру, бо й середъ потоку, середъ бурі, мовлявъ, середъ самого вихру зáпалу, повиненъ ти міру і владу надъ собою мати. О! це мене до живця ріже, коли я чую якого-небудь горланя зъ кучмою на лобі, якъ вінъ шматуе і шарпа свій запалъ, аби догодити райку, бо той тільки й вважа на вихиляси та лементъ. Я-бъ такого канчуками, здается, провчивъ, щобъ знавъ вінъ, якъ переборщати і нівечить тимъ найкращі утвори. Гляди-жъ, ухиляйся одъ тóго!

Digitized by Google

1-й актёръ. Будьте певні, принце.

Гамлетъ. Не будь проте й млявимъ, а хай тобі поводаремъ стане власний твій розумъ; вважай, аби завжди у тебе бувъ въ згоді рухъ зі словомъ і слово зъ рухомъ, а природи не надсилуй ніколи; бо якъ передаси, то не влучишъ у мету, яку тіатръ мавъ, мае і матиме одъ початку свого і до кінця віку: вінъ мусить бути дзеркаломъ природі, показувати праведності ії власне лице, гріху—ёго образъ, і самому часу—ёго видъ, по минулимъ учинкамъ. Теперъ, якъ ви передасте, чи не додасте чого, то бодай і реготався-бъ неукъ, проте чоловікъ знáлий і тямýщий здосадуе, а вамъ ёго присýдъ ціннíший за всі. О, я бачивъ актёрівъ, котрихъ куди-якъ величали, а вони по моёму ні рухомъ, ні вимóвою не походили ні на хрестиянъ, ні на погáнцівъ, ні на людей навіть. Вони такъ индúчились та ревіли, що я думавъ, прости Господи, чи не на жартъ яка потвóра навела замість людей оцихъ вúродківъ?

1-й актёръ. Сподіваюсь, що въ насъ небагато такого буде.

Гамлетъ. Краще, щобъ зовсімъ не було. Та вважай-но, щобъ ваші дýрники не перебріхували лишку; бо вони часами, аби зняти регітъ, дуріютъ і регочуться саме тоді, коли на кону іде щось поважне. Це негараздъ і свідчить мізерну амбіцію у шýтя. Ну, ідіть,. приготуйтесь! (**Актёри** *виходютъ.*)

Digitized by Google

(*Ввіходютъ* **Полоній, Розенкранцъ і Гільденштернъ.**)

Гамлетъ (*Полонію*). Ну, пане! Чи буде король цей дивний утворъ слухати?

Полоній. Такъ, і королева тежъ, та й заразъ.

Гамлетъ. Скажіть-же, щобъ актёри хапались. (**Полоній** *виходить.*) (*До* **Розенкранца і Гільденштерн.**) Може й ви обидва пішли-бъ допомогти йімъ?

Розенкр. і Гільден. Добре, принце. (*Обидва виходютъ.*)

Гамлетъ. Горацію! Го-го! (**Горацій** *ввіходить.*)

Горац. Я тутъ, мій пане любий,—до вашої послуги.

Гамлетъ. Зъ усіхъ, зъ кимъ мині доводилось знатись, ти найщирший, Горацію.

Горац. Коханий принце...

Гамлетъ. Ні, не думай, що тобі лещу я,—
Бо який прибутокъ мині зъ то́го?
Твого й вжитку—що веселий розумъ:
Вінъ тебе і зодяга й годуе.
На який край бідаку лестити?
Ні, нехай язикъ медо́вий лиже
Ту дурну пишно́ту; нехай гнуться
Вже хисткі, гнучки наші коліна
Тамъ, де можуть запобігти ласки!
Слухай, друже! Поки серце чуле
Було паномъ вибору своёго
І людей розпізнава́ть уміло,—

Digitized by Google

То до тебе найвірнішъ схилилось:
Бо одинъ ти вмівъ зъ чоломъ веселимъ
На душі ховати тяжку муку;
Ти одинъ одъ долі ласку й бійку
Міг приймати за спасибі рівно.
Той щасливий, въ кого кровъ і розумъ
Въ такій згоді: вінъ не буде зроду
Дудкою підъ пальцями Фортуни,
На якій та-бъ, що схотіла, грала.
Дай мині такого чоловіка,
Щобъ не бувъ своіхъ жадобъ слугою;
То ёго я заховаю въ серці,
Въ самімъ серці мого серця навіть,
Якъ тебе. Ну, про це годі! Сю нічъ
Передъ дядькомъ-королемъ актёри
Представляти будуть сцену схожу
До того, якъ батька мого вбито.
Будь-же ласка, коли будуть грати
Оте місце; то за дядькомъ въ ту мить
Сторожи стома очима пильно:
Якъ злочинокъ зъ потайного кубла
Хочъ единимъ покрикомъ не вирне;
То мара, що ми вбачали ніччю,
Була зъ пекла сатанинська спла,
А моі підозри були хибні
І чорніші відъ кліщівъ Вулкана.
Назирай-же ти за нимъ уважно,
А я самъ пройму очима наскрізь

Digitized by Google

Його видъ, та після того зложимъ
Ми до купи те, що въ двохъ завважимъ,
І вже певно ввіремося.

Горац. Добре,
Любий принце. Коли вінъ украде
За всю сцену въ мого ока крихту,
То вже я за кражу одвітую!

Гамлетъ. Ось ідуть вже. Я здаватись мушу
Геть байдужимъ. (*До* **Горація.**)
Іди, сядь на місці!

(*Музика і сурми. Данський маршъ.*)

(*Ввіходютъ:* **Король, Королева, Полоній, Офелія, Розенкранцъ, Гільденштернъ і другі.**)

Король. Якъ ся має небіжъ нашъ Гамлетъ?

Гамлетъ. Дуже, дуже добре! Харчуюсь, якъ хамелеонъ, ковтаю повітря й заідаю обіцянками. Ви-бъ тимъ не одгодували такъ і каплунівъ.

Король. Це не до мене одповідь, Гамлете; твої слова не до мене належуть.

Гамлетъ. Та теперъ і не до мене вже більшъ. (*До* **Полонія.**) Ви, пане, казали, що грали колись въ університеті?

Полоній. Такъ, принце, і йшовъ за доброго актёра.

Гамлетъ. А що ви грали?

Полоній. Гравъ Юлія Цезаря; мене въ Капітолії вбито; вбивъ мене Брутъ.

Digitized by Google

Гамлетъ. Бувъ певний брудъ *)—забити такого капитального назімка.... Чи готові актёри?

Розенкр. Готові, принце; ждуть вашого наказу.

Королева. Коханий Гамлете, сідай тутъ біля мене!

Гамлетъ. Ні, мамо: (*показуе на* **Офелію**.) ось магнитъ зъ більшимъ притягомъ.

Полоній (**Королеві**). О! о! Помічаете?

Гамлетъ (*лягаючи коло ніг у* **Офелії**). Чи можна, панно, злягти на ваші коліна?

Офелія. Ні, принце.

Гамлетъ. Я хотівъ сказати, чи можна голову схилити до нихъ?

Офелія. Можна, принце.

Гамлетъ. Невже ви думали, що я мавъ погане на думці?

Офелія. Я нічого не думала, принце.

Гамлетъ. Що-жъ? Це думка хороша простягтись біля дівчини.

Офелія. Що, принце?

Гамлетъ. Нічого.

Офелія. Ви щось веселі сёгодні?

Гамлетъ. Хто? я?

Офелія. Такъ, принце.

Гамлетъ. О, я тільки вашъ шутъ. Що найкраще людямъ і робити, якъ не веселитись? Ди-

*) Слово *Brutus* крімъ менша, визнача ще—„скотиняний“, „гидкий“. Тутъ Гамлетъ гра ущипливо словами. *Пер.*

Digitized by Google

віться якъ моя мати радісно визирае, а нема ще двохъ годинъ, якъ поховала мого батька.

Офелія. Ні бо, принце: буде два місяца двічі.

Гамлетъ. Такъ давно вже? То, хай бісъ одягается въ чорне, а я надіну соболі. Господи! два місяця, якъ умеръ і не забули ще й досі! О, сподіватись можна, що памъять про всесвітняго лицаря переживе іще на півъ року. Але, Мати Божа, для того вінъ мусить набудувати церковъ, бо иначе ёго забудуть, якъ торішній снігъ *).

(*Граютъ у сурми. Починается пантомина. Виходютъ на конъ Король і Королева, звиду закохані дуже. В ни обіймаются. Королева становится на вколюшки і руками показуе, яка вона щира. Король підійма йіі і схиля на плече до неі голову, а потімъ ляга на лаві въ альтанці. Вона, завваживши, що той спить, виходить. Тоді зъявляется якась личина, здійма зъ Короля корону, цілуе ії, а ёму въ ухо вливае отруту й виходить. Вертается Королева, дивится, що чоловікъ мертвий і почина голосити. Душогубъ надіходить зъ двома, чи зъ трёма людьми і те-жъ плаче. Ви-*

*) У *Шекспіра*: ....ёго забудуть, якъ коника, про котрого співается: „Охъ і леле, леле! Коника забули!“ (Ур. ізъ III дії, 1 сц., ком. „Марна пригука кохання“).—Я-жъ дозволивъ собі у тексті поставити порівнання народнье.

Пер.

Digitized by Google

носять трупа. Душогубъ передъ Королевою почина бісиківъ пускати і спокуша її подарунками; та спочатку одхилъ їйхъ прикро рукою, але врешті зложуїтся на кохання. Вони виходять.)

Офелія. Що се значить, принце?

Гамлетъ. Справді, у цій таємничій картині мається якесь злочиньство!

Офелія. Певно ця пантомина провіща, що преставлятимуть? (*Виходить* **Прологъ**.)

Гамлетъ. А! Ми одъ цёго брехунця взнаемо. Комедіянщики ніколи не заховають таїни, а заразъ вибрешуть.

Офелія. А скаже вінъ намъ, що визнача ця пантомина?

Гамлетъ. Скаже і всяку навіть вашу пантомину зъяснить. Ви тільки не посоромтесь показати, а вінъ не посоромиться вже проказати.

Офелія. Ви дуже злі, дуже. Я буду краще слухати сцену.

Прологъ. Ми просимъ для більшої зваги,
Схилившись у поясъ низенько,
Щобъ панство до насъ і до сценки
Ласкáво схилило увагу.

Гамлетъ. Чи се-жъ прологъ, а чи нáписъ на перстні?

Офелія. Дуже коротке.

Гамлетъ. Якъ кохання жіноче.

Digitized by Google

(*На конь виходють* **Король і Королева** *сценові.*)

Сц. Король. Вже тридцять разъ огнисті коні Феба
Пробігли колесомъ по прòстороні неба
Відъ Нептуна сагій й до Телля; тридцять літъ
Вже сявъ місячний, позичений той світъ
Намъ у ночі, зміняючись чергою
Дванадцять разъ що-року надъ землёю,—
Звідколи та любовъ злучила намъ серця,
А Гіміней зложивъ на чола намъ вінця.

Сц. Королева. Хай сонце й місяць зновъ кружають свої кола,
Кохання вірнее не згасне въ насъ ніколи!
Але, мій голубе, зъ якогось часу ти
Охлявъ. ослабъ і ставъ зовсімъ не тимъ
Веселимъ, радіснимъ, якъ то колись бувало...
Це жу́рить і страшить мене таки чи-мало;
Проте спокойся ти, на мене не вважай—
Кохання і страхи у жінки спільні, знай:
Вони або ніщо, або страшної міри!
Въ мое кохання ти не зломишъ зроду віри,—
Воно таке-жъ, якъ страхъ: чимъ більше хто коха,
Тимъ дужче серце те й билиночка жаха.

Сц. Король. А справді, вірная, тебе я хутко кину;
Старіюсь я і сили въ мене гинуть.
А ти ще по мині на гарнімъ світі сімъ
Пишатимешъ въ шанобі та красі,
А може, стрітивши до любу чоловіка,
Ти руку зновъ....

Сц. Королева. О, ні! Крий Господи до віку!
То не любовъ, а зрада вже-бъ була!
Та будь я проклята за оттакі діла:

Digitized by Google

Она хиба обляже зъ другимъ ложе,
Котора первого ножемъ въ труну положе.

Гамлетъ. Добра полинівка! Далебі добра!

Сц. Королева. Удруге шлюбъ беруть зъ якихъ-би-то причинъ?
Тутъ не кохання вже, а тільки зискъ одинъ!
Мині-жъ здается такъ: я-бъ вдруге мужа вбила,
Коли-бъ на ложі знову другого припестила.

Сц. Король. Я вірю, рибонько, що речі твої щирі;
Але якъ часто ті ламаются заміри!
Вони не що другé, якъ спóгаду раби—
Хочъ хутко родются, але проте слабі:
Немовъ садовина, що по гілкахъ бриніе
Поки зелена ще, а ледве-но доспіе,—
То й падае на ділъ зъ рясныхъ вершинъ скорішъ.
Ми забуваемо повинність ту найбільшъ,
Въ котрій собі самі ми винуваті стали;
Що обіцяемо въ душевному запалі,
Те часто зъ запаломъ укупі промайне;
Веселі радощі і горе дошкульнè,
Згасаючи, втрачають першу волю:
Чимъ въ щасті більшъ сміхýу, тимъ більшъ въ нещасті болю.
За горемъ—радощі, за радостю—журба
На світі міняться: така, бачишъ, судьба,—
Вона владае всимъ, і щастямъ, і коханнямъ!—
Та хто здолае ще розмізкувать питання:
А чи зъ любовію і щастя насъ віта,
А чи за щастямъ пакы любовъ до насъ зліта?
Вельможний панъ занищавъ—і розлетілись друзі,
А бідний збогатівъ.—то й ворогъ у послузі;

Digitized by Google

Здається все у насъ черезъ судьбу сліпу.
І та любовь іде за щастямъ у тропу.
Якъ-шо въ достаткахъ ми, то прія́телівъ сила,
А кинься ти до нихъ, коли біда закрутила,
Щобъ чимъ запомогли тобі въ твоій нужді,—
То зъ нихъ не помочи, а хиба лайки ждп!
Але скінчу я тимъ, чимъ і начавъ спочатку:
Бажання і діла въ насъ завжди мають сварку,
А наші задумки розвіе і вітрець,—
Бо не належить намъ їіхъ скутокъ і кінець....
Ти думаешъ оце не вийти вдруге заміжъ,
Але цю думку ти лишишъ зі мною въ амі-жъ!

Сц. Королева. Бодай мене земля оця не годувала,
Бодай ні сонця я, ні зірокъ не вбачала;
Бодай не відала у день ніякихъ втіхъ,
Спокою у ночі; бодай веселий сміхъ,
Падіі радісні змінилисъ на ридання;
Бодай замкнулась я въ чернечі мурування;
Нехай померкне те, що радість потіша,
Нехай погине все, чого бажа душа,
Нехай проклінъ іде повсюди геть за мною,—
Якъ овдовівши разъ, знову стану я жоною.

Гамлетъ (*до* **Офеліи**). А що, якъ вона зломить оці присягання?

Сц. Король. О, якъ клянесся ти! Теперъ, моя дружино,
Лиши ти тутъ мене самого на хвилину:
Бо тягота схиля щось голову мині,
То може одурю я нудний день у сні.

(*Засипа.*)

Digitized by Google

Сц. Королева. Нехай дрімотонька приспить твій мозокъ тихо,
Нехай Господь святий насъ стереже відъ лиха!
(*Виходить.*)

Гамлетъ. Якъ вамъ, мамо, подобается ця сцена?

Королева. Мині здается, що пані наобіцяла вже надто.

Гамлетъ. О, абн тільки справдила!

Король. Ти знаешъ цю сцену? Чи немае тутъ бува чого непоштивого?

Гамлетъ. Ні, ні! Самі жарти: у їйхъ отрута для сміху, все для сміху; нічогосінько непоштивого.

Король. А якъ звется ця сцена?

Гамлетъ. Мишоловка. Це, бачите, назвисько на здогадъ. Тутъ представляется душогубство, що вчинено въ Відню. Король зветься Гонзагомъ, а жінка ёго Баптистою. Ви ось побачите: це справді лиходійство страшенне; але намъ, що́ до того? До насъ і до вашої можности воно не чіпаеться: у насъ совість ясна. Нехай шолудиві чухаются, а намъ байдуже! *) (*На кінь виходить Люціанъ.*) А, оце Люціанъ, небіжъ короля.

Офелія. Ви, принце, заступаете хоръ **).

---

*) Въ пізнішихъ виданнахъ Шекспіра остатня фраза змінена такъ: „нехай брикаеться обідрана шкапа, а въ насъ хребти не перепані". Я лишивъ і першу фразу, бо вона близче до народнёго духу.

**) За часівъ Шекспіра, якъ колись у грековъ, появлявся на кону хоръ — за для пояснення дії. *Пер.*

Digitized by Google

Гамлетъ. О, я змігъ би розплутати справу міжъ вами і вашемъ коханцемъ, коли-бъ забачивъ вашу комедію.

Офелія. Ви дуже гострі, мій принце.

Гамлетъ. Вамъ вартъ тільки разъ застогнати, і моя гострість притупиться.

Офелія. Що разъ гірше.

Гамлетъ. Нема що—такі вже всі чоловіки. Ну, душогубе, починай! Кинь вихиляси та викрутасп, а мерщі до діла!

„Ой кряче, кряче до помсти воронъ!“

Сц. Люціанъ. Отрута у руці, а въ голові замірп

Чорніші темнихъ хмаръ і серця у невірп;
Ні духа навкруги. Часъ слушний вже наставъ.
Ось сікъ зачумлений, надушений ізъ травъ,
Що знахарька о півночі збірала,
Варила три разп й отруту тричі клала....
Нехай же вада ця і сила навісна
Порвуть ёму життя одразу середъ сна!

(*Вилива отруту въ ухо* **Королеві.**)

Гамлетъ. Вінъ отруює ёго въ садку, аби захопити по ёму царство. Менпя ёго Гонзаго. Це справедлива бувальщина і записана найщирішою волошською мовою. Ви побачите заразъ, якъ душогубъ запобіжить ще кохання у вдови Гонзага.

Офелія. Король встає.

Гамлетъ. Якъ? Злякався фальшивої блискавки?

Королева. Що въ тобою, господаре мій?

Digitized by Google

Полоній. Зупенїть сцену!

Король. Посвітїть мині! Ходімъ!

Полоній. Світла! світла! світла!

(*Всі виходютъ, опрічъ* **Гамлета і Горація.**)

Гамлетъ. Коза пострілена і плаче,
А цапъ радіе, що живий:
Одно, бачъ, плаче—друге скаче,
І завжди світъ оцей такий!

А що, мій друже? Хиба оттакоі штуки, та пучка піръївъ на чолі, та ще двохъ бантівъ на черевикахъ зъ височенними закаблуками *) не досить, аби й мене приняли до гурту актёрівъ, якъ-що була занедба мене доля?

Горац. Такъ, на півъ-пая **).

Гамлетъ. О, ні! На цілий:

Ти знаешъ, мій Дамоне милий,
Що першъ, середь царськихъ осель
Сидівъ Юпітеръ, а въ цій хвилі
Царюе чистий тутъ.... павичъ.

Горац. Ви-бъ могли й зрихмовати остатній віршъ.

Гамлетъ. О, мій любий Гораціе, я теперъ тисячі червінцівъ заставлю за те слово мари. Завваживъ ти?

Горац. Досконально, принце.

Гамлетъ. Коли розмова йшла про отруту?

---

*) Тогочасні актёри узували на кону черевики зъ височезними закаблуками, навзіръ грецькихъ *котурнівъ*, і скрашали йіхъ великими бантами.

**) Актёри тоді плати не брали, а паювали міжъ собою грошові збори. *Пер.*

Digitized by Google

Горац. Я пильнувавъ за нимъ добре.

Гамлетъ. Ха! ха! ха!... Музику сюди!.... Гей, дударі!

Коли король цю сцену не вподобавъ.....
То вже либонь вона не до вподобн!...

(*Вхіходютъ* **Розенкранцъ і Гільденшт.**)

Музику, гей!

Гільденшт. Дозвольте мині одно слово сказати вамъ, принце.

Гамлетъ. Хочъ цілу байку!

Гільденшт. Король ясновельможний...

Гамлетъ. Ха! Що такъ зъ нимъ сталося?

Гільденшт. Пішовъ до покою дуже, дуже слабимъ.

Гамлетъ. Одъ перепою, пане?

Гільденшт. Ні, одъ пересердя, принце.

Гамлетъ. Ви-бъ доклали розуму більшъ, коли-бъ кинулись лікарівъ сповістити; бо якъ би я прийнявся лічити, то може разпаливъ-би ще більшъ ёму серце.

Гільденшт. Впорядкуйте, господине ласкавий, розумнішъ ваши речі і не отхиляйте йіхъ одъ моеі припоруки.

Гамлетъ. Я до рукъ даюсь, пане: кажіть!

Гільденшт. Королева, ваша мати, дуже ображена: послала мене до васъ.

Гамлетъ. Здорові були!

Гільденшт. Ні, мій принце добрий, ця вгречність теперъ не-до-речі. Якъ-що воля ваша дати мині

Digitized by Google

розумну о́дповідь, то я сневню звоління вашої матері; якъ-що ні,-то, вибачайте, я на тімъ і піду собі.

Гамлетъ. Я не можу, пане....

Гільденшт. Що, принце?

Гамлетъ. Розумну одповідь дати; бо мій розумъ слабий. Про те, пане, кільки маю я змоги, то радий служити вамъ, чи краще, якъ кажете, моій матері. Ну, такъ безъ зайвихъ слівъ,—до діла: моя мати, кажите?

Розенкр. Ось-що; ваша поведенція здивувала й вразила йіі страхъ.

Гамлетъ. О, дивний сине, що можешъ ти подивляти такъ свою матіръ!... Але може за цимъ материнимъ дивомъ е що-небудь і далі? Кажіть!

Розенкр. Вона хоче побалакати зъ вами въ покої своімъ раніше, а ніжъ ляжете спати.

Гамлетъ. Ми послухаемо йіі, хочъ би вона була мині десять разъ матіръю. Маете ще що мині повістити?

Розенкр. Ви колись любили мене, господарю.

Гамлетъ. І досі люблю, клянусь оцими зло́діями і хапака́ми. (*Показуе на пальці.*) *)

Розенкр. Принце ласкавий! Який прúвідъ до вашої душевної турбо́ти? Ви сами замикаете двері своій вільності, ховаючись зъ журбою відъ друга.

---

*) Це взявъ Шекспіръ ізъ англицького катехизіса, въ якому стоіть: „барежи свої пальці відъ злодійства і хапужества". *Пер.*

Digitized by Google

Гамлетъ. Мині, пане, ходу немае.

Розенкр. Чи може-жъ то бути, коли власний голосъ короля заклика васъ заступити по ёму престолъ въ Данії?

Гамлетъ. Такъ, пане, але *поки сонце зійде*.... це прислівъя здається трохи засниділо. (*Виходять дудари*). А! дударі! А ке лишень мині дудку! (*До* **Розенкранц. і Гільденшт.**) Дайте покій! Чого ви ходите за мною вслідъ? Немовъ сіткою хочете накрити?

Гільденшт. О, принце! Якъ-що ревність моя надто сміла, то це зъ того, що люблю васъ щиро.

Гамлетъ. Я щось цёго не розумію добре. Хочете на цій дудці заграти?

Гільденшт. Не вмію, пане.

Гамлетъ. Будь ласка.

Гільденшт. Дале-бі, принце, не вмію.

Гамлетъ. Змилосердьтесь!

Гільденшт. Я не знаю навіть, якъ до неі і братись.

Гамлетъ. Также лехко, якъ і брехати. Гуляйте пальцями по цихъ дірочкахъ, а сюди ротомъ дміть, то й вийде музи́ка на про́чудъ. Бачите,—ось дірочки.

Гільденшт. Але я, принце, не зможу зъ дірочокъ цихъ видути жодної музи́ки; просто не вмію.

Гамлетъ. Ну, такъ бачите теперъ за яку мізерію ви мене важите! Ви хочете на мині грати; ви

Digitized by Google

вдаете, що знаете мої струни; ви хочете вирвати зъ душі моеі голосъ; примусити співати ії одъ найнизчоі до найвищоі ноти? А проте й оцю цівку манесеньку, що мае чудóвий голосъ, не здолаете заставить співати! Бісъ ёго батькові! Чи ви-жъ справді думаете, що на мині лехше, ніжъ на оцій дудці заграти? Вважайте мене за який хочте струментъ, ви зможете мене хиба збавити, але заграти на мині—зроду! (*Вѣходитъ* **Полоній**). Боже поможи вамъ, добродію!

Полоній. Принце! Королева бажа зъ вами говорити і заразъ.

Гамлетъ. Бачите ви генъ-генъ хмарку? Нестотно верблюдъ?

Полоній. Ій-же Богу, верблюдъ точнісенькій.

Гамлетъ. А мині здаеться, що воно похоже на тхора.

Полоній. Справді, такъ і зігнулось, мовъ тхірь.

Гамлетъ. Або, якъ китъ?

Полоній. Самісенько, якъ китъ!

Гамлетъ. Ну, я заразъ до матері йду... (*До себе.*) Одъ цíхъ уíдъ ошаліешъ справді... (*вголосъ.*) Я заразъ буду.

Полоній. Я сповіщу це. (*Виходитъ.*)

Гамлетъ. Лехко сказати—заразъ!—Лишіть мене, моі друзі, самого.

(**Гільденшт., Розенкр. і Горацій** *виходятъ.*)

Теперъ сáме чарівнúй часъ ночі,—

Digitized by Google

Всі могили роззіпають пащі
Й навіть пекло тхне отрутнимъ духомъ
На цей світъ. Отъ-би напитись крови!
Оттеперъ-би зкоїтъ таке діло,
Щобъ і день здрігнувся зъ переляку!
Але цсс!... До матері тепера!
Мое серце, не зречись природи;
Хай повікъ Неронова звірóта
Не прогляне у міцні ці груди!
Будь, Гамлете, ти по-людськи грізнимъ:
Май кінджала не въ руці, а въ слові!
У цій справі зъ матерею ще разъ
Полукавте мій язикъ і серце:
Які-бъ въ речі не були погрóзи,
Ти, душé, но згожуйсь їхъ справдити!
(*Виходить.*)

СЦЕНА 3.

Друга кімната въ Замці.

(*Ввіходютъ* **Король, Розенкранцъ і Гільденштернъ.**)

Король. Остогидъ вінъ... та й для насъ непевно
Попускать ёго шаленству волю;
Такъ для того й лагодьтесь въ дорогу.
Я наказа підпишу вамъ заразъ—
І принць зъ вами въ Англію пойіде.
Певність царства не дае намъ права

Digitized by Google

Терпіть зблизьку ці страшні пригоди,
А такими пригрожá що-часу
Намъ шалене божевілля принця.

Гільденшт. Ми, королю, злагодимось заразъ.
Це турбота і свята, і Божа
Пильнувати супокій і благо
Стількохъ тисячъ, що живуть і дишуть
Тільки-но життямъ величнімъ вашимъ.

Розенкр. Кожне, навіть і простé дихання,
Одъ нещастя боронитись мусить
Всею міццю, що душі належить;
То тимъ паче духъ величній, зъ котримъ
Спла нічихъ ще диханнівъ злита.
Смерть царськá не есть одно сконанця;
Немовъ виръ, вона все близьке тягне
У безодню. Це страшенне коло
На шпилі незміряної скелі;
Ёму збито неосяжні спиці
Зъ сотні тисячъ незначнійхъ шматочківъ:
Коли коло упаде,—зъ нимъ разомъ
Розлетяться всі ті дрібні речі
І погинуть у тяжкій руїні.
Такъ, остатнье короля зітхання
Лине вкупі зъ стóгономъ народу!

Король. Приготуйтесь, я прошу, найшвидче
У дорогу: ми повинні конче
Це страши́ло у заліза взяти,
Бо на волі тутъ буя.

Digitized by Google

Розенкр. }
Гільден. } Ми-заразъ.
(*Виходять.*)

(*Вѣходитъ* **Полоній.**)

Полоній. Мій королю, уже принцъ простягся
До покоівъ королеви-неньки:
Я за килимъ *) стану, щобъ почути
Всю розмову. Будьте певні,—матіръ
Ёму тамъ прокаже отченаша. **)
Але, якъ казалисьте і мудро,
Хай чуже ще, не матёрнье вухо,—
Що стороннье по самій природі,—
Заховае дорогу ту спóвідь.
Прощавайте, мій сподарю можний:
Я ранішъ, ніжъ покладётесь въ ліжко,
Забіжу вамъ росказать, що вчую.

Король. Щира дяка, мій коханий пане!
(**Полоній** *виходитъ.*)
О, мій вчинокъ гидкий ажъ до неба
Вже смердитъ; зъ нимъ перве
І найстарше я ношу прокляття—
Братовбивство! Ні, не маю змоги
Я молитись, хочъ жадóба рівно
Якъ і воля поривають; тільки
Гріхъ мій дужчий за мое жадання:

*) У ті часи килимами скрашали стіни, за мість шпалеръ; килими вішались не коло самихъ стінъ, такъ що за нихъ можно було добре сховатись.

**) Себъ-то: пробере добре. *Пер.*

Digitized by Google

І я самъ, якъ чоловікъ, що мае
Дві вини, вагаюсь чимъ почати—
Та й нехтую обома. Невже пакъ,
Коли-бъ руку прóкляту цю вкрила
Кровъ братерня товщимъ неі шаромъ,
Не достало-бъ въ милости́вімъ небі
І дощу, щобъ вибілить до снігу?
Не на що́-жъ і милосердя Боже,
Якъ на те, щобъ на гріхи вдаря́ти?
Що й молитва, якъ не двійна сила—
Насъ спочатку одъ гріха спиняти,
А навпослі о прощенні дбати?
Вгору-жъ очі, вже мій гріхъ минувся!
Але, якъ молитись въ моімъ стані,
Якимъ словомъ я почну молитву?
»Прости, Боже, мині гидке вбивство?«
Ні! Я й досі тимъ добромъ владаю,
За якее душогубство вдіявъ!
Мое панство, ця корона, жінка?
Хто-жъ прости́ть, коли не зрікся кривди?
На сімъ світі неправди́вімъ може
Ще рука позло́чена харцизи
Одкупитися відъ кари: часто
Такъ бува, що вжиткомъ одъ злочинства
І купують той законъ продажний;
Але тамъ, на тому світі—годі!
Тамъ нема вже ви́круту: тамъ вчинки
Мусять бути на-голо розкриті;

Digitized by Google

І ми сáми, виставлені проти
Гріхівъ нашихъ тамъ вічъ-на́-вічъ, мусимъ
Въ нихъ признатись щиро.... Що-жъ почати?
Що робити? Спробувать покути?
Що не зможе йіі сила вдіять?
Але щожъ для того вона вдіе,
Хто не може каятися щиро?
О, страшенна, необхідна доля!
Охъ і серце, що чорнішъ одъ смерти!
О, душе, загрузнувша въ болоті!
Бьесся ти, щобъ вибитись на волю,
Та ще гірше у багнюці грузнешъ....
Святі сили, порятуйте, згляньтесь!
Гніться заразъ негнучкі коліна,
І ти, серце, крицею окуте,
Стань мъягкймъ, якъ въ немовлятка нерви:
Все ще може закінчитись добре.

(*Стає на вколюшки.*)

Гамлетъ. Теперъ можна ёго вбити сміло,
На молитві! Саме часъ!—Я заразъ....
І полпне вінъ на небо просто...
Хиба-жъ помста буде це? Зміркуемъ:
Лиходій убивъ у мене батька,
А я, синъ единий і коханий,
Посилаю за те въ рай падлюку?
О, це ласка, нагоро́да навіть,
А не помста! Вінъ вбивъ мого батька
На гріхахъ, що розвилися свіжо

Digitized by Google

Й красували, якъ квітки весною;
І хто зна, опрічъ святого Неба,
Які тамъ ёму страждання спались,
А вони—по нашій думці, вірі—
Мусять бути невимовно тяжкі!
Чи се-жъ помста, якъ убью цёго я
Тоді саме, коли вінъ вмпвае
І готуе у дорогу душу?
—Ні!!
Въ пїхви, мече! Почекай на хвплю
Найстрашнішу: якъ засне вінъ пъяний,
Чи була розсатаніе въ гніві,
Чи потоне у заласнихъ втіхахъ,—
Чи за грою, чи за словомъ марнимъ,
Чи за діломъ, котре й тхне проклёномъ,—
Тоді саме пронижи ти, мече,
Ёго такъ, щобъ сторчака въ безодню
Полетівъ вінъ до горп пъята́ми
Й понісъ душу про́кляту та чорну,
Якъ те пекло, де вінъ мае бути!
Мати жде. (*До* **Короля**.) Це проволока тільки
Твоімъ днямъ, що безнадійно хворі. (*Виходить.*)

Король (*підіймается*).

Слова линуть до горп, а думка
До земли, мовъ тяжою прибита;
Саме-жъ слово безъ почуття зроду
Не долине до осель Господніхъ!

(*Виходить.*)

Digitized by Google

СЦЕНА 4.

Кімната у Королеви.

(*Вхіодютъ* **Королева і Полоній**.)

Полоній. Зразъ прийде. Ви полайте добре;
Скажіть просто, що ёго шаленства
Перейшли край, аби йіхъ терпіти;
Що й тепера тільки милость ваша
Ёго крие одъ палкóго гніву.
Я сховаюсь; але, ясна пані,
Не спускайте!

Гамлетъ (*За дверима*). Мати! мати! мати!

Королева. О, будь певенъ; положись на мене.
Одступися-жъ, бо уже я чую,
Що іде вінъ. (**Полоній** *ховается за килимъ*.)

Гамлетъ. Ось, я, моя мати;
Про що річъ?

Королева. Гамлете! Ти обрáзивъ тяжко
Твого батька.

Гамлетъ. Мамо! То ви тяжко
Уразúли мого батька.

Королева. Годі!
Ти зі мною, мовъ гультяй, говоришъ.

Гамлетъ. Ба ні! Ви питаете, мовъ грішні....

Королева. Якъ? Що се, Гамлете?

Гамлетъ. Що вамъ треба?

Королева. Ти забувъ вже, хто я?

Гамлетъ. Ні, хрестомъ божусь! Ви—королева,

Digitized by Google

Чоловіка свого брату—жінка
І мині,—бодай не такъ!—ви мати.

Королева. Коли такъ; то я покличу иншихъ,
Що зъ тобою заговорють.

Гамлетъ. Тихо!
Тутъ сідайте! А ні зъ місця! Звідсіль
Не пущу, ажъ поки не вкажу вамъ
У дзеркалі найтайнішу частку
Васъ самихъ.

Королева. Що хочешъ? Мене вбити?
Кгвалтъ! Рятуйте!

Полоній (*зза килима*). Гей, сюди! Рятуйте!

Гамлетъ. А! Пацюкъ! (*Бье мечемъ у килимъ.*)
Здихай! Дукатъ,—що мертвий!

Полоній (*зза килима*). О! я вбитий! (*Пада і вмера*).

Королева. Боже! Що ти вдіявъ?

Гамлетъ. Далебі не знаю! Чи-жъ Король-то?
(*Підійма килима і витяга* **Полонія**.)

Королева. О, який лихий, крівавий вчинокъ!

Гамлетъ. Такъ, крівавий, моя добра мати,
І сливе такий же саме гидкий,
Якъ убити короля і вийти
Опісля за ёго брата заміжъ.

Королева. Якъ убити короля?

Гамлетъ. Такъ, пані,
Я сказавъ. (*До* **Полонія**.) А ти, бридкий при-
чепо,
Та цікавий дурню, прощавай-но!

Digitized by Google

Я тебе за ліпшого завважив,—
Приймай жеребъ! Теперъ звідавъ, пане,
Що й прислу́жність небезпешна часомъ.
(*До матері.*) Не ламайте рукъ тамъ! Угаму́йтесь!
Сядьте тутъ, щобъ я зламавъ вамъ серце!
Такъ, зламавъ... і я ёго зламаю,
Якъ воно зъ ламко́го чого небудь,
Якъ ёго оті гріховні звички
Не сковали ще на мідь, на крицю,
Не зробили до чутти нездатнимъ.

Королева. Що вчинила, що язикъ твій люто
Такъ кара мене словами?

Гамлетъ. Вчинокъ,
Що збруднивъ красу і цвіть чисто́ті,
Що назвавъ лукавствомъ честь жіночу,
Що зъ чола безвинної любови
Зірвавъ рожу й посадивъ болячку!
Що звернувъ ті присягання шлюбні
На такі-жъ брехливі, якъ божіння
Въ картника. О! той учинокъ, мамо,
Душу вирвавъ ізъ чесно́го шлюбу,
І зробивъ зъ закона пресвятого
Збіранину слівъ порожніхъ, марнихъ.
Передъ цимъ срамотнімъ, мамо, вчинкомъ
Чоло неба загорілось зъ гніву
І земля, ця нечувственна твержа,
Вкрилась сумомъ, мовъ къ страшно́му Суду!

Digitized by Google

Королева. Боже мій! Який-же есть той вчинокъ,
Що й здалека грімотить такъ страшно?
Гамлетъ. Подивіться на оці малюнки,—
То патрети зъ двохъ братівъ ще й рідныхъ... *)
Глянь на сей! Яка краса въ обличчі?
Аполона пишний кучерь; чóло
Самого Юпитера, а óко,
Мовъ у Марса,—на страхи́ й прикáзи!
Яка пóстать! То вістýнъ-Меркурій,
Коли вінъ злітае зъ високостей
На вершину, геть квіткáми вкриту!
Зрість і станъ, і разомъ все—пишнóта!
Далебі, здается, усі боги
Доложили рукъ своіхъ, щобъ миру
Показать первóкрасу людини:
І то бувъ твій чоловікъ... Тепера
Глянь сюди: це вашъ живий господарь!
Перетрюхле, братогубне зерно,
Що забило і дорідне, добре.. **)
Чи ви очі маете? Якъ сталось,
Що могли ви залишити пашу
На вершині цій хорошій, пишній
І пірнути у гнилу багнюку?
Та чи справді маете ви очі?
Ні! коханнямъ цёго звати—годі:

---

*) Въ остатні часи стали уживать на кону замість патретівъ медальёни; але на цёму значно тратится эфектъ.
**) Ізъ фараонового сону. *Пер.*

Digitized by Google

Въ ваші літа уже кровъ не грає;
Найпалкіша отихає навіть
І розсудку кориться слухъяно.
Але хто-жъ розумний перейшовъ-би
Одъ цёго до цёго? (*Показуе на патрети.*)
Ви-жъ повинні
Мати глуздъ, а то иначе й дýмокъ
Ви-бъ не мали; одже либонь ваші
Мізкування задубіли надто;
Бо й безглуздя такъ не хибить страшно!
Божевілля такъ не здавить розумъ;
Щобъ і краплі не лишилось змоги—
Роспізнати оттаку ріжнúцю!
Який дідько въ піжмуркахъ васъ злапавъ?
Самі очі безъ чуття й чуття лишъ
Безъ очей, і слухъ безъ рукъ, самий-но
Нюхъ безъ всёго, навіть хвора частка
Якихъ нéбудь почуваннівъ нашихъ,—
Не здолали-бъ дать такоі хиби.
О! стидóта! Де-жъ твоя окраса?
Коли пекло бунтовливе може
Такъ уістись у кістки бабині,
То палючихъ молодощівъ цнота,
Наче вúскъ, ростане въ власнімъ палу.
Не зовіть уже нечестямъ більше,
Якъ згрішить хто у палкій загáрі,
Бо теперъ і наморозь палае,
А розсудокъ розпуска бажання!

Digitized by Google

Королева. О, Гамлете, не проказуй більше!
Ти примусивъ мене глянуть въ глибінь,
І я тамъ на дні душі уздріла
Такі чорні, невивóдні плями,
Що нічимъ вже змити їхъ не сила.
Гамлетъ. І те все для того, аби жити
На пітнявімъ та смердючімъ ложі,
Абп пріти у коханні гидкімъ;
Жирувати у барлозі зъ гною?
Королева. О, мовчи, будь ласка: твої речі
Якъ ножами мої вуха ріжуть;
Годі, досить, мій Гамлете любий!
Гамлетъ. Душогубець! Лиходій! Переплутъ,
Що не вартъ і на двохсоту частку *)
Вашого покійного державця!
Король-блазень! Царства й панства злодій,
Що укравъ зъ полиці діадему,
Та й сховавъ въ свою кешеню!
Королева. Годі!

(*Мара ввіходить.*)

Гамлетъ. Король зъ клочча та ганчірокъ... Про-бі!
Крийте мене крилами ясними
Херувимп високостей Божихъ! (*До тіні.*)
Чого хочешъ, пóстате ласкáва?
Королева. Боже мій! Вінъ ошалівъ.
Гамлетъ. Прийшовъ ти
Докоряти забарнóму сину,

*) У Шекспіра: „на дводцятку частку десятої". *Пер.*

Digitized by Google

Що вінъ марно гнівъ і за́палъ бавить,—
Не спевня твоіхъ наказівъ грізныхъ?
О! скажи!

Мара. Не забувай-но, сину,
Що оця навідка моя мусить
Підживити твою згаслу звагу:
Глянь на матірь! Йіі жахъ оціпивъ;
Стань міжъ нею і йіі сумліннямъ
Въ боротьбі цій, бо въ слабому тілі
Найсильніще ви́гадки панують.
Говори, Гамлете, йій!

Гамлетъ. Що зъ вами,
Королево?

Королева. Боже, що зъ тобою?
Ти чого у про́сторінь встромляешъ
Свої очі й розмовляешъ словомъ
Зъ безтеле́симъ воздухомъ? Крізь очі
Въ тебе гра душа, страшеннимъ жахомъ,
І волосся, мовъ живе у тебе,—
Наче військо до оружжа зъ сону,—
Устае на голові голками.
О, коханий сину мій! Краплину
Хочъ зроси холодного терпіння
На вогонь, жерущий тебе жахомъ!
Що ти бачишъ?

Гамлетъ. О, ёго, ёго тамъ!...
Поднівітся, який бліди́й образъ!
Такий духъ, колибъ камінямъ навіть

Digitized by Google

Повістивъ свою причину-тугу,
То й вони почули-бъ і здрігнулись! (*До* **Мари**.)
Не дивись, бо по́глядъ твій страждéнний
Розмъягчить мою міцну одва́гу,
І тоді поблекне справжній коліръ
Того діла, що вчинити маю:
Замість крови, можуть ринуть слёзи!

Корслева. Зъ кимъ говоришъ?

Гамлетъ. Вамъ хиба нічого
Тамъ не видко?

Королева. Ні, зовсімъ нічого;
А про те я все, що е тутъ, бачу.

Гамлетъ. І нічого ви оце не чули?

Королева. А ні слова, прічъ самихъ насъ.

Гамлетъ. Гляньте-жъ,
Подивіться!—Онъ-де вінъ зникае....
Батько мій, якъ за життя, убратий!
Гляньте! Онъ у двері вінъ виходоть.
(**Мара** *виходить*.)

Королева. То все чисто вигадавъ твій мозокъ:
Бо гарячка надзвичайно здатна
До химернихъ ма́ревъ тихъ.

Гамлетъ. Гарячка!
Якъ гарячка? Пульсъ у мене, мамо,
Якъ і въ тебе, бъе спокійно, въ міру,
І въ ёму здоровъя гра музично!
Речі ті—не божевільні, мамо,
Що казавъ. Чи хочете?—я въ до́казъ

Digitized by Google

Прокажу вамъ йіхъ до слова вдруге:
Чи въ гарячці-жъ можна памъять мати?
Мамо, мамо! Заклинаю Богомъ,
Не лестіть оманою душі ви,
Що це въ мене божевілля каже,
А не гріхъ вашъ: тільки зверху трохи
Тимъ свою пригóіте ви рану,
А зъісподу вона буде гнити
І отрýіть усе тіло нишкомъ.
Ой, покайтесь передъ небомъ, мамо!
Спокутуйтесь тимъ, що вже минуло,
Одцурайтесь і того, що буде!
Не кладіть на гидке зілля гною,
Щобъ воно ще не збуяло більше!
Мині-жъ, мамо, ви простить правдóту,
Бо въ нашъ часъ задушливий одъ жиру,
Сама правда, сама святість навіть
Въ гріха мусить опрощення брати,
Плазувати передъ нимъ, благати,
Щобъ зволивъ ёму-жъ добро вчинити.

Королева. Охъ, Гамлете! Ти мині на двое
Розпанахавъ серце.

Гамлетъ. Киньте, мамо,
Половину ту гнилу й погану,
Та живіть понóвлені зъ другóю.
На добрáнічъ! А до дядька въ ліжко
Не ходіть: честúвости немае—
То ви нею хочъ прикиньтесь зверху.

Digitized by Google

Звичка—це звірюка, це бісовська сила,
Що зъіда всі почування наші;
Але тутъ, въ цімъ разі вона—янголъ,
І дае до починаннівъ добрихъ
Намъ одежу і хсрошу й лехку.
Здержтесь сю нічъ; то відъ того завтра
Себе здержать уже лехше буде,
А позавтрімъ—ще далеко лехше:
Звичка може въ насъ змінить натуру;
Вона мае чарівную силу,
Чи вселити чорта въ насъ, чи вигнать.
Іще разъ—добранічъ! Коли въ Бога
Прагните собі благословення,
То й мене благословіть, прошу я.
(*До* **Полонія**.) Тебе-жъ, пане, мині жалко дуже;
Але певно такъ судило Небо,
Щобъ скарали ми одинъ другого,
І мене бичемъ своімъ обрало:
За цю смерть, що заподіявъ ослінъ,
Не вхилюсь я одповіді дати.
Трупъ візьму; ну, ще вамъ разъ добранічъ!
За любовъ я мушу буть жорстокимъ!
Починъ скорбний, а ще гірше жде насъ!
Пару слівъ до васъ ще маю, мамо.

Королева. Що чинить я мушу?

Гамлетъ. Ви? Нічого
А ні же зъ того, що я казавъ вамъ.
Хай отой король опухлий знову

SLOVANSKÁ KNIHOVNA V PRAZE
Digitized by Google

Васъ привабить до своёго ложа;
Хай полащить по щоці ярли́во,
Назове васъ мишеняткомъ любимъ;
Ви-жъ, за пару поцілунківъ бру́днихъ,
Чи за те, що вамъ обгорне шию
Лиходійною прокля́тою рукою,—
Роскажіть, що тутъ було міжъ нами:
Що насправжки я—не божевільний,
А лукавлю, прикидаюсь тільки!
Роскажіть, то буде добре, справді!
Де́-жъ цариці такій гарній, мудрій,
Безневинній заховати таїну цікаву
Одъ кота, одъ кажана, одъ жаби?
Хтобъ втаївъ те? Ні, на прикрість навіть
Розуму й звичайності—розкрийте;
Одчиніть на вашімъ дасі ко́ець,
Нехай звідтіль розлетиться птаство,
А ви са̀ми, якъ та мавпа въ байці,
Проби ради, у той ко́ець влізьте,
Та й зломіть, плигну́вши, собі шию!

Королева. Вірь, якъ-що слова у насъ ізъ духа,
Якъ-що духомъ живемо мй й дишемъ,—
То я вмру, а пари зъ вустъ не витхну
Про твою розмову.

Гамлетъ. Адже чули,
Що я мушу въ Англію заіхать?

Королева. Я й забула! Такъ здається, певно.

Digitized by Google

Гамлетъ (*на бікъ*). Вже листи печатками прибиті
Й до рукъ да́ні двомъ моімъ колекгамъ;
Я йімъ вірю, якъ гадюкамъ лютимъ.
То-жъ вони мині дорогу мають
Показати въ саму пащу зради!
Щасти Боже! А потішно дуже
Мінокопа вергону́ти вгору
Ёго-жъ власнимъ і знаря́ддямъ. Добре!
Я—не я, коли підъ йіхъ підкопи,
Не підриюсь ще на локоть глибше,
Та й спалю до місяця йіхъ разомъ....
О, які роскоші, якъ зіткнуться
Хитрі справи на одній дорозі! (*До* **Полонія.**)
Ну, почну я пакуватись зъ те́бе:
Тра сховати оцей тельбухъ въ хаті....
Прощавайте, на добра̀нічъ, мамо!
Якимъ справді радця ставъ тепера
Супокійнимъ, безцікавимъ, строгимъ—
А живий бувъ дурникомъ брехливимъ.
Рущай, пане! Треба й зъ вами врешті
Покінчи́ти. На добра́нічъ, мамо!

(**Королева** *виходить въ одні двері, а* **Гамлетъ** *у другі витяга* **Полонія.**)

(**Завіса.**)

Digitized by Google

Дія IV.

СЦЕНА 1.

Велика заля у замку.

(*Выходютъ* **Король, Королева, Розенкранцъ і Гільденштернъ.**)

Король (*до* **Королеви**). Ти зітхаешъ і тремтишъ недарма;
Роскажи, яка тому причина,
Бо йіі намъ подоба́е знати.
Де твій синъ?

Королева (*до* **Розенкр. і Гільденшт**). Лишіть на часъ насъ тута.

(**Розенкр. і Гільденшт.** *виходютъ.*)

О, мій друже! Що я сю нічъ здріла!

Король. Що-жъ, Гертрудо?... що Гамлетъ тамъ діе?

Королева. Скаженіе, якъ те море люте,
Коли зъ буйнимъ міряється въ силі.
Въ навіженнімъ на́паді почувъ вінъ,
Ніби щось за килимомъ шурхну́ло,—
Въ тужъ хвилину блесону́въ вінъ мечемъ...
»А! Пацюкъ!« несамовито крикнувъ
І убивъ, небачучи, въ запа́лі
Тамъ сердегу діда.

Король. О, злий вчинокъ!
Не минуло-бъ і самихъ насъ тее,
Коли-бъ тамъ були ми: єго вільність

Digitized by Google

Пригрожа́ нещастями всімъ чисто—
Намъ, тобі і всякому другóму.
Охъ і хто-жъ за цей крівавий вчинокъ
Дасть одпóвідь? Упаде виною
Вінъ на насъ, бо ми були повинні
Въ шори взяти молодого блазня
І одъ люду заховати далі;
А ми такъ ёго любили чуло,
Що не хтіли й правді въ вічі гля́нуть:
І, немовъ слабий въ стадкій хворобі,
Ми йіі таіли, страха ради,
Та й дали разъятритися вразі
І пожерти до кістокъ все тіло.
Куди дівсь синъ?

Королева. Поволікъ десь трупа.
А про те і въ божевіллі са́мімъ
Душа въ ёго чистимъ сяйвомъ сяе,
Якъ те злото у руді міжъ бруду:
Вінъ надъ тимъ, що вдіявъ, ревно плаче.

Король. Охъ, ходімъ Гертрудо!
Ледве сонце оцихъ гіръ черкнется—
Мусить вінъ на кораблі вже бути.
Що-жъ до вчи́нку,—то докласти мусимъ
Усю зручність, все величчя наше,
Щобъ гидóту ви́править, покрити.
Гільденште́рне, гей!

(Розенкр. і Гільденштернъ *вѣиходять*.)

Digitized by Google

Ну, друзі,
Ви возміть кого собі въ підмогу:
Бо Гамлетъ у божевільнімъ сказі
Уже вбивъ Полонія і витягъ
Ізъ покою матері своєі.
Знайдіть принця, розпитайтесь щиро
Й віднесіть ви до каплиці трупа;
Та, будь ласка, найхутчішъ!

(**Розенкр. і Гільденшт.** *виходють.*)

Гертрудо!
Ходімъ разомъ і до себе скличемъ
Розумнійшихъ та певнійшихъ друзівъ,
Аби йіхъ про все оповістити—
Яке лихо тутъ на гріхъ вчинилось
І що ми гадаемо чинити?
Такимъ робомъ лихослівъя бистре,—
Що по світу зъ краю въ край літае
І влуча своімъ жаломъ отрутнимъ,
Мовъ гармата у мету—на цей разъ
Наше менння промине й постре́лить
Лишень-но повітря невразли́ве.
Охъ, ходімо! На душі у мене
Теперъ повно і страху́ й розра́ди.

(*Виходють.*)

Digitized by Google

СЦЕНА 2.

Друга кімната у Замці.

(*Ввіходитъ* **Гамлетъ**.)

Гамлетъ. Схований въ певному місці.

Голоса (*за комомъ*). Гамлете! принце Гамлете!

Гамлетъ. Тихо! Що тамъ за гомінъ? Хто кличе Гамлета? А! Сюди йдуть!

(**Резенкр. і Гільденшт.** *ввіходять*.)

Розенкр. Що ви зробили зъ трупомъ, мій принце?

Гамлетъ. Зъеднавъ ёго зъ порохомъ, якому вінъ родичъ.

Розенкр. Скажіть, дé вінъ, щобъ могли ми взяти ёго й однести до каплиці?

Гамлетъ. Не йміть цёму віри.

Розенкр. Чому?

Гамлетъ. Щобъ я мігъ вашу таїну́ ховати, а своюні. Прічъ того, хто й пита мене? Губка. Яку-жъ одповідь королівъ синъ може йій дати?

Розенкр. Ви мене вважаете, принце, за губку?

Гамлетъ. Такъ, пане, за губку, що утяга въ себе королевскі ласки, нагоро́ди й нака́зи. Але такі послу́гачі королеві врешті найпотрібнійші: вінъ хова йіхъ за щелепами, якъ мавпа, щобъ передъ тимъ, якъ ковтнуть, пожувати. Коли ёму знадоби́ться те, що ви втягли въ себе, то вінъ тільки притисне губку—і зновъ вона стане суха.

Розенкр. Я васъ, принце, не розумію.

Digitized by Google

Гамлетъ. Дуже радий. Гостре слово спить въ дурнімъ усі.

Гозенкр. Принце, ви повинні сказать намъ, де трупъ і йти до короля зъ нами.

Гамлетъ. Трупъ при королі, але король не при трупі. Король—аби-що....

Гільденшт. Аби-що, ясний принце?

Гамлетъ. Або ніщо. Проведіть мене до ёго. А ну, лисе, давай въ схованки грати!...

СЦЕНА 3.

Велика світлиця у замку.

(*Ввіходитъ* **Король зъ царедворцями.**)

Король. Я пославъ шукати трупа й принця.
(*На бікъ*) Небезпешно, о! страшенно навіть,
Що личина ця на волі ходить;
А про те ёго скрутить суворо
По закону—я не маю зваги:
Вінъ коханчикъ у юрби дурноі,
Котра любить окомъ, а не глуздомъ;
І въ цімъ разі вона важить тільки
Саму кару, а вини—ніколи.
Щобъ Гамлетівъ наглий виіздъ зъ краю
Не піднявъ тутъ галасу і бучі,
Треба такъ намъ повернути справу,
Ніби це ще наша давня думка:

Digitized by Google

Бо хворобамъ безнадійнимъ—тільки
Й засобляють надзвичайні ліки,
(*Вѣходитъ* **Розенкранцъ.**)
Або жодні. Ну що тамъ такее?

Розенкр. Не могли ми відъ ёго провідать,
Дѐ вінъ трупа заховавъ, королю.

Король. Де-жъ вінъ самъ?

Розенкр. Тутъ, не далеко звідсіль,
При сторожі; жде на вашу волю.

Король. Приведіть до насъ ёго!

Розенкр. Гей, Гільденштерне! Ведіть принця!
(*Вѣходятъ* **Гамлетъ і Гільденштернъ.**)

Король. Ну, Гамлете! Де-жъ Полоній?

Гамлетъ. На вечѐрі.

Король. На вечѐрі! Де-жъ?

Гамлетъ. Десь-то: тільки не вінъ йість, а ёго йідять: чималий гуртъ ласого робацтва обсівъ ёго добре. Робакъ, якъ бачите, надъ усимъ йістовнимъ единий державець. Ми одгодовуемо инші тварі, щобъ ними одгодуватись самимъ, а себе ми годуемо—робакамъ на снідання. Ситий король і худий харпакъ—тільки різні нáйідки: дві потрави на однімъ столі. Такий-то кінець!

Король. Охъ, і леле!

Гамлетъ. Чоловікъ може виудити рибу на червяка, що зівъ короля, а потімъ зісти і рибу, що червяка проковтнула.

Король. Що ти хочешъ цимъ сказати?

Digitized by Google

Гамлетъ. Нічого; я хотівъ тільки вамъ довести, що король може мандрувати по тельбухахъ у ста́рця.

Король. Де Полоній?

Гамлетъ. На небі. Пошліть провідати. Якъ-що вашъ посланець ёго тамъ не знайде: то ви сами пошукайте ёго въ супротивному місці. Але справді, коли ви ёго за місяць не знайдете; то певно вже почуїте носомъ, ідучи на галерею по сходахъ.

Король (*до прислужнихъ*). Ідіть, пошукайте ёго тамъ.

Гамлетъ. Підожде, поки прийдете. (*Прислужники виходютъ.*)

Король. Гамлете!
Для безпешности тебе-жъ таки самого,—
Котра намъ у рівній мірі мила,
Якъ і скорбно те, що ти накоівъ,—
Ти повиненъ за оцей твій вчинокъ
Звідсіль заразъ блискавкою линуть.
Виряжайся-жъ; корабель въ дорогу
Вже готовий, дме погожий вітеръ;
Товари́ші ждуть тебе, і всее
Приспоря́ у Англію рушати.

Гамлетъ. Въ Англію?

Король. Еге, Гамлете.

Гамлетъ. Добре.

Король. Далебі такъ; ти-бъ запевнився въ то́му,
Коли-бъ мігъ заміри наші знати.

Digitized by Google

Гамлетъ. Я бачу херувима, що вбача йіхъ. Але йідьмо і въ Англію! Ну, бувайте здорові, моя мамо!

Король. Коханий твій батько, Гамлете.

Гамлетъ. Моя мамо! Батько і матіръ—се чоловікъ і жінка; а чоловікъ і жінка—одна спілка *). Такъ таки, мамо! Рушаймо въ Англію! (*Виходють.*)

Король (*До* **Розенкр. і Гільденшт.**).

Йдіть за нимъ слідкомъ, і найскоріше
Заманіть на коробля. Не гайтесь!
Ми бажаемъ, щобъ вінъ сю нічъ рушивъ.
Усе те, що вамъ до справи треба,
Впакувавъ я й запечатавъ. Гайда-жъ!
Похапайтесь, яко мога швидче,
Я прошу. (**Розенкр. і Гільденшт.** *виходють.*)
Ти-жъ, Англіе, тепера,
Коли-що вважаешъ нашу прйязнь,—
А потуга наша радить тее,
Бо ще й досі червоніе въ тебе
Страшна рана, що мечъ данський вдіявъ,
І твій страхъ насъ величати мусить,—
Такъ, якъ-що вважаешъ; то байдуже
Не одхилишъ нашу можню волю,
Що велить у ціхъ листахъ конечнихъ
Заподіять смерть Гамлету заразъ.
Зробй-жъ цее! Бо вогнемъ вінъ палить
Мою кровъ, немовъ страшна отрута;
Ти одна сцілити йіі можешъ.

*) У Шекспіра: „чоловікъ і жінка—одно тіло." *Пер.*

Digitized by Google

Поки я про смерть ёго не вчую,
Доти все мині немило въ світі.
(*Виходить.*)

СЦЕНА 4.

Долина въ Данії.

(*Виізджа* **Фортинбрасъ**; *за нимъ військо.*)

Фортинбр. Капитане! Поклоніться низько
Королеві данському одъ мене
І скажіть ёму, що зъ ёго ласки,
Фортинбрасъ прохае дозволення,
Перейти по королевству військомъ.
Вамъ відóмо, де ми маемъ стрітись.
Якъ бувае ёго можність схоче
Зъ нами власно перекинуть словомъ,
То ёму засвідчити ми раді
Шанування; такъ ёму й скажіте!

Капитанъ. Чую, принце.

Фортинбр. Обачнíшъ рушайте.
(**Фортинбрасъ зъ військомъ** *їйде далі.*)

(*Вѣходять:* **Гамлетъ, Розенкр. і Гільденшт.**)

Гамлетъ. Чие військо те, ласкавий пане?

Капитанъ. Це норвежське, добродію.

Гамлетъ. Зъ ласки
Я-бъ спитавъ, куди воно прямуе?

Капитанъ. Десь у Польщу.

Digitized by Google

Гамлетъ. Хто нимъ верховодитъ?
Копитанъ. Фортинбрасъ, небіжъ старого вельми
Короля Норвежського.
Гамлетъ. Чи просто
Вони йдуть у саме серце Польщі,
Чи де-инде, въ пригряничне місце?
Копит. Сказать правду, безъ прибавки, пане,
Ми йдемо шматокъ земли придбати,
Звідкіль зиску—тільки слава гола:
Я-бъ не давъ въ поссесію за неі
І пьяти дукатівъ, дале-бі що;
Та хочъ би й продэть йіі на віки,
То сама Норвегія, чи й Польща
У ціні не скористуе більше.
Гамлетъ. Такъ поляки у такому разі
Й боронить йіі не будуть.
Копит. Одже
Либонь ні: вже е залога-військо.
Гамлетъ. На оце змагання про билинку
Буде мало душъ людськихъ двохъ тисячъ
І дукатівъ двохъ десятківъ тисячъ!
Отъ болячка, що роско́ші чинютъ
При спокоі і доєтаткахъ лехкихъ;
Йіі зверху непримітно навіть,
А въ середці вона тру́їть гноемъ,—
І вбивае чоловіка по́тай.....
Чоломъ бъю вамъ, мій шановний пане.
Копит. Крий васъ Боже! (*Виходитъ.*)

Digitized by Google

Розенкр. Вгодно йти вамъ, принце?
Гамлетъ. Я васъ заразъ нажену, рушайте.
(**Розенкр. і Гільденшт.** *виходютъ.*)
Якъ усе супроти мéне встало,
Якъ шпига мою лініву помсту!
Що-жъ-то есть за чоловікъ, якому
Смакъ життя й найвище благо—въ йіжі
Та въ спанні?... Скотина вінъ,-не більше!
Невже Той, що насъ створивъ чудово,
Що давъ розумъ, давъ прозорі очі
Оглядать минуле і прийдéшнье,
Невже Вінъ оті надáння Божі,
Ті кебети дарувавъ на тее,
Щобъ вони заснúділи безъ вжитку?
Ну, а въ мене яка есть причина—
Чи коротка, якъ у звіря пáмъять,
Чи вагання полохливе надто,—
Міркування про конéшні скýтки?
А у тому міркуванні, певенъ,—
Якъ розтяти на чотирі частки,—
Чвертка глузду, а три чвертки жаху!
Я не знаю, нá-що собі й досі
Я кажу ще: »треба се вчинити?«
Хиба тимъ, що е і прúвідъ певний,
Есть і сила, і бажання й змога?
Та прикла́ди, якъ цей світъ великі,
Мою волю будють: оце військо
Сильне-дуже може свідкомъ бути;

Digitized by Google

Веде пе́редъ ёму принць хороший,
Молоденький, чулий; ёго за́палъ
І одвага гордовита, божа,
Не вважають на сліпі приго́ди;
Ставить вінъ свое життя тиндітне
На усякі и́грашки фортуни,
На страхи́ й на смерть—за шкаролущу!
Не той славенъ, хто здіймає руку
За ве́ликий який не́будь привідъ;
Але той, хто бориться до смерти
Й за били́нку, коли честь вразили?
Щожъ таке я за мизерне справді?
Вбили батька, оганьби́ли матіръ....
Хиба мало, щобъ збентежить мозокъ,
Кровъ спалити?—А у мене тихо
Усе спить. Та ось, мині на соромъ,
Двадцять тисячъ чоловіка линуть
На смерть вірну—за пиху, за мрію!
Йдуть на цвинтарь, якъ на ліжко просто;
Будуть битись за таку містину,
Де йімъ всімъ і повертатись нікъ,
Де й могили за для тілъ не стане!
О! Бодай же моі думки-га́дки
Облилися кровію однині,
А не то,—хай васъ кара оги́да!

(*Выходить.*)

Digitized by Google

СЦЕНА 5.

Ельзіноръ; кімната у замку.

(*Ввіходитъ* **Королева і Горацій.**)

Королева. Я не хочу говорити зъ нею.
Горац. Вона пильно того просить; справді
Якъ шалена..... ажъ дивитись жалко.
Королева. Що-жъ йій треба?
Горац. Все про батька править;
Каже, чула, що сей світъ кривдивий;
Бъе себе у груди і зітхáе;
За билинку сердиться й тупоче;
Розмовляе темними словами,
Що навпілъ незрозумілі навіть;
Йіі річъ не визнача нічого,
А проте самоі мови нéладъ
На юрбу наводить різні думки:
Всякий ловить, те, то инче слово,
Тай зшива йіхъ по своёму ладу.
І до правди, по очахъ понурихъ,
По хитанню головою журнімъ
Й по другому—въ нихъ завважить можна
Хочъ непевну, але тяжку тугу.
Королева. Либонь зъ нею побалакать треба;
Бо вона посіяти здолае
Небезпечні дóгадки-зневірря
Въ головахъ лихихъ. Нехай увійде! (**Горац.** *виходить.*)

Digitized by Google

Оттака того гріха натура!
Та теперъ моій душі недужій
Всяка річъ, сама дурниця навіть,
Провіща якесь нещастя люте.
У вини е стільки марнихъ жáхівъ,
Що вона, страхаючися зради,
Видае сама себе страхáми.

(**Горацій** *ввіходить зъ* **Офеліею.**)

Офелія. Де прекрасна королева данська?

Королева. Що зъ тобою, Офеліе?

Офелія (*співа*). Якъ пізнать твого коханця,
По якихъ знакáхъ?
По шлику, по патириці,
Та по ходакахъ.

Королева. Охъ, моя панно люба! До чóго ця пісня?

Офелія. Що кажите? Слухайте, будь ласка, уважно.

(*Співа.*) Вінъ умеръ і зникъ десь, пані,
Вмеръ, покинувъ світъ;
Въ головахъ—мурігъ зелений,
У ногахъ—гранитъ.

Охъ! охъ! (*Ридае.*)

Королева. Схаменися, Офеліе!

Офелія. Слухайте, будь ласка, слухайте. (*Співа.*)

Покрывъ бувъ, якъ нагірний снігъ, білий...

(*Ввіходить* **Король.**)

Королева (*до* **Короля**). О, подивися, мій друже!

Офелія (*співа далі*). Въ квітъ пахучій, оквічений скрізь,
І полігъ у могилу мій милий,
Підъ дощемъ нерозважениxъ слізъ.

Digitized by Google

Король. Якъ ви ся маете, люба панно?

Офелія. Добре. Щасти вамъ Боже! Кажуть, що сова була колись пекаря дочкою... *) Охъ, Господи! Ми знаемо, що ми таке; та не знаемо, чимъ ми маемо бути. Благослови Боже вамъ страву!

Король. Щось на здогадъ батька.

Офелія. Годі про це вже, будь ласка; а якъ спитають, що значить,—то такъ одкажіть:

› На-добридень тобі зрана!
› Валентина ‹ нинькн—знай! **)
Підъ вікномъ твоя кохана—
Уставай і привітай! ‹
Вінъ убравсь въ одну хвилину,
Мерщі двері одчинивъ....
Ввівъ до себе вінъ дівчину,
Та не дівчину пустивъ.

Король. Сердешна Офелія!

Офелія. Вірьте, безъ божби: я скінчу.

---

*) Въ Англіі е народній перѣказъ, що буцімъ Христосъ зайшовъ разъ до пекарки і попросивъ хліба, а вона саме пекла; такъ дочка йіі пожалувала великого шматка тіста, а посадила манесенький: якъ посадила, а вінъ почавъ рости на всю пічъ... Отъ, дочка загеготіла здиву, та й по сей день гегоче совою. *Пер.*

**) 14 Лютого, на св. Валентина, бувъ такий день, у який въ давні часи всякий хлопець, зустрівши першу дівчину, мусивъ йіі брати за кохану, рівно й дівчина мусила першого стрічнёго хлопця взять за дружину. Ото-жъ коханці і хапались на світанні побачитись найхутче. Тепера въ цей день тільки закохані листи розсила молодь. *Пер.*

Digitized by Google

Боже мій! Святі створіння!
Порятуйте соромъ мій!
Хиба въ хлопцівъ е сумління?
Всякъ те зробить, аби змігъ!
—Ти жъ женитись присягався,
Передъ тимъ, якъ зкоівъ жартъ?

А вінъ одріка:

»І ей Богу бъ повінчався,
А теперъ уже не вартъ!

Король. Зъ якого часу вона така?

Офелія. Сподіваюсь, що все гараздъ буде. Треба тільки бути терплячимъ; але я ніякъ не спиню слізъ, що ёго покладено въ землю холодну. Братъ мій мусить все взнати... Спасибі за добру раду. Хай подають карету! Добранічъ, пані ласкаві; добранічъ, моі любі, добранічъ! Добранічъ!

(*Виходить.*)

Король (**Горацію**). Йди за нею по пъятахъ Горацій,
Доглядай, будь ласка, йіі бідну.

(**Горацій** *виходить.*)

Це отрута одъ тяжкóі туги;
Джерело йій—батькова смерть нагла.
Подивись, Гертрудо! Охъ, Гертрудо!
Якъ нещастя завітать насъ мають,
То вони не йдуть поодинóко,
Наче шпиги, а юрбáми ринуть:
Заразъ—батька йіі вбито; вдруге—
Синъ твій йіде, навіженний блазень,
Що себе самъ вигнавъ по заслузі;

Digitized by Google

По́тімъ вслідъ—колотится простóлюдъ
Зъ небезпешнихъ дóгадівъ і думокъ
Про ту смерть Полонія-сердéги;
(Необачно ми вчинили, пані,
Що тихенько поховали діда)....
Теперъ зновъ—Офелія сердешна
Розъеднала свою душу я́сну
Зъ розумомъ, безъ кóтрого усі ми
Чи личи́ни, а чи просто звірі;
А на решті, що страшнішъ усёго,—
Йіі братъ вернувся сюди пóтай
Ізъ Парижа, самъ не свій отъ дива;
Затаївся, а протé чи-мало
У ёго набрéхачівъ, що здатні
Нашептать ёму отрутнихъ чутокъ
Про смерть батька,—і зъ дурноі думки,
Якъ немае сліду, то вже певно
Зъ вуха въ вухо насъ обвинуватють.
Все оце, моя Гертрудо мила,
На мене, немовъ та бомба, впало
І мурдуе тисяччю смертями!

(**Галасъ** *за кóномъ.*)

Королéва. Господи! Що тамъ за кгвалтъ?

Король. Сюди, гей!
Хто небу́дь! Де гайдукú-швайцари? *)

*) Въ давні часи, та й нинькн узивають швайцарами гайдуківъ, не вважаючи звідкіля вони родомъ; це, пішло може зъ того, що перва придворня варта набиралась справді зъ швайцарцівъ, якъ найвірнішихъ. *Пер.*

Digitized by Google

Хай вартують двері ці!

(*Вбіга* **придворець.**)

Въ чімъ діло?

Придворець. О, рятуйтесь, мій королю! Са́мий
Окіанъ, зломивши всі загати,
Такъ не рине навіженно-бистро
На подоли, якъ Лаэртъ завзятий,
На чолі бурхливої голоти,
Вашу варту до ноги валяе.
Королемъ ёго взнва простóлюдъ:
Буцімъ світъ почався тільки ниньки,
Буцімъ древність, що зміцняе владу,
І звича́і, що дають йій силу,—
Геть забуті й незнаёмі люду!
Галасують: »Намъ належить вибіръ!«
»Ми Лаэрта королемъ наставимъ!«
Шапки въ гору, лементъ, ляскъ лунае
Ажъ до хмаръ: »Лаэртъ—король нашъ буде!«

Королева. Якъ вони загавкали всі радо,
Що напали на тропу фальшиву!
Не туди слідъ, данські пси зрадливі!

Король. Двері впали! (*За коно́мъ гала́сь.*)

(*Вваходють* **Лаэртъ**; *за нимъ юрба даньцівъ.*)

Лаэртъ. Де король той? Де вінъ?
Ви, панове, за дверима стійте!

Даньці. Ні, впустіть!

Лаэртъ. Будь ласка, я прошу васъ!

Даньці. Нехай такъ! (*Виходють зъ покою.*)

Digitized by Google

Лаэртъ. Спасибі вамъ! Тамъ двері
Стережіть! Ти, гадино въ короні,
Отдай мині мого батька заразъ!
Королева. Угамуйся, мій Лаэрте добрий!
Лаэртъ. Якъ би въ мене й одна крапля крóви
Вгамувалась,—то й одна-едина
Довела бъ, що я байстрюкъ негожий,
Мого батька бъ соромомъ покрила,
Чоло чисте моій ненці чесній
Забрудни́ла бъ назвиськомъ паплю́ги!
Король. Який при́відъ тому е, Лаэрте,
Що на насъ ти повстаешъ страшенно?
(*Гертруді.*) Не вважай на ёго, моя пані;
Ти не бійся за парсону нашу:
Въ короля така свята заслона,
Що ізрада, глянувши на неі,
Камъяніе у замірі чорнімъ.....
Ти чого посатанівъ, Лаэрте?
Роскажи! Не рушъ ёго, Гертрудо!
Говори, мій друже!
Лаэртъ. Де мій батько?
Король. Вмеръ.
Королева. Але король невинуватий.
Король. Нехай самъ вінъ розпита про всее!
Лаэртъ. Якимъ родомъ вінъ умеръ такъ нагло?
Я не дамъ себе дурить нікóму!
Въ пекло геть моя рабська́ покора!
Къ сатані лютійшому—присяга!

Digitized by Google

Совість, віра—въ саму прорву пекла!
Я нехтую тимъ проклятгямъ вічнимъ....
Зважившсь я свое життя віддати
На пота́лу въ цёму й въ то́му світі:
Щоб̀ъ не сталось—я одно бажаю,
За смерть батька въ край напитись помсти.

Король. Хто-жъ зупинить?

Лаэртъ. А ні цілий світъ цей,—
Хиба власна воля. Хочъ у мене
І снага́, і сили небагато,—
Я й зъ малою засягну далеко!

Король. Ти, Лаэрте мій коханий, любий,
Допитатись тіі правди хочешъ
Про сконання дорогого батька;
Такъ не вже-жъ твоя рука тяженна
Въ слішій помсті роспізнать не схоче
Ворогівъ одъ прия́телівъ щирихъ,
Вигравшихъ одъ тихъ, котрі програли?

Лаэртъ. Ворогівъ мині подайте!

Король. Добре!
Хочешъ знати йіхъ?

Лаэртъ. А друзі щирі—
Я усіхъ йіхъ пригорну до серця,
І, якъ птиця Пеліканъ, оддамъ я
Свою кровъ за йіхъ життя кохане.

Король. О! теперъ говоришъ ти, якъ добра
Та дитина, якъ юнакъ правдивий.
Що я самъ въ тій смерті неповинний,

Digitized by Google

Що глибоко ношу въ серці тугу—
Ти завважишъ розумомъ такъ ясно,
Якъ вбачаешъ оцей день очима.

Даньці (*за дверима*). Впустіть йіі!

Лаэртъ. Що се? Що за гомінъ?

(*Вѣиходить* **Офелія**, *чудно прибрана, у квітки і солому.*)

О, пожежо, висуши мій мозокъ!
Хай рона ізъ слізъ, сімь разъ солонихъ,
До кінця моі зірниці виість!
Присягаюсь передъ Небомъ вічнимъ,
Що за цее божевілля, сестро,
Я візьму таку тяжéнну ціну,
Що одъ помсти упаде й важниця.
Квітко, зірко, горлице підбита,
Безневинна моя сестро рідна!
Зглянься Воже! Та невже можливо,
Щобъ дівоцькиї молоденькиї розумъ
Бувъ крихкúмъ, якъ і життя старече?
Вся йіі природа у коханні
Парою найтоншою взялася—
І теперъ душі ціннійшу пáхощъ
Вона шле тому, кого кохае.

Офелія (*співа*). Понесли ёго геть
Зъ непокритимъ лицемъ...
Охъ і леле! Ніщо не споможе!
І лилися, лились

Digitized by Google

Слёзи дрібнимъ дощемъ
На могилу. Пожалься надъ нимъ Боже?
Прощай, голубе!

Лаэртъ. Колибъ розумъ твій до помсти кликавъ,
Не вразивъ-би вінъ такъ тяжко серця.

Офелія. Вамъ треба співати:

Въ яму, въ яму ёго
Закидайте хутчіш!

О, якъ цей при́співокъ до речі: экономъ, бачите, укравъ дочку въ свого госпо́даря.

Лаэртъ. Въ цімъ верзінні е глибокий тямокъ.

Офелія (*до* **Лаэрта**). Ось розмайринъ; це на спо́минъ. Зга́дуй-же мене, любий, прошу. А ось трой листя; це—замість думъ.

Лаэртъ. Божевілля наставля насъ знову:
Вона памъять зъ думами еднае.

Офелія (*до* **Короля**). Ось вамъ кріпъ і дзвоники. (*До* **Королеви**.) А вамъ ось рута; я й собі лишу трошки: ми обидві можемо назвати ії зіллямъ Божоі ласки, тільки для васъ вона мае инчу знаку́, чимъ для мене.... Ось сто́кротка. Я бъ вамъ дала і фіялокъ, такъ вони всі повъяли, коли мій батько умеръ... *) Кажуть, що вінъ гарно сконавъ. (*Співа.*)

---

*) За часівъ Шекспіра квіткамъ надавали у Англіі таку знаку: розмайринъ—визначавъ щирість і незабутність; кріпъ, що дае Офелія королю,—облесливість і лукавство, а дзвоники—невдячність; рута, що дае Офелія королеві,—провіщала горе і звалась ще зіллямъ Божоі ласки, бо вона

Digitized by Google

Охъ Робене, мій коханий,
Ти мині едина втіха... *)

Лаэртъ. Журьбі, тузі, гніву, пеклу навіть—
Наддае вона красу і ласку.

Офелія (*співа*). Чи не вѣрнется-жъ вінъ?
Чи не вѣрнется-жъ вінъ?
Ні, ні, ні.... заснувъ вінъ смертельно:
І заснувъ голубъ мій
Въ домовині тіснійі,
Ні, не вернется зроду вінъ певно.
Голова одъ чола
Вся сріблиста була;
Борода, наче снігъ той, біліла;
Вінъ погинувъ, умеръ—
Марно плачемъ теперъ...
Ёго душу тамъ брий Божа сила!

Также молюсь я за всіхъ христіянъ. Крий Господи васъ! Прощайте!

(*Виходить.*)

Лаэртъ. Боже, Боже! Чи Ти-жъ бачишъ цее?

Король. Твоій тузі я, Лаэрте, мушу
Сказать слово: ти не зацураешъ
Мого права. Ходімъ звідси заразъ;
Вибери найрозумніших дрýзівъ,—
Хай вони зъ тобою насъ розсудютъ.

ніби мала силу привернуть чоловіка до каяння і покути; стократка—визначила зрадливість, фіялка—вірность. *Пер.*

*) Приспівокъ стародавнёі балади. *Пер.*

Digitized by Google

Коли я—чи просто, чи призво́домъ
Винуватимъ у цімъ ділі буду;
То въ одплату ти бери відъ мене
Королевство, і життя, й корону,
І все те, що зовемо ми нашимъ.
Якъ-що-жъ ні,—то подаруй терпіння,
І ми вкупі пошукаемъ змоги
Вдовольнити твою помсту пра̀ву.

Лаэртъ. Нехай такъ! Смерть батькова кгвалтовна,
Таемни́чий похоронъ, непевний—
Безъ меча, безъ броні, безъ клейнодівъ
Надъ ёго кістками; а ні шани,
Ні яси́, якъ слідъ-би по звича́ямъ:—
Оце все, немовъ той грімъ ізъ неба,
Мене кличе довести розправу
До кінця.

Король. Доводь, і хай сокира
Упаде на винуватця тяжко.
Ну, ходімъ, прошу тебе, зі мною!

(*Виходютъ обидва.*)

СЦЕНА 6.

Друга кімната у Замці.

(*Ввіходютъ* **Горацій і слуга.**)

Горац. Хто зі мною говорити хоче?

Слуга. Моряки, въ нихъ е листи до пана.

Digitized by Google

Горац. Упусти. (*Слуга виходить.*)
Не знаю, хто-бъ до мене
Обізвався і зъ якого краю,
Прічъ Гамлета? (*Ввіходютъ* **моряки.**)

1-й морякъ. Помагай-Бігъ, пане!

Горац. Здоровъ!

1-й морякъ. Якъ-що буде на те ласка Божа. Ось вамъ листъ, пане, одъ посланця, що мавъ їхати въ Англію... коли ви справді Горацій, якъ мині казано?

Горац. (*чита*). »Горацію! Скоро прочитаешъ цей листъ, то поможи оцімъ людімъ дійти до короля: вони мають і до ёго листи. Ми безмаль два дні були въ морі, якъ за нами почавъ уганяти збройний хижакъ. Побачивши, що нашому кораблю не втекти, ми мусили зъ одчáю кинутись въ бійку; зачипили гаки і я ринувъ на ворожі банти. Коли це, їхъ корабель одчепився одъ нашого зразу, і я самъ зоставсь у полону. Розбишаки мене прийняли, ласкаво, бо таки добре знали, що діють: треба й мині їімъ оддячити. Доведи моі листи королеві, та хапайся до мене такъ хутко, якъ тікавъ-би відъ смерти. Я тобі шепітну на вухо такі слова, що занімієшъ; проте вони ще бліді передъ самою правдою. Ці юнаки проведуть тебе ажъ до мене. Розенкранцъ і Гільденштернъ самі прямують теперъ до Англіі. Я тобі роскажу й про нихъ ба-

Digitized by Google

гато де чого. Прощавай! Вічно, якъ знаешъ, прихильний до тебе

Гамлетъ.

Йдіть за мною, я знайду вамъ змогу
Королеві ці листи віддати.
Похапайтесь, щобъ мене ще хутко
Провести до того, хто писавъ йіхъ.

(*Виходютъ.*)

СЦЕНА 7.

Въ замку.

(*Вѣходитъ* **Король і Лаэртъ.**)

Король. Твоя совість теперъ мусить конче
Затвердити безневинність нашу;
Ти повиненъ записати въ серці,
Шо я щирий тобі другъ, бо чувъ ти
І досвідчивсь певно, що той самий,
Хто твого вбивъ батька, мавъ заміри
На мое життя.

Лаэртъ. Здається ясно;
Але ви скажіть мині, для чóго-жъ
Такі вчинки кари-гідні, люті
Не судили ви судомъ правдивимъ?
Адже ваше і величчя й мудрість,
Ваша певність і все инче навіть
Мусили-бъ до того васъ схилити?

Digitized by Google

Король. Дві причини нарочиті мались;
Тобі може й казначимъ здадуться,—
А мині вони важенні надто.
Королева, що Гамлету мати,
Безъ душі своёго сина любить;
А я самъ—чи то добро, чи кара—
Йій налéжу і душею, й тіломъ:
Якъ зоря не сходить зъ свого кола,
Такъ мині безъ неі вже не жити.
Отo разъ; а вдруге, чомъ я вчинокъ
Не хотівъ прилюдно завинити,—
Черезъ схильність і любовъ народа
До Гамлета: всі ёго злочинки
Та любовъ народня змила-бъ чисто;
Якъ криниця обертае часомъ
Древо въ камінь, такъ і людъ зверну-би
Кайданú злочинщика на святощъ!
Моі стріли въ таку бурю лехкі:
Йіхъ-би вихоръ одъ мети одкинувъ
І жаломъ-би повернувъ на мене.

Лаэртъ. А у мене згинувъ чесний батько;
Сестра рідна въ безнадійнімъ стані....
Охъ, коли-бъ могли ожити въ неі
Почування, то вона-бъ покрила
Цілий світъ велебністю у-пóвні....
Але стій! Помщусь і я за тебе!

Король. Не трівожъ про тее свого сону.
Не вважай, що я ізъ вовни зшитий,

Digitized by Google

Що мене вже небезпечність може
Ухопить за бороду безкарно,
І я те візьму за жарти тільки?
Незабаромъ ти прочуешъ більше...
Твого батька я любивъ безъ кривди,
Та й себе ми жалуемъ кохано—
Ізъ цёго ти зміркувати можешъ....

(*Вхіодить* **Слуга.**)

Що новóго?

Слуга. Відъ Гамлета, принця,
Оце листъ до васъ, королю ясний,
А оце—до пані-королеви.

Король. Одъ Гамлета? Хто принісъ листи ці?

Слуга. Моряки, якъ кажуть, мій королю:
Я не бачивъ йіхъ у вічі, Клавдій
Одібравъ одъ йіхъ листи і потімъ
Давъ мині до рукъ.

Король. Лаэрте, слухáй,
Що вінъ пише. (*До слуги.*) Ти лиши насъ тута.

(**Слуга** *виходить.*)

(*Чита.*)

»Величній і можний Королю! Знайте, що мене висажено голимъ на берігъ вашого панства. Завтра я проситиму ласки, стати передъ ваші ясновельможні очі, і тоді, якъ-що зглянетесь ви на мене, я роскажу вамъ, яка кумедна халепа мене зненацька повернула назадъ.

Гамлетъ.«

Digitized by Google

Що це значить? Та невже всі инчі
Повернулись? Чи брехня це, жарти?

Лаэртъ. А рука знаёма?

Король. Це письмо Гамлета.
»Голий!« Гмъ! А въ допису стоіть ще:
»Самъ-одинъ!« Яка въ цімъ твоя рада?

Лаэртъ. Не зміркую; але хай приходить!
Мое серце одігрілось хворе,
При тій думці, що ёму я кину
Прямо въ вічі: »Ось що ти накоівъ!«

Король. Якъ-що такъ Лаэрте... та чи такъ-бо?
А про те, якъ може буть иначе?
Хочешъ ти поводаремъ узяти
Тутъ мене?

Лаэртъ. Зъ охотою, королю,
Абп ви не повели до миру.

Король. Верну миръ лишень твоёму серцю.
Коли правда, що Гамлетъ приіхавъ;
А вже разъ, вхитрившись одхилити
Подорожжя,—не поіде вдруге....
Тоді я схилю ёго на діло,
(Въ моій думці вистигло це здавна)
У якому не зхибнé вінъ згинуть.
Ёго смерть не витхне поговору
Й сама мати оправдúть причину,—
Въ йій завважить тільки злу пригоду.

Лаэртъ. Я вамъ буду послухáть, королю,

Digitized by Google

Тимъ раднішъ, якъ зробите мене ви
У цій справі вашою рукою.

Король. Про те й річъ пакъ. Відколи́ по світу
Ти повіявсь, тутъ тебе разъ-по́разъ
Вихваляли все Гамлету въ вічі,
Що въ одно́му талані ти сяешъ:
Всі кебе́ти твої инчі вкупі
Не вражали заздрости ёму такъ,
Якъ оця, на поглядъ мій, нікчемна.

Лаэртъ. Про яку ви кажете, королю?

Король. Юнакові до бриля це стёжка,—
Проте трібна; молодо́щамъ личить
І одежа показна́, легенька,
А старому—тільки хутро тепле:
Тимъ—краса, цёму—здоровья й шана.
Либонь місяць, а чи два минуло,
Якъ у насъ тутъ бувъ норманський лицарь;
Я і самъ французівъ добре знаю,
Бився зъ ними: вони йіздять верхи
На прочу́до; але цей, бувъ дідько:
До сідла мовъ дратвами пришитий,
Вироблявъ своімъ конемъ такее,
Що й не здумать, не згадать; здавалось,
Вінъ і кінь—одно створіння вкупі.
Таки просто й зміркувать несила,
Які вінъ чинивъ дива́ та штуки.

Лаэртъ. Вінъ норманець, кажете?

Король. Норманець.

Digitized by Google

Лаэртъ. Це Лямондъ, клянусь життямъ!
Король. Вінъ самий.
Лаэртъ. О, його я добре знаю; справді
Найдорожча вінъ перлина въ краі.
Король. Вінъ тебе тутъ величавъ повсюди:
Вихвалявъ таланъ твій надзвичайний,
Володати шаблею і мечемъ,
А ще надто на рапірахъ битись.
Вінъ кричавъ тутъ: › Булобъ справжнье чудо,
Колибъ зважився хто на герць зъ нимъ стати! ‹
Присягавсь, що перебійці рідні
Тратять заразъ зручність, хистъ і око—
Ледве стануть на кону зъ тобою.
Слава ця такъ завзяла Гамлета,
Такъ ёму зтруіла хижу заздрість,
Що вінъ тільки і бажавъ одного,
Щобъ вернувся ти до дому швидче
І помірявсь зъ нимъ на герці. Ну, такъ...
Користуючись тимъ....
Лаэртъ. Чимъ, королю?
Король. Чи тобі такъ твого батька шкода?
А чи ти малюнокъ тільке туги,—
Самий образъ безъ душі?
Лаэртъ. Для чого
Вн про це питаете?
Король. Звичайно
Не відъ того, нібъ я мавъ на мислі,
Що ти батька не любивъ никóли;

Digitized by Google

А для того, бо я добре знаю,
Що любовъ е часу нарожденія,
І що часъ, якъ бачу я на ділі,
Поменша́ вогонь йіі і силу;
Навіть въ самімъ полумъі любови
Горить кгнітъ, котрий темря́вить сяйво.
Не бува ніщо разъ-по-разъ гожимъ,
Бо і гоже, вибухнувши надто,
Уміра одъ пересáди заразъ.
Коли хочешъ що зробити, треба
Те чинити въ ту мить, коли хочишъ;
Бо те »хочу« мінiться і мае
Стільки сілъ і пастокъ, скільки въ світі
Язиківъ, рукъ, прúключокъ і хáлепъ!
І тоді вже твое »мушу« стане
Лишень-но однимъ зітханньемъ марнимъ,
Котре вадить, стúшуючи муку.
Але годі, я вернусь до діла:
Гамлетъ тута. Ну, такъ щó ти маешъ
Розпочати, щобъ любовъ до батька
Доказати не словами,—діломъ?

Лаэртъ. Ёму горло перервати й въ церкві!

Король. Задля вбивця справді—й храмъ не зáхистъ;
Задля помсти тихъ крайниць немае.
Такъ отакъ, Лаэрте мій ласкáвий:
Ти сиди въ своій господі тихо,
А Гамлетъ, вернувшись, самъ провіда,

Digitized by Google

Що і ти прибувъ сюди. Ми заразъ
До ёго підóшлемо вихвáльцівъ,
Що таланъ твій піднесуть у-гору
Вдвое вище, ніжъ франпузъ звеличивъ,
Й на останку зведемо васъ въ герці
Й побъемóся за обохъ объ зáкладъ.
Вінъ,—довірний, необачний, щирий,
Тихъ рапіръ і оглядать не стане;
Тоді можешъ непримітно, лехко,
Вибрати собі рапіру гостру,
І оддячить, якъ здоровъ самъ знаешъ,
За смерть батька...

Лаэртъ. Я й зроблю такъ саме,
Та й жало ще умочу въ отруту.
Я купивъ у знахаря цю ліку,
І вона така смертельно люта,
Що якъ ніжъ зъ краплиною одною
Доторкнувся-бъ до живої крови,
То рятунку вже не жди: ніяке
Въ цілімъ світі найдорожче зілля,
Хочъ яку-бъ цілющу силу мало,—
Не здолае вúзволить одъ смерти.
Я вмочу кінець рапіри гострий
Въ ту отруту, і, аби торкнувся—
Певна смерть!

Король. Обмислимъ краще все це:
Зважмо добре, якъ, коли, і чимъ ми
Краще можемъ до мети сягнути?

Digitized by Google

Бо якъ схибимъ, перевернемъ воза
Й крізь щаблі прогляне наша клажа,
То намъ краще не рушати й зъ місця.
Значить, намъ і другий шляхъ ще треба
У запасі на пригоду мати,
Якъ бува не виведе насъ первий.
Стій, зміркуемъ! Ми за кожний влу́чень
Вамъ призначимъ цінний, пишний за́кладъ...
А, піймавъ!
Якъ у січі васъ розпа́лить згага,
(Ти длято́го нападай завзя́тішъ)
І Гамлетъ попросить часомъ пити,—
Я ёму вже приготую трунокъ:
Разъ ковтне, то й виграли ми справу,—
Хочъ би тамъ твое отрутне шило
І зми́лило.—Але тихо! Гомінъ!

(*Ввіходитъ* **Королева**.)

Що таке тамъ, королево люба?

Королева. За нещастямъ—по пъята́хъ нещастя;
Такъ вони одно за дру́гимъ близько
Собі йдуть: твоя сестра, Лаэрте,
Утопилась.

Лаэртъ. Утопилась? Боже!
Дежъ і якъ?

Королева. Тамъ біля річки саме
Е верба; схиливши сиві віти,
Вона зорить въ кришталёвий стру́мень.
Оттуди й Офелія зъ вінками

Надійшла, наплівши йіхъ химерно
Ізъ стокро́токъ, жаливи, волошокъ,
Та ще довгихъ квіточокъ червонихъ:
Вівчарі бридкі йіхъ звуть негоже, *)
А дівчата кгречні—»мерлимъ пальцемъ.«
Вона злізла на похилу гілку,
Щобъ вінками ту вербу скрасити,
А трухляве дерево й вломилось;
Такъ зненацька і вінки, і квіти,
І та гілка зъ нею разомъ вкупі
Геть шугнула въ течію плакучу.
Біла о́діжъ розметнулась пишно
Й затримала йіі трохи зверху...
Безталанна, не вбачала й лиха!
Мовъ русалка по воді безпешно
Все плила й пісе́нь співала любихъ,
Нібъ родилась і зросла на хвиляхъ.
Але довго не барилось цее:
Йіі о́діжъ обважніла заразъ,
Якъ води набралася доволі,
Й потягла на дно глибоке бідну,—
Одъ пісень чудо́вихъ у могилу.

Лаэртъ. Охъ! Невже навіки утопилась?

Королева. Утопилась.

---

*) Orchis morio mas—простолюдъ справді надавъ цій рослині чимало сороміцькихъ прозвищъ. *Пер.*

Digitized by Google

Лаэртъ. Тобі, сéстро люба,
Теперъ надто вже води тіеі,
То я здержу свої слёзи.... здержу....
(*Ридае.*)
А проте, либонь це лю́дська немічъ:
Въ насъ натура не вважа на соромъ,
А бере свое... Ну, плачте-жъ очі!..
Потімъ більше бабою не буду!
Прощавайте, мій королю! Въ мене
Е багато слівъ страшни́хъ, огня́нихъ—
І вони-бъ спалахнули пекельно,
Коли-бъ йіхъ оця слаба дурниця
Не згасила.

Король. Ми ходімъ, Гертрудо,
За нимъ вслідъ; зъ якимъ трудомъ я втишивъ
Ёго гнівъ! Боюсь, щобъ ця пригода
Зновъ ёго не підпалила страшно.
Ну, мерщі ходімо-жъ! (*Виходють.*)

(**Завіса.**)

Д і я V.

СІЦЕНА 1.

Г р о б о в и щ е.

(*Ввіходить два* **Могильника** *зъ заступами.*)

1-й могильн. Чи можна-жъ йіі по христіянські ховати? Адже-жъ вона умисно шукала спасіння?

Digitized by Google

2-й могильн. Сказано можна. Копай мерщі яму. Було по йій слідство і звелено по христіянські ховати.

1-й могильн. Якимъ побитомъ? Хиба вона ради своеі оборони втопилась?

2-й могильн. Ну, такъ і рішено!

1-й могильн. Эге! такъ-такъ,—не иначе: »самоборонючись«. Ось тобі артикулъ въ за-коні: коли я топлюся по своій охоті, то се буде вчи́нокъ, а вчинокъ мае три ступні: починъ, за́ходи й діло... значить вона втопилась умисно *).

2-й могильн. Этъ! Слухай-бо, чоловіче добрий...

1-й могильн. Тривай! Ось вода—добре; ось чоловікъ—гараздъ. Ну, коли чоловікъ іде до води й топиться, значить хотівъ не хотівъ, а пішовъ вінъ туди: помічай добре! Але коли сама вода прийшла до чоловіка і затопила ёго, то вінъ не самъ утопився. Значить, хто не виненъ у своій смерті, той не вкоротча собі і життя.

2-й могильн. Чи такъ і по закону?

1-й могильн. А вже-жъ такъ, по закону про слідство.

2-й могильн. А хочешъ знать правду? Якъ-би

---

*) У Шекспіра могильникъ цей вжива у розмові навіть латинські терміни: *se offendendo*, *arga* (замість ergo). Тутъ очевидячки Шекспіръ глузуе надъ тогочаснёю юридичною справою, а надто надъ Плоуденомъ, котрого вирази і хитрі міркування цілкомъ дадено могильнику.

Digitized by Google

мертва була не зъ вельможного роду; то не ховали-бъ йіі на христіянському цвинтарі!

1-й могильн. Либонь що й такъ; але тимъ гіршъ для вельможнихъ, що йімъ вільнішъ вішатись і топитись, ніжъ другимъ христіянамъ. Ке мого заступа! Нема стародавнійшої шляхти, якъ садовники, орачі й могильники: йіхъ рукомесло зъ Адама.

2-й могильн. Чи бувъ-же Адамъ шляхтичемъ? *)

1-й могильн. А вже-жъ: вінъ перший орудля носивъ.

2-й могильн. Овва, дасть-бі було!

1-й могильн. Та недуже й овва! Чи ти христіянинъ, чи поганинъ? Якъ ти розуміешъ святе письмо? А письмо глагола: »Адамъ копавъ землю.« Якъ же йіі копати безъ орудля? **) Я ще тебе про одно запитаю; якъ-що не одмовишъ дотепно, то признайсь, що ти....

2-й могильн. Ну, ну!

1-й могильн. Хто будуе міцніше за муляра, корабельника й тесляра?

2-й могильн. Шибеничникъ, бо ёго будова переживе тисячі житцівъ.

---

*) Глузування зъ шляхетської тогочаснёі пихи, яка силкувалась доводити все про свою предковічну стародавність.

**) Слово *arms* визнача і орудля, і броню, і руки, і гербъ. По аглицьки, могильникъ однимъ словомъ на двое гра; а по нашому переказати це трудно. *Пер.*

Digitized by Google

1-й могильн. Добре, дале-бі добре! Шибениця стае у послу́зі; але кому? Тому, хто лихо чинить. Отъ ти і схибивъ, завваживши шибеницю міцнішою надъ церкву: значить, тобі-бъ шибениця знадобилась. Ну, розважъ пакъ іще!

2-й могильн. Хто будуе міцніше за муляра, корабельника й теслю?

1-й могильн. Такъ! Одмовляй, та й уже.

2-й могильн. Присяй Богу, заразъ скажу.

1-й могильн. Ну?

2-й могильн. Чортъ ёго зна!

(*Здалі виходють* **Гамлетъ. і Горацій.**)

1-й могильн. Не надсажуй мозківниці; не підженешъ батогомъ шкапи! А коли тебе зновъ запита хто про цее, то такъ одкажи: могильникъ. Ёго домовини простоють до страшного суду. Ну, збігай лишень до шинку, та принеси кварту гірькóі. (**2-й могильникъ** *виходить.*)

1-й могильн (*копа і співа*).

Въ літа красні парубочі,
Якъ кохання въ серці грало,—
Милуванъ я дні і ночі,
Та й того здавалось мало!

Гамлетъ. Цей муги́рь здается й не розуміе, що робить: копа яму на мертвого і співа.

Горац. Звичка зробила ёго до своеі роботи байдужимъ.

Гамлетъ. Справді: чимъ меньше працюе рука, тимъ делікатнішъ йіі чуття.

Digitized by Google

1-й могильн. (*співа*).

Але знишка старість люта
Мене въ пазурі вхопила,
До землі прибила тута,—
Що зовсімъ мині не мило.

(*Викида черепа.*)

Гамлетъ. Цей черепъ тежъ мавъ язика і мігъ колись співати, а отой гультяй такъ і шверга ёго объ землю, нібъ щелепи Каіна, першого душогуба! Може то була голова якого політика, що думавъ передужати й Бога, а теперъ ёго оселъ передужавъ: чому ні?

Горац. Можлива річъ, принце.

Гамлетъ. Або якого придворця, що вмівъ тільки казати: »Добридень любий принце! Якъ ся маете, ясновельможний пане?« А може й зъ такого пана, що вихвалявъ коня у другого пана, аби той ёму подарувавъ: чи не правда-жъ?

Горац. А вже-жъ.

Гамлетъ. Такъ, такъ! І теперъ ця голова дісталась пану робаку; язикъ і губи згнили, а могильникъ заступомъ трощить щелепи. Зміна надзвичайна, коли-бъ ми могли тільки постерегти йіі! На-віщо виховувались і зростали кістки ці, аби ними грати у кра́глі? Ажъ моі крутитъ, якъ я про це здумаю.

1-й могильн. (*співа*).

Заступъ, заступъ і лопата!
На трунѝну покривало,

Digitized by Google

Та у глині тісна хата—
Ось що гостеві зосталось! *)

Гамлетъ. Ось ще одинъ? Хто зна, може це черепъ якого судця? Дежъ теперъ ёго статути, артикули, позви, скарги і хапгурі? Для-чого-жъ вінъ терпить, якъ цей мугирь товче ёго брудною лопатою въ лоба, і не позива за безчестя? Гмъ! Може пронозою бувъ за свої часи, скупавъ і перепродувавъ землі, маетки.... по купчимъ, заставамъ, контрактамъ, роспискамъ і штрафамъ? Що-жъ тобі врешті придбали оті всі купчі й застави, хиба добру пригорщъ болота, якимъ набилося твое хитре лобчисько? Невже оті всі кріпості тільки шматокъ земли за нимъ закріпили, який і пара контрактівъ покрие? Та навіть ёго документи на власність—наврядъ, чи й змістилися бъ у цій скрині, а тутъ і самому дідичові більше місця не стало! Ге?

Горац. А ні риси більше, мій принце.

Гамлетъ. Адже пергаментъ роблють зъ баранячої шкури?

Горац. Такъ, принце, і зъ телячої те-жъ.

Гамлетъ. Барани-жъ і телята оті, хто на ёго впевняється. Побалакаю зъ цимъ хлопцемъ. Гей! Чія це яма?

---

*) Ці вірші взято зъ давнёї балади лорда Во.
В. Гюго.

Digitized by Google

1-й могильн. Моя пане. (*Співа.*)

Та у глині тісна хата—
Ось що гостеві засталось.

Гамлетъ. Звичайно твоя, бо ти въ йій..

1-й могильн. Ви зъ-окола, то вона й не ваша; я хочъ не въ йій, а вона моя.

Гамлетъ. Дуришъ, брате, якъ кажешъ, що твоя: це яма не для живихъ, а для мертвихъ. Значить, збрехавъ еси, хлопче.

1-й могильн. Брехня та жива: одъ мене до васъ перескочить. *)

Гамлетъ. Для якого-жъ чоловіка копаешъ?

1-й могильн. Не для чоловіка.

Гамлетъ. Ну, такъ, для якої жінки?

1-й могильн. І не для жінки.

Гамлетъ. Кого-жъ тутъ ховатимуть?

1-й могильн. А те, що було колись жінкою, а теперъ, царство небесне,—умерло.

Гамлетъ. Хваткий зухъ! Треба ёму важити слово по слову, бо иначе заразъ пійма. Я вже помічаю три роки, Горацію, що ей-Богу, теперъ світъ якийсь ставъ занадто хитрий; та теперъ селянинъ не дасть і придворцю собі наступити на ногу... **) Давно ти тутъ могильникомъ?

---

*) Тутъ знову могильникъ словомъ на-двое гра, бо *lie* визнача—пробувати, лежати, брехати, брехня. *Пер.*

**) У Шекспіра: „та теперъ і въ селянина подовшали носки такъ, що чіпають придворного закаблука.“—Тоді бу-

Digitized by Google

1-й могильн. Я ставъ нимъ въ найславнійший день за всі дні, коли покійний король Гамлетъ подужавъ Фортинбраса.

Гамлетъ. А коли це було?

1-й могильн. Невже не знаете? Всякий дурень це зна. Того-жъ самого дня найшовся і принць Гамлетъ, що збожеволівъ теперъ і ёго заслано въ Англію.

Гамлетъ. Такъ? А навіщо-жъ ёго туди заслано?

1-й могильн. На те, що зсунувся зъ глузду; тамъ певно ёго знайде, а якъ і не знайде— не велика турбація.

Гамлетъ. Чимъ?

1-й могильн. Тимъ, що не завважуть: тамъ усі придурковаті, якъ і вінъ.

Гамлетъ. Відъ чого-жъ вінъ збожеволівъ?

1-й могильн. Та кажуть якось чудно.

Гамлетъ. Якъ чудно?

1-й могильн. Та такъ; відъ того, що розума стративъ.

Гамлетъ. На якімъ-же ґрунті?

1-й могильн. Звісно, на своімъ, на данськімъ. Отъ я вже тутъ зъ малку, ажъ тридцять літъ копаю.

Гамлетъ. Скільки часу чоловікъ въ землі не зотліе?

ла великопанська мода носити такі довжелезні носки, що мусили їіхъ причіпати ланцюжкомъ до халяви; ото-жъ Гамлетъ і закида, що мужики піднеслись у своімъ гонорі.

Пер.

Digitized by Google

1-й могильн. Якъ-що не згнивъ передъ смертю (теперъ разъ-у-разъ трапляются пранцюваті трупи, що й на похоронъ не чекають); то продержить роківъ вісімъ, девъять. Кожемъяка видержить девъять.

Гамлетъ. Для чого-жъ вінъ довше?

1-й могильн. Этъ, пане! Його власна шкура такъ виробилась у тій справі, що довго води не пуска; а знаете,—вода найгірший ворогъ вашимъ гидкимъ трупамъ. Ось іще черепъ; цей у землі пролежавъ двадцять три роки.

Гамлетъ. А чий вінъ?

1-й могильн. Одного дурня у матері. Якъ би ви думали?

Гамлетъ. Ей Богу, не знаю.

1-й могильн. Чума на його голову! Разъ оцей блазень виливъ на мене цілу пляшку вина. Цей черепокъ, пане, належить Йорику, що бувъ дурникомъ у короля.

Гамлетъ. Цей, кажишъ? (*Бере черепа.*)

1-й могильн. Цей самий.

Гамлетъ. Охъ, леле! бідний Йорику! Я його знававъ, Горація! Хлопець бувъ невтомний на жарти, роскішний на вигадки: разівъ тисячу вінъ мене носивъ на спині; а теперъ—яку огиду зрива! ажъ нудить на серці. Тутъ були губи: кільки я разъ цілувавъ йіхъ,—і не здумати! Де тепера твоі жарти? пусто́ти? сміхи́? Де пісні і ті блискучі ви́твори, одъ якихъ котився зъ реготу всякъ? І

Digitized by Google

щожъ, теперъ бракуе тобі слова—посміятися надъ своею власною оскáлиною! Нема вустъ: пропали!... Піди-жъ ти, знайди яку паню въ світлиці і скажи йій, що бодай вона себе на цаль ружувала, а врешті таки станеться оттакою-жъ марюкою! Хай вона заздалегідь посміется.... Скажи мині, будь ласка, Гораціе, одно....

Горац. Що, принце?

Гамлетъ. Якъ твоя думка, чи й Олександеръ бувъ оттакимъ у землі?

Горац. Авжежъ, певно.

Гамлетъ. І также душивъ? Фе! (*Киде черепа.*)

Горац. Конче такъ, принце.

Гамлетъ. На яку-жъ гидку потребу здались ми, Гораціе! Якъ кинешъ гадками вслідъ за тимъ трупомъ славутнімъ Олександра, то опинесся й коло чóпа въ барилі!

Горац. Ну, такий вúслідокъ зробить трохи надъ силу.

Гамлетъ. А ні кришечки: нема дивного тамъ опинитися, ідучи вслідъ за ёго останками. На прúкладъ, слухай: Олександеръ умеръ, Олександра сховали, Олександеръ стрюхъ на порохъ, на глину; зъ глини роблють зáмазку, а зáмазкою, на яку повернувсь Олександеръ, хто мині заборонить барило зъ пивомъ замазати?

Могущій Цезарь вмеръ і перетрюхъ на глину;
Одъ вітру можна нимъ теперъ замазать стіну.

Digitized by Google

Таке-то! Одъ кого либонь весь світъ тремтівъ—
На зáмазку пішовъ до мýрівъ і дахівъ!

Але цсс... тихо! Одступімось: онъ Король...

(*Выходить процессія. Попи зъ трупою Офелії; за ними* **Лаэртъ зъ голосильниками**: *далі* **Король, Королева, царедворці і другі.**)

Гамлетъ. Королева і придворне паньство!
Кого-бъ вони проважати мали?
Чий-би бувъ це пóхоронъ безъ співівъ?
Знати заразъ, що бездолець мертвий
Самъ одважився знять на себе руку;
Ще хтось зъ дуківъ.... Станьмо набікъ трохи,
Й подивімось. (*Одступа далі зъ* **Гораціемъ.**)

Лаэртъ. Ще яка одправа
Буде далі?

Гамлетъ. То Лаэртъ, дивися,—
Щиросердий і хорошій хлопець.

Лаэртъ. Яка ще одправа?

1-й Священ. Ми і то вже
Святу честь воздàли по потребі,
Скільки намъ і не зволяла-бъ церква:
Йіі смерть була непевна надто,
І колибъ не королевська воля,
То лежать-би, по закону нашімъ,
Йій въ землі несвяченій до Суду;
Замість щирихъ молитóвъ благальнихъ,
Проважали-бъ йіі мертве тіло
До могили цеглою й камінням;

Digitized by Google

Проте й їй дістався вінокъ дівочий,
Домовину всю барвінкомъ вбрато,
І несли ажъ до могили зъ дзвономъ.

Лаэртъ. Більшъ нічо́го?

1-й Священ. Ні, нічого більше:
Ми бъ святу зневажили одправу,
Якъ-би й їй, якъ богобойнимъ душамъ,
Проспівали панахиду повну.

Лаэртъ. Спустіть въ яму; хай ростуть фіялки
Зъ чесного, прекраснійшого тіла!
А тобі скажу я, попе жо́рсткий:
Самъ ти будешъ въ пеклі чорнімъ кліти,
А сестра міжъ янголівъ полине!

Гамлетъ. Якъ! Офелія?

Королева (*кидаючи квітки на труну*). Найкращій квітці
Ці квітки! Прощай, прощай! Я дбала
Тебе бачить жінкою Гамлета;
Сподівалась, моя зірко люба,
Покрашати твое шлюбне ліжко,
А не цюю домовину ранню.

Лаэртъ. О, бодай на голову проклятця,
Що злочинствомъ звівъ твій ясний розумъ,
Впало лихъ катованихъ стонадцять!
Потривайте спру землю кидать:
Хай ще разъ я обійму кохану.
(*Скака въ яму.*)
А тепера сипте порохъ, глину,

Digitized by Google

На живого зъ мертвою у-купі;
Насипайте ви таку могилу,
Щобъ була надъ Пеліона вища,
Щобъ ховалась ажъ за сизі хмари,
Якъ глава блакітнёго Олимпа.

Гамлетъ (*наближается*). Хто се тутъ свою скорбо́ту-тугу
Вилива такъ голосно та пишно?
Чий це по́крикъ ажъ до зорь лунае,
Що й вони синяются одъ дива?
Я—Гамлетъ, принць даньский!
(*Скака въ яму.*)

Лаэртъ (*кидается на ёго*). Сатана хай
Твою душу візьме!

Гамлетъ. Ти негоже
Молисся. Геть! Пусти горло, зъ ласки!
Хочъ плохий я, не завзятий зъ гніву,
А проте ти стережися, брате,—
Бо въ мині е й небезпечне де-що....
Далі руки!

Король. Розніміть йіхъ заразъ!

Королева. Охъ, Гамле́те, Га́млете!

Всі. Панове!

Горац. Угамуйтесь, мій ласкавий пане!
(*Де-які йіхъ розводють і вони вилазють зъ ями*).

Гамлетъ. Я за цю річъ зъ нимъ боротись буду,
Поки въ мене не склепляться віи!

Королева. За яку річъ, сину мій, за віщо?

Digitized by Google

Гамлетъ. Я кохавъ Офелію, й кохання
Сорока тисячъ братівъ у-купі
Моёго не переважить зроду!
(*До* **Лаэрта**) Що ти здатенъ бувъ вчинить
для неї?
Король. О, Лаэрте! Вінъ несамовитий.
Королева. Бога ради, не спречай ёму ти!
Гамлетъ. Ну, скажи, що здатенъ учинити?
Плакать? Битись? Голодомъ моритись?
На шматки разшарпать свое тіло?
Нила випить? Крокодила ззісти?
Я вчиню те всее.... Ти прийшовъ тутъ
Голосити, і до неі въ яму
Плигати на жаль мині, на прикрість?
Живцемъ хочешъ закопатись зъ нею?
І я хочу! Ти провадивъ ще тутъ
Про могилу?—Хай надъ нами заразъ
Назсипають міліонъ йіхъ разомъ,
Щобъ гора вершиною сягнула
Ажъ до бані вогнёвого неба,
Щобъ край нéі здалась Осса цвяшкомъ!
На возгля́си й въ насъ губа не гірша.
Король. То шаленість! Вона кільки часу
Оттакъ буде ёго мордувати.
Королева. Потімъ зразу, якъ голубка сива,
Вивівши дітóкъ золотоперихъ,
Вінъ замовкне въ супокóі тихімъ.
Гамлетъ (*до* **Лаэрта**). Слухай брате: за які ти вчинки

Digitized by Google

Негараздъ поводисся зі мною?
Я любивъ тебе, якъ брата завжди;
Не въ тімъ річъ! Щобъ Геркулесъ не діявъ—
Кішка нявкне... ну й собака гавкне! (*Виходить.*)

Король. Йди за нимъ, Горацію, будь ласка.
(**Горацій** *виходить.*)
(*До* **Лаэрта.**) Насталй терпливість свою, друже,
Моімъ словомъ учорашнімъ. Заразъ
До кінця доведемо ми справу.
(*Королеві.*) Ти, Гертрудо, накажи, щобъ пильно
Назирали тамъ за твоімъ сіномъ.
(*На бікъ.*) Цій могилі живий хрестъ потрібенъ,
А мині—давно жадáний спóкій.
Швидко, швидко.... ще потерпимъ пóки.
(*Виходить.*)

СЦЕНА 2.

Світлиця въ замку.

(*Вхіодять* **Гамлетъ і Горацій.**)

Гамлетъ. Про це дóсить, друже мій: тепера
Поведемъ про друге. Памъятаешъ
Прúключку всю чисто?
Горац. Памъятаю
Добре, принце.
Гамлетъ. Въ моімъ серці, любий,
Немовъ чвара підняла трівогу;

Digitized by Google

Сонъ одлинувъ, і я мався гірше,
А ніжъ въя́зень, у заліза взятий.
Вмить я зважився.... і та нагла звага
Хай святится на цей разъ! Ти знаешъ,
Часомъ наглість намъ стае въ пригоді,
А обачний за́думокъ і схи́бить.
Це доводить, що е зверхня сила,
Котра нами у житті керуе,
На який би шляхъ ми не ступили.

Горац. Такъ, то такъ.

Гамлетъ. Я зъ ліжка нагло скочивъ,
Взявъ на о́пашъ плащъ мій і зъ каюти
Пішовъ по́мацъ, йіхъ въ пітьмі шукати,—
І знайшовъ. Пакета хіпъ! та й знову—
До свого кутка мерщі! Страхъ волю
Такъ збуя́въ, що я забувъ шанобу
Й розпечатавъ ті листи державські...
Тамъ знайшовъ я,—що-бъ ти думавъ, друже?
Королевскее шельмовство, отъ-що!
Наказъ певний, а въ ёму набито
Тихъ причинъ—і Господи!—про спо́кій
Данії і Англії рятунокъ,
Про страхи́, якъ-що втече одъ смерти
Оттакий пали-вода й звірюка:
Такъ ото, щобъ безъ прога́йки, въ ту мить,
Навіть кату не даючи часу
Нагострить сокиру,—мині зняти
Голову зъ пліч.

Digitized by Google

Горац. Чи то-жъ може бути?

Гамлетъ. Ось наказъ, ти прочитаешъ пóтімъ
На дозвіллі; а тепера хочешъ
Ти послухать, що і якъ я вдіявъ?

Горац. Роскажіть, будь ласка.

Гамлетъ. Я не мавъ, попавши въ пастку, часу
І розмислить про ту справу добре,
Яка мала розпочатись заразъ.
Отъ я сівъ, скомпанувавъ листъ другий
І списавъ, якъ тільки мога, краще.
Першъ я думавъ, якъ і наші дуки,
Що е соромъ—письмо гарне мати
І дававъ чи мало собі праці,
Аби збутись; але въ той часъ, друже,
У послýзі воно добре стало.
Хочешъ знати, що въ листі я правивъ?

Горац. Дуже, принце.

Гамлетъ. Одъ самого йменія
Короля до ёго брата въ дрýгихъ,
Якъ до вірного поплечника своёго:
Коли хоче, мовъ, докласти воза,
Щобъ міжъ нами цвіла завжди згода,
Мовъ та пальма, щобъ въ вінку зъ колоссівъ
Супокій сполýчувавъ намъ прúязнь,
(Ще й другихъ важкихъ причинъ додавъ я);
То щобъ заразъ, скоро листъ прогляне,
Безъ суда, безъ жóдноі розправи,

Digitized by Google

Не даючи і на спóвідь часу,—
Посланцівъ обохъ до пекла справивъ.
Горац. Якъ-же ви печатку приложили
До пакета?
Гамлетъ. Ба! оттутъ найпевнішъ
Наді мною зглянулося Небо:
При мині була тоді печатка
Батьківська—зразокъ печатці Данській;
Листъ згорнувши саме такъ, якъ той бувъ,
Надписавъ я, приложивъ печатку,
Й обережно однісъ въ перше мíсце:
І ніхто не постерігъ підміни.
На другúй день морська січа сталась,—
Решту знаешъ.
Горац. Такъ головъ позбудуть
Розенкранцъ і Гільденштернъ напевно.
Гамлетъ. Що-жъ,—сами оказіі шукали...
Мою совість не завадить: хтілось
Встрятти йімъ, ну—власна воля й губить!
Небезпешно такъ малимъ створіннямъ
Міжъ мечівъ блескучихъ і страшенныхъ
Двохъ потужнихъ супротúвцівъ стати.
Горац. Ну й король-же!
Гамлетъ. Шо? Ще може мало?
Батька вбивъ, а матіръ звівъ на хлёрку;
Крадькома ставъ міжъ народомъ данськимъ
І моіми цевними правами;
На мое життя закинувъ сітку,

Digitized by Google

Та ще якъ ехидно!.... Чижъ не мушу
Зквітувать цею рукою все те?
Чи не гріхъ же давать змогу далі
Розчумлятись цій людській болячці?

Горац. Незабаромъ зъ Англіі напишуть,
Якъ спевнили волю.

Гамлетъ. Незабаромъ;
А до того—часъ мині належить:
Чоловіку зтхнуть життя—разъ плюнуть.
Мині дуже жалко, щирий друже,
Що зъ Лаэртомъ запалився я надто:
Ёго діло е зразокъ зъ моёго;
Я люблю зъ душі ёго й шаную,
Але справді вихваляння горемъ,
Мою кровъ всю збурило.

Горац. Шшъ! Хто тамъ?

(*Вѣходитъ* **Озрикъ**.)

Озрикъ (*кланяется*). Віньшую васъ, ясновельможний принце, зъ щасливимъ поворотомъ до Данії.

Гамлетъ. Щиро дякую, пане. (*До* **Горація**.) Знаешъ цёго комаря?

Горац. Ні, принце.

Гамлетъ. Тимъ краще для тебе, бо й знати ёго огида. Вінъ мае багато землі і худоби. Наставъ бидло паномъ надъ бидломъ, то ёго ясла будуть за королевськимъ столомъ. Це справжня сорока; але, якъ мовлявъ тобі, владае великимъ смітникомъ.

Digitized by Google

Озрикъ. Ласкавий принце! Якъ-що вашій вельможності е вільний часъ, то ябъ мавъ одъ королевськоі величности переказати вамъ де-що.

Гамлетъ. Я вислухаю зъ найбільшою увагою. Нехай вашъ шликъ чинить свою справу: ёго-жъ до голови зроблено.

Озрикъ. Дякую вашу вельможність: тутъ дуже душно.

Гамлетъ. Де тамъ? Навпаки дуже холодно: вітеръ зъ півночі.

Озрикъ. Справді, принце, доволі холодно.

Гамлетъ. А проте мині здается душно, ажъ млосно... чи то така моя вдача?

Озрикъ. Надзвичайно душно; такъ пече, принце, що ажъ... не знаю... Ёго величність препоручили мині вамъ, принце, сказати, що побились за вашу можність у великій закладъ.... Ось про що річъ...

Гамлетъ. Не забувайте, будь ласка... (*Показуе на шлика, щобъ надівъ.*)

Озрикъ. Ні.... далебі, мині такъ вільніше, ей Богу! Недавно прибувъ до насъ гість, принце, Лаэртъ: на слово—це юнакъ правдивий, спритний до всёго, ввічливий, освітний, і крáсень. Та коли про ёго щиро сказати, то вінъ зразóкъ чи календарь найделікатнійшихъ поведéнцій і звúчокъ: бо въ ёму ви знайдете всі найпишніші шляхетства ознáки.

Гамлетъ. Въ вустахъ вашіхъ, добродію, ёго при-

Digitized by Google

кмети не блéкнуть, а проте, якъ-би перелічить йіхъ до цяти, то, знаю я, що въ памъяти й числа-бъ не вхопило: не здолала-бъ вона виявити всіхъ подрóбиць пишнотъ, бо не догнала-бъ йіхъ бистрого лёту. Що до мене, то зъ щирого серця, я ёго важу за вéлетня духомъ; у ёго таке багатство душевнихъ, добірнихъ оздобъ, що, правду кажучи, хиба въ дзеркалі знайде вінъ собі рівню, а всі инші поличчя будуть тінню, не більше.

Озрикъ. Вельможний принць про ёго судить зъ непохúбною правдою.

Гамлетъ. Але-жъ до чого йдется усе це? Для чого ми марнимъ словомъ шановне ймення трівожимо?

Озрикъ. Якъ принце?

Горацій (*Гамлету*). Треба до такоі голови доберать йіі й мову; ви на се були здатні, мій принце.

Гамлетъ. На яку річъ ми зачепи*л*я це ймення?

Озрикъ. Лаэрта?

Горац. Гаманець ёго вже порожній; всі слова золоті витратились.

Гамлетъ. Не кого-жъ.

Озрикъ. Я думаю, що ви не безъ свідóмости....

Гамлетъ. Гараздъ, коли ви про мене такъ думаете; хоча зъ того мині не велика користь.... Що-жъ далі, пане?

Озрикъ. Ви не безъ свідомости, принце, якою досконалістю володае Лаэртъ?

Digitized by Google

Гамлетъ. Въ тімъ я не зважусь признатись, боячись рівняти себе: другого чоловіка спізнати можна добре тільки по самімъ собі.

Озрикъ. Я тільки веду річъ, про ёго хистъ надзвичайнимй до броні: про ёго слава йде, що нема ёму рівні въ цімъ ділі.

Гамлетъ. На якій-же броні вінъ дужий?

Озрикъ. На рапірахъ і запоясникахъ.

Гамлетъ. Себъ-то на двохъ бронях. Ну, далі!

Озрикъ. Король, принце, поставивъ въ закладъ шість огирівъ арапськихъ, а Лаэртъ, проти нихъ, чувъ я, шість мечівъ і шість запоясниківъ французькихъ зъ усіма при нихъ причиндалами: піхвами, пасами, кутасами, і такимъ иншимъ. Трое зъ *потягівъ* вироблені надзвичайно штучно, добрані гарно до зброї і оздоблені зъ рідкимъ смакомъ.

Гамлетъ. Що ви звете потягами?

Горац. (*Гамлету*). Намотузитесь, знаю, поки зъ нимъ кінця дійдете.

Озрикъ. Потяги, принце,—це паси до меча.

Гамлетъ. Таке слово хиба можна-бъ зажити, коли-бъ ми при боці тягли цілу гармату; поки-що зватемемо йіхъ причандалами. Такъ шість арапськихъ огирівъ проти шости французькихъ мечівъ зъ причандалами; три, кажете, барзо пишні:—правдивий французький закладъ проти данського. А про що-жъ вони закладались?

Озрикъ. Король заклався, принце, що зъ два-

надцяти на́падівъ Лаэртъ торкне рапірою васъ не більше трёхъ разъ, а Лаэртъ тримае за девьять. І це питання можна-бъ заразъ рішити, коли-бъ ваша вельможність зволяли одмовити.

Гамлетъ. Ба! А якъ я одмовлю—› ні? ‹

Озрикъ. Я хотівъ, принце, сказати, коли згодитесь дати парсону свою на пробу.

Гамлетъ. Я прохожуватимусь по цій залі; коли це впада королеві, то въ мене часъ вільний. Хай принесуть рапіри; якъ-що Лаэрту охота і Король не одступаеться одъ свого за́кладу, то я ёму ёго виграю, коли здолаю; коли ні, то на мою частку випадуть соромъ і лишні стусани.

Озрикъ. Дозволите таку дать одъ васъ одповідь?

Гамлетъ. Въ такімъ розумі, додайте й покрасъ, які вамъ до смаку́.

Озрикъ. Припоручаю прихильність свою вашій вельможній ласці. (*Виходить.*)

Гамлетъ. Вашій ласці.... Добре робить, що самъ припоруча себе; певно, ні въ кого бъ на се язикъ не повернувся.

Горац. Полинувъ мовъ чайка зъ шкорлупкою на голові зъ яйка.

Гамлетъ. Я думаю, що вінъ безъ комплімента не бравъ і ціці у мами. Багато розвелось птахівъ такого-жъ пера, що тільки піймали вершки зъ поведенцій та звичаівъ пишнихъ громадъ; вони, якъ та шумовйна, пирожутся голосними словами,

Digitized by Google

а дмухни тільки на ті пухирі,—заразъ луснуть. (*Вѣходитъ* **царедворецъ**.)

Царедворецъ. Король присилавъ сюди Озрика повіншувати васъ, принце, і той переказавъ, що ви чекаете ёго въ залі. Ёго величність посилае мене довідатись, чи ви сёгодні зъ Лаэртомъ на герць хочите стати, а чи завтра?

Гамлетъ. Въ своімъ слові я твердий, а воно згодне зъ королевськимъ бажаннямъ. Коли Лаэртъ готовий—я те-жъ; чи заразъ, чи коли небудь, аби якъ теперь я бувъ охочимъ.

Царедв. То король, королева й царедворці сюди мають прибути.

Гамлетъ. Дуже раді.

Царедв. Королева просить, щобъ ви передъ герцемъ опростились зъ Лаэртомъ.

Гамлетъ. Добра рада. (*Царедворецъ виходитъ*.)

Горац. Ви програете закладъ цей, принце.

Гамлетъ. Не думаю; зъ того часу, якъ вінъ поіхавъ до Франціі, я разъ-у-разъ працювавъ надъ рапірами: при ёго користнихъ умовахъ, виграю. Проте, не повіришъ ти, якъ мині важко оттутъ на серці. А въ тімъ, байдуже!

Горац. Але-жъ, принце....

Гамлетъ. Дурниця: мовъ пречу́ття яке на лихо. Це тільки бабу-бъ стрівожило.

Горац. Коли ваша душа недобре щось чуе, то

Digitized by Google

слухайтесь йіі. Я запобіжу, щобъ вони сюди не приходили, скажу, що ви маетесь зле.

Гамлетъ. Дай по́кій! Я сміюсь надъ пречу́ттямъ: і горобець не впаде безъ Божої волі! Коли часъ мій наставъ, то не менешъ ёго, а менешъ—знати не наставъ: чи теперъ, чи въ четверъ—будьмо готові, тай уже. Адже ніхто не віда, що́ вінъ втратить,—то який тамъ жаль втратити й за́годі.

(*Вві́ходять* **Король, Королева, Лаэртъ, Озрикъ, Царедворці**; *прислужники несуть рапіри, столъ і два кубка зъ виномъ.*)

Король. Мій Гамлете! Забудь зва́ду й руку
Цю прийми зъ моеі, ось.
(*Кладе руку* **Лаэрта** *въ руку* **Гамлета**.)

Гамлетъ. Лаэрте!
Я обра́зивъ тебе друже,—вибачъ;
Але вибачъ по шляхетські, щиро.
Всімъ тутешнімъ та й тобі напевно
Звісно добре, що я тяжко хворий.
Коли я що учинивъ такого,
Що вразило твою честь, природу,
Твое серце,—я прилюдно свідчусь,
Що то бувъ лишъ божевільний на́падъ.
Чи-жъ Гамлетъ-то оскорбивъ Лаэрта?
О, ні! зроду, не Гамлетъ; Гамлетъ бувъ
Непритомний; а коли въ гарячці
Вінъ скривди́въ Лаэрта, то вчинивъ те
Не Гамлетъ,—вінъ тільки бувъ ору́дкомъ,

Digitized by Google

А вчинило божевілля все те.
Якъ-що такъ, то самого Гамлета
Скривджено, бо божевілля также
Лютий ворогъ бідному Гамлету.
Передъ всимъ вельможнимъ паньствомъ тута
Я зрікаюсь, що навмисно діявъ;
То невже въ твоімъ велéбнімъ серці
Не знайду я оправдання? Вірь ти,—
Черезъ дахъ я кинувъ стрілку вгору
Й ненарокомъ нею влучивъ брата.

Лаэртъ. Досить, принце: вдовольнилось серце,
А воно-жъ найбільшъ до помсти звало;
Проте я ще, по законамъ чести,
Затриматися одъ миру мушу,
Ажъ поки поважні, значні люде,
Чести сýдці, не посвідчуть словомъ,
Що я миромъ не зневажу ймення *).
А поки-що вашу приязнь, принце,
Я приймаю за правдиву приязнь,
І йіі я не обрáжу, вірьте.

Гамлетъ. Щира дяка за це слово, друже;
Я теперъ радніший буду стати
На цей герць братерський. Ну, начнімо!
Кетьте намъ раніри.

---

*) За часівъ Елисавети въ Лондоні малися чотирі нарочиті судці, котрі й рішали одні гонорові справи про честь.

Digitized by Google

Лаэртъ. І мині тежъ
Одну дайте!
Гамлетъ. Я тобі, Лаэрте,
Буду просто за мету́: якъ зірка
Середъ ночи темрявоі сяе,
Такъ таланъ твій при моій темно̀ті
Ясно бли́сне.
Лаэртъ. Кепкування, принце.
Гамлетъ. Ні, на слово!
Король. Подай, Озрикъ любий,
Йімъ рапіри. Чи мій за́кладъ знаешъ
Ти, Гамлете?
Гамлетъ. Такъ, королю, знаю:
Ваша милость прозакла́лись дуже
За плохого боя́ка.
Король. Не страшно:
Я обохъ васъ бачивъ.... та до того-жъ
Ще Лаэртъ тобі дае і *фори;*
Перевага въ насъ.
Лаэртъ (*пробуе рапіру*). Ця трохи тя́жка,
Дайте другу.
Гамлетъ. По руці ця, добре;
Довжини йідноі всі рапіри?
Озрикъ. Усі рівні, ясний принце.
Король. Кубки
Ці зъ виномъ сюди на стілъ поставте;
Коли ткне Гамлетъ Лаэрта въ перше,
Або въ друге, чи одібъе въ третье,

Digitized by Google

То нехай зъ усіхъ гарматъ гукóнуть;
Король буде за здоровья пити
Любого Гамлета й на дно кубка
Найдорожшу вкине вінъ перлину,
Ще якоі й не було въ коронахъ
Читирёхъ державцівъ першихъ данськихъ.
Дайте кубки! Нехай бубни сурмамъ,
Ті—гарматамъ, а гармати—небу,
Рознесуть, щобъ небо зъ високóстей
До землі одмовило луною,
Що король пъе за Гамлета славу.
Починайте! Ви-жъ пильнуйте, судці!

Гамлетъ. Стережіться!

Лаэртъ. Я готовий, принце.

(*Починають герць.*)

Гамлетъ. Маешъ разъ.

Лаэртъ. Ні.

Гамлетъ. Нехай свідчуть судці.

Озрикъ. Ткнули певно, принце.

Лаэртъ. Хай; ну, далі!

Король. Стійте! Гей, вина мерщій! Гамлете,
Въ твою честь пъю: ця твоя перлина.
Дайте кубокъ принцеві!
(*Сурмлять сурми; гармати гукають.*)

Гамлетъ. Тривайте,
Зітнусь ще разъ; тамъ поставте кубокъ.
Ну! (*Починають.*)
Ось, зновъ разъ! Що ти скажешъ?

Digitized by Google

Лаэртъ. Правда;
Ткнули, ткнули!
Король. Синъ нашъ вигра зáкладъ.
Королева. Вінъ товстий, задушливий. Гамлете!
На ось хустку й свое чóло витри;
Королева пъе за твою вдачу.
Гамлетъ. Дяка мамі!
Король. Геть, не пий Гертрудо!
Королева. Чомъ? Я хóчу; вибачай, королю! (*Пье.*)
Король (*на бікъ*). Тамъ отрута у вині; вже пізно.
Гамлетъ. Пить мині теперъ не вільно, мамо:
Заразъ.
Королева. Сину! підійди, хочъ втру я
Твое чóло.
Лаэртъ (*королю*). Я теперъ, королю,
Ёго ткну.
Король. Не думаю.
Лаэртъ (*набікъ*). Сумління
Мою руку втрúмує.
Гамлетъ. Ну, въ третье.
Ти жартуешъ, мій Лаэрте; зъ ласки
Я прошу, додай свою всю силу:
Ти мене вважаешъ за дитину.
Лаэртъ. Ваша думка? Стережіться-жъ, принце!
(*Починають знов.*)
Озрикъ. Не ткнувъ жоденъ.
Лаэртъ. Ну, пильнуй тепера.

Digitized by Google

(**Лаэртъ** *ранить* **Гамлета**; *потімъ въ запалі вони міняются рапірами і Гамлетъ ранить Лаэрта.*)

Король. Розвести йіхъ; запали́лись.

Гамлетъ. Ні, ще! (*Королева пада.*)

Озрикъ. Королеві зле! На помічъ!

Горац. Стійте!
Ви въ крові обидва, принце! Що це?

Озрикъ. Васъ, Лаэрте, ранено?

Лаэртъ. Охъ, Озрикъ!
Въ свою пастку-жъ і попався самъ я!
Мене вбила моя власна зрада.

Гамлетъ. Що такее королеві?

Король. Вмліла,
Кровъ уздрівши.

Королева. Ні, ні! Трунокъ, трунокъ!
Охъ... Гамлете-сину! Трунокъ, трунокъ...
То—отрута! (*Пада.*)

Гамлетъ. О, злочинство, зрада!
Замкніть двері! Гей, де зрадникъ?

Лаэртъ (*показуе на Короля*). Ось вінъ!
Ти, Гамлете, зтру́їний; тебе вже
Не зрятують жодні ліки въ світі;
Твого тху нема й на півъ-години:
Ти въ руці жало зрадецьке маешъ,—
Воно гостре і отруте страшно.
Я погинувъ самъ въ своімъ шельмо́встві.
Бачишъ, впавъ—і вже не встану більше.

Digitized by Google

Твоя мати отруїна.... Не можу
Більшъ.... Король, король усёму виненъ!
Гамлетъ. І жало отруіне? Кінчай-же
Свою річъ, трутизно! (*Коле короля.*)
Озрикъ і Царедворці. Зрада! Зрада!
Король. Кгвалтъ! Рятуйте мене, друзі, про-Бі!
Тільки ранивъ!
Гамлетъ. На жъ тобі, проклятий
Душогубе, ласолюбе даньский!
Допивай до дна свій трунокъ власний!
А що е перлина тамъ?.... Іди вслідъ
За моею матіррю! (*Король уміра.*)
Лаэртъ. Катузі
По заслузі: самъ вінъ ядь готовивъ.
Опростімсь, Гамлете благородний:
Хай на душу не спаде вагою
Тобі смерть моя і мого батька,
А мині—твоя! (*Уміра.*)
Гамлетъ. Пробачъ те, Боже!
За тобою заразъ я. Горацій...
Умираю... Королево бідна,
Прощавай! Ви сполотніли всі тутъ,
Німі свідки страшноі пригоди,
Тремтите.... Коли бъ хочъ трохи часу,
Коли бъ смерть,—охъ! катъ сей невпросимий,—
Не стояла наді мною нагло,
Росказавъ-би вамъ я.... але дарма,
Нема що.... Гораціе, вмираю;

Digitized by Google

Ти ще жити на сімъ світі будешъ,
Роскажи ти все про мене щиро,
Оправди́ мою вину незвіснімъ.
Горац. Не надійтесь. Я романинъ більше,
А ніжъ данець: въ кубці е ще трунку.
Гамлетъ. Дай сюди, коли ти маешъ душу!
Кинь! На Бога, я тебе благаю!
Господи! Яка по смерти, друже,
Буде пляма на моему ймённю,
Коли все лиши́тся таіною!
Якъ-що ти любивъ мене хочъ кришку,
Не хапайсь до пресвятого раю,
Постраждай ще въ цімъ злиде́ннімъ світі,
Щобъ про мене росказати правду.
(*Здалі чути маршъ; пальба і гомінъ за коно́мъ.*)
Де це гомінъ військовий?
Озрикъ. То мо́лодъ
Фортинбрасъ побідникомъ вернувся
Оце зъ Польщі і воя́цькимъ громомъ
Агличáнськихъ посланцівъ віньшуе.
Гамлетъ. Охъ, кінець мій... Прощавай... Горацій...
Вже стисну́ла духъ страшна отрута:
Не діждуся і новинъ я навіть
Зъ Англіі; але тобі віщую,
Що обра́нимъ Фортинбрасъ тутъ буде;
За ёго і мій смертельний голосъ....
Роскажи й ёму про все обширо,
А кінець.... мовчання. (*Умі́ра.*)

Digitized by Google

Горац. Отъ, розбилось
Благородне серце. На-добра́нічъ,
Мій коханий, мій хороший принце!
Хай небесні янголи́ні співи
Колиса́ють сонъ твій тихий въ небі!
Для-чого́ це бъють въ котли та бубни?
(*Вѣходять* **Фортинбрасъ, Агличаньскі посли і другі.**)

Фортинбрасъ. Де страхи́ ці?

Горац. Що́ вамъ треба бачить?
Надзвичайні лиходійства, туги?
Не шукайте-жъ далі йіхъ!

Фортинбр. Бійни́ця!
Кгвалтъ крівавий! Люта, горда смерте!
Який бе́нькетъ ти въ безо́дняхъ вічнихъ
Собі чинишъ, що однимъ зама́хомъ
Стільки принцівъ положила трупомъ?

1-й посланець. О, крівáве видови́ще! Пізно
Привезли ми зъ Англіі листи ці:
Уже мертве вухо те, якому
Ми були повинні повістити,
Що спевни́лась королевська воля:
Розенкранцъ і Гільденштернъ сконали.
Хто-жъ за це намъ одповість »спасибі?«

Горац. Не вінъ певно; хочъ нехай би здатні
Ще були ёго вуста промовить:
Вінъ нікóли не бажавъ йіхъ смерти.
Але такъ, якъ по крівавімъ вчинку,

Digitized by Google

Ви зъявились зъ Англіі і Польщі
Сюди нагло; то звеліть ці трупи
Положити на високихъ марахъ
Всімъ на очі, а мині дозвольте
Росказати миру, що не знае,—
Якъ те сталось. Вамъ прийдé почути,
Про крівáві, надприрóдні вчинки,
Про страшні, покýтничі пригоди,
Про безвинні, неумисні вбивства,
Про зрадливі й вимушені кари,
І на решті про задýми люті,
Що й упали на злочинцівъ чóла!
Все те вамъ я роскажу по правді.

Фортинбр. Те почути ми бажаемъ заразъ
І скликáемъ всіхъ вельможъ до ради.
Свое щастя я стрічаю зъ жалемъ:
На корону цю права я маю
І про йіхъ вселюдно повіщаю.

Горац. Мушу я й про це переказати
Одъ того, чий голосъ перетягне
Всі другі. Але не бавмо часу:
Людський розумъ зколомученъ зъ дива;
Щобъ помилка, чи злобá лукава,
Не вчинили ще повихъ нещастівъ!

Фортинбр. Хай чотирі копитана зъ честю
Понесуть, якъ лицаря, Гамлета
На омвона; коли-бъ живъ вінъ тільки,—
Бувъ-би певно королемъ величнімъ.

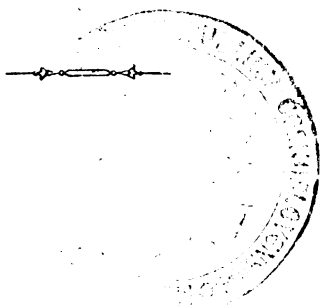
Digitized by Google

Хай музи́ка військова й гармати
Ушанують ёго по́їздъ пишно.
Прийміть трупи: йіхъ на січі місце,
Але тутъ—це видови́ще тя́жке.
Прикажіть зъ гарматъ ясу воздати!

(*Похоронний маршъ. Виходють і виносють всі трупи; чути гукъ ізъ гарматъ.*)

(Завіса спада.)

КІНЕЦЬ.

Digitized by Google

ДРУКАРСЬКІ ПОМИ́ЛКИ.

На стран.		стр.	*Надруковано.*	*Треба читати.*
30	зверху	5	„брудніть“ . .	брудннть.
58	знизу	4	„Гільдштернъ“ . .	Гільденштернъ.
82	„	1	„прини́няли“ . . .	прийняли.
90	„	5	„славольства“ . .	свавольства.
93	„	1	„каліору“	Кольеру.
96	„	11	„верші“	вірші.
111	„	2	„барежи“	бережи.
112	зверху	7	„дудари“	дударі.
114	„	4	„Оттеперъ“ . . .	оттеперъ.
145	„	14	„ходакахъ“ . . .	постолахъ.

Digitized by Google

Digitized by Google

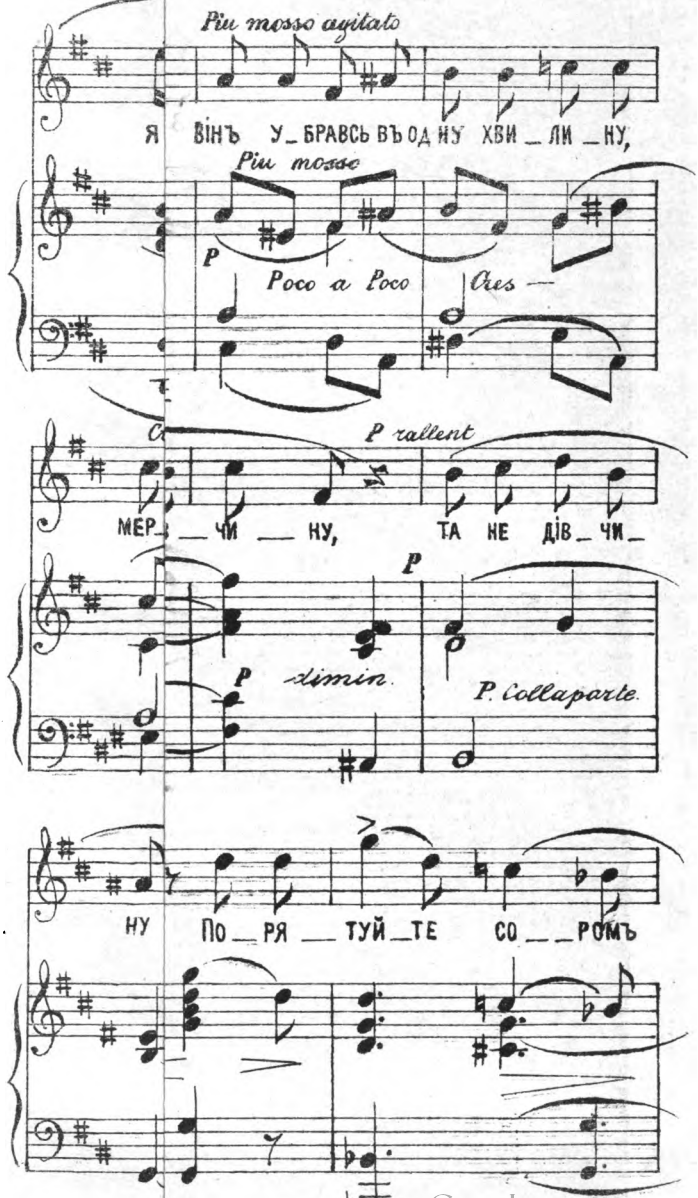
Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

№ 6. *Alla Marcia*

Лаурт: вона ши

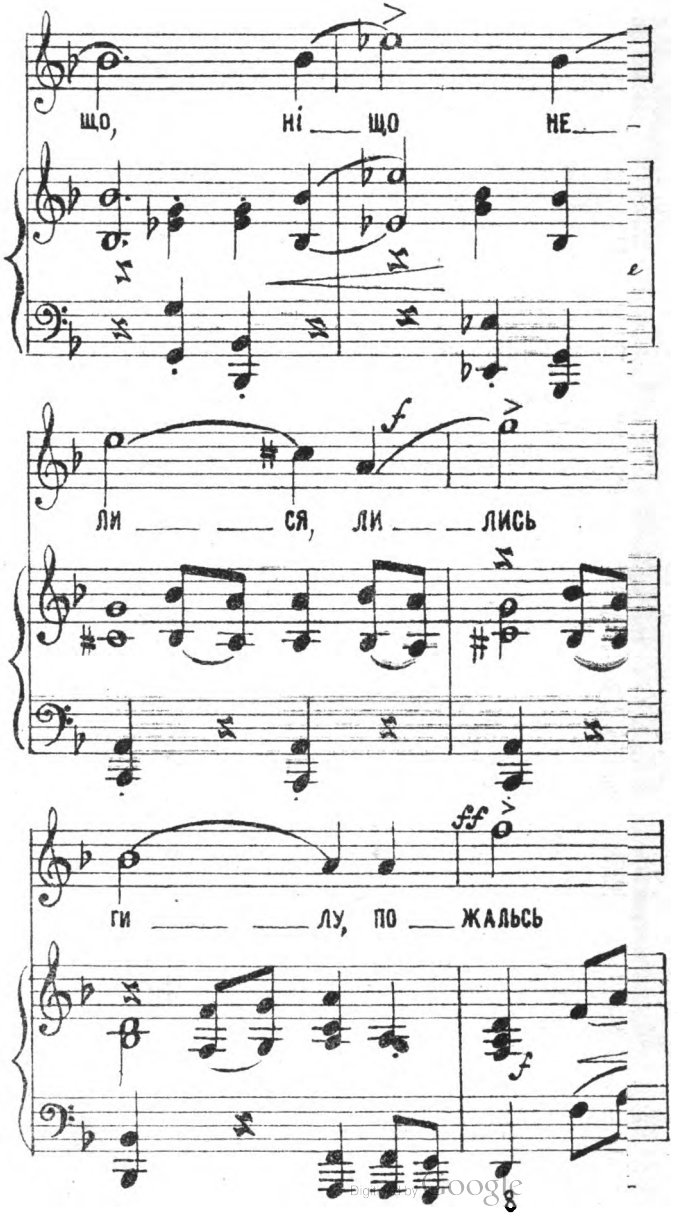

Digitized by Google

Офелія:

Digitized by Google

Digitized by Google

№ 7.

Офелія:

Digitized by Google

Digitized by Google

YANSKÁ KNI
AZE

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

U 520

Digitized by Google